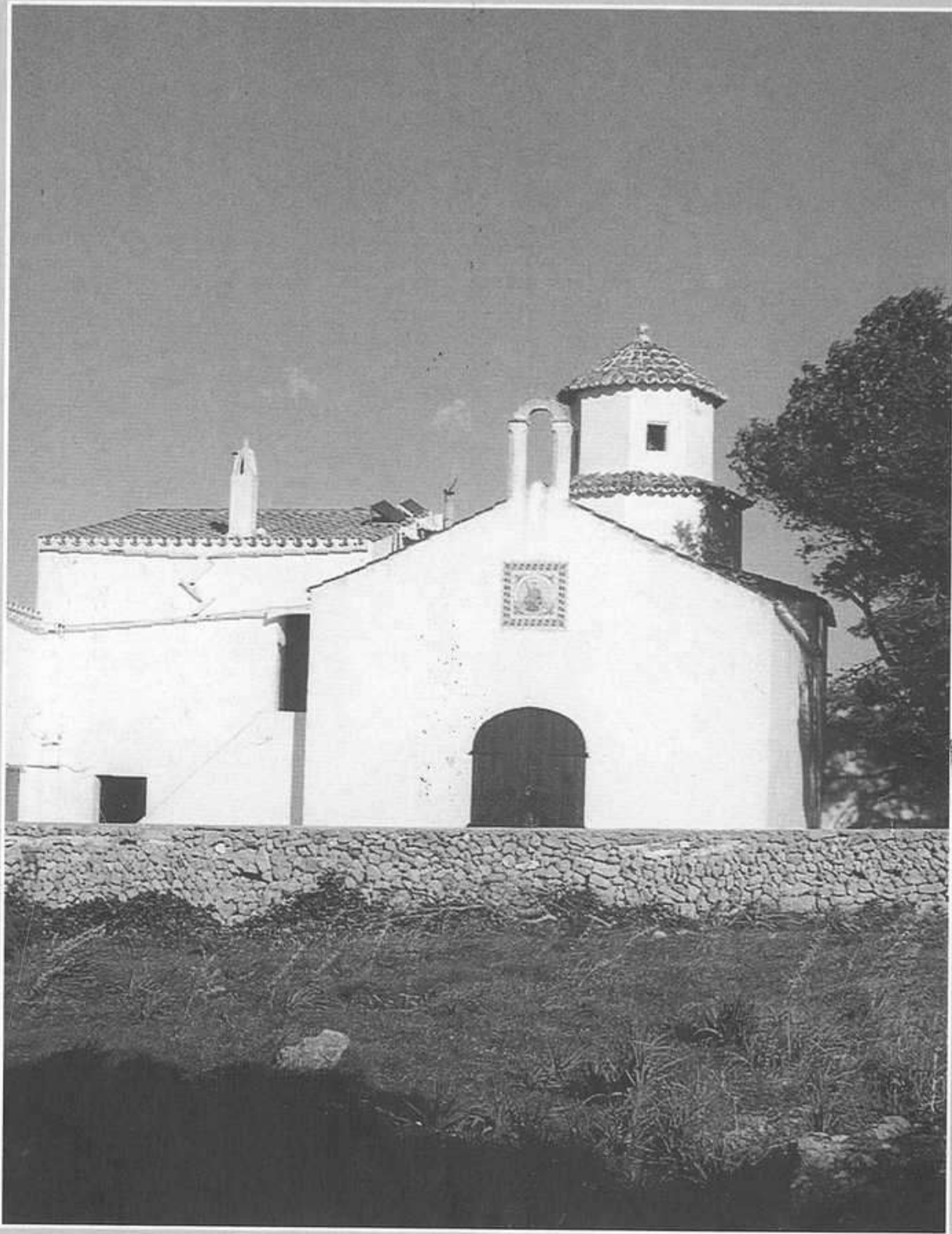

SM/R-224

BUTLLETÍ OFICIAL

BIBLIOTECA
MÉNICA

BISBAT DE MENORCA

Novembre-Desembre, n. 6 - Any de 2004

LA OLA DE LA CULTURA

El presente documento tiene como objetivo analizar el fenómeno de la ola de la cultura en el contexto latinoamericano. Se exploran las causas, consecuencias y el impacto de este movimiento en la sociedad y la política.

BUTLLETÍ OFICIAL

BISBAT DE MENORCA

Novembre-Desembre, n. 6 - Any de 2004

Imprimeix: Editorial Menorca, S.A.

Dipòsit Legal: MH-283/1992

Fotografia portada: Ermita Sant Llorenç de Binixems. Alaior.

SUMARI

Sr. BISBE	361
<i>Homilia</i>	
- Homilia del dia de la Puríssima 2004	
<i>Escrits</i>	
- En el marc d'una església servidora	
- Església de pedres vives	
- Una altra vegada la llum de Betlem	
- Nadal 2004	
- La pau amb vosaltres	
<i>Cartes</i>	
- Carta del bisbe als parroquians de Sant Rafel de Ciutadella	
- Carta del bisbe als parroquians del Carme de Maó	
ALTRES INFORMACIONS	375
- Carta apostòlica del Papa Joan Pau II amb motiu de l'any de l'Eucaristia	
- La caridad de Cristo nos apremia	
- LXXXIII Asamblea plenaria de la CEE	
DOCUMENTS DIOCESANS DE PASTORAL	417
- Concerts a les esglésies	
- La família, qüestió oberta	
ACTIVITATS DEL SR. BISBE	429
VICARIA GENERAL	435
ORGANISMES DIOCESANS	437
CRÒNICA DIOCESANA	447
AGENDA de gener i febrer de 2005	457
Índex general de l'any 2004	459

HOMILIES

HOMILIA DEL DIA DE LA PURÍSSIMA 2004

L'Església celebra aquesta festa el 8 de desembre –9 mesos abans del 8 de setembre (Nativitat)– commemorant la concepció de Maria. Els primers indicis d'aquesta festa cal buscar-los a Orient durant els segles VII i VIII... i a Roma es va introduir en el calendari litúrgic l'any 1476.

*La definició dogmàtica el 8 de desembre del 1854 (Pius IX) va arribar més de 400 anys després i és la culminació d'un llarg procés de reflexió eclesial sobre la figura de la Mare de Déu «...la benaventurada Mare de Déu va ser preservada immune de tota taca de pecat original en el primer instant de la seva concepció per singular gràcia i privilegi de Déu omnipotent, en atenció als mèrits de Jesucrist Salvador del gènere humà» [Butlla *Ineffabilis Deus*]. Lleó XIII, vint-i-cinc anys després, va elevar la festa a solemnitat. Actualment és una de les festes de precepte que ha de conservar-se en tot el territori nacional, per acord de la XXXIII Assemblea Plenària de la Conferència Episcopal de novembre de 1980.*

Però avui *no es tracta de celebrar un aniversari sinó un misteri de salvació: celebrem l'amor de Déu Pare sempre disposat a estendre la salvació a tots.* (El Prefaci de l'Eucaristia de la Immaculada Concepció diu que Maria, "*preservada* de tot pecat" per constituir una "digna morada per al Fill de Déu", és la *representació més acabada de l'Església*. I, celebrant aquesta solemnitat dins *el temps d'Advent*, la convertim a més en un *motiu d'esperança per a tots* els qui ens preparem per rebre el qui ve a "*beneir-*

nos amb tota mena de béns espirituals i celestials” (Ef 1,3-6.11-12: 2ª lect.). La “plena de gràcia”, com l’anomena l’àngel (Lc 1, 26-38: evang.), ens recorda que Déu també “ens va elegir a nosaltres en la persona de Crist perquè fóssim sants i irreprotxables davant d’ell per l’amor”.

Després de molts segles de culte, pot haver-se desdibuixat l’autèntica realitat de Maria de Natzaret: una dona del poble que viu l’experiència de la viduïtat; la sortida de casa del seu fill; que roman en peu en la prova definitiva de l’execució a la Creu i sap reunir, consolar, integrar la comunitat apostòlica després de la resurrecció de Jesús...; una dona de carn i os que —com recorda el Papa—, *va saber viure* la seva particular “*nit de la fe*”, i aquí està la seva meravella: *Déu va voler que la bona notícia per a la humanitat tingués inici en aquesta dona “petita” i en un racó marginat del món.*

I al fer present Maria en la nostra vida tenim possibilitat de creixement i fecunditat..., seguint la seva espiritualitat: la del “Magníficat”, preludi del Sermó de la Muntanya. Allí Maria se’ns manifesta buida de si mateixa i posant tota la seva confiança en la misericòrdia del Pare. És així model ‘per als qui no accepten passivament les circumstàncies adverses de la vida personal i social, sinó que proclamen amb ella que Déu ‘exalça als humils’ i ‘enderroca als potentats dels seus trons’ (Joan Pau II).

Hi ha alguns aspectes de la nostra fe subratllats de manera singular amb la proclamació dogmàtica de la que commemorem el CL Aniversari: (Com s’explica al Missatge de l’Assemblea Plenària de la CEE en el CL Aniversari de la Definició...)

a) La seva vocació: Elegida per ser Mare del Salvador, Maria ha estat “*dotada per Déu amb dons a la mesura d’una missió tan important*” (LG 56). Per poder donar l’assentiment lliure de la seva fe a l’anunci de l’àngel Gabriel calia ésser totalment conduïda per la gràcia de Déu (Cat. Esgl. Cat. 490). “*Plena de gràcia*” (Lc 1, 28).

b) En confessar que *Maria és “la Tota Santa”* —com la proclama la tradició oriental—, “*redimida de la manera més sublim en atenció als mèrits del seu Fill*” (LG 53), volem acollir amb totes les seves conseqüències el compromís que ha de dirigir tota la nostra vida: «*Tots els cristians, de qualsevol classe o condició, estan cridats a la plenitud de la vida cristiana i a la perfecció de l’amor*» (LG 40). *I és aquest amor filial a la “Plena de grà-*

cia” el que ens demana també «treballar amb major confiança en una pastoral que doni prioritat a l’oració, personal i comunitària», respectant «un principi essencial de la visió cristiana de la vida: la primacia de la gràcia» (NMI 38).

c) La figura de Maria Immaculada està situada al centre mateix d’aquella “enemistat” (Gen 3, 15; Ap 12, 1) que acompanya la història de la humanitat a la terra i la història mateixa de la salvació: sabem per la Revelació, i ho sabem també per experiència, que l’èsser humà, *en examinar el seu cor, es descobreix inclinat al mal i immers en molts mals*» (Cat. Esgl. Cat. 416). Tot i que «la transmissió del pecat original és un misteri que no podem comprendre plenament», tots n’estem afectats [«anomenat “pecat” de manera anàloga: perquè és un pecat “contret”, “no comès”, un estat i no un acte» (ibid).]

Però la *Puríssima Concepció* –tal com anomenem amb fe senzilla i precisa a la benaventurada Mare de Déu–, és davant Déu, i també davant tota la humanitat, el signe immutable i inviolable de l’elecció per part de Déu. Una elecció més forta que tota la força del mal i del pecat que ha marcat la història dels humans. Una història en la qual Maria és converteix en “*senyal d’esperança segura*” (ibid).

L’amor sincer a la Mare de Déu als pobles d’Espanya s’ha traduït des d’antic en una “defensa intrèpida” i del tot singular de la Concepció Immaculada de Maria; defensa que, sens dubte, va preparar la definició dogmàtica. No hi ha un racó de la geografia espanyola que no es trobi coronat per una advocació de la nostra Mare.

En ella reconeixem que és Déu qui ens salva, inspirant, sostenint i acompanyant les nostres bones obres. En ella troba tot cristià i tota persona de bona voluntat el signe lluminós de l’esperança.

Adherint-se plenament a la voluntat de Déu, Maria, «*la nostra mare en l’ordre de la gràcia*» (LG 61), Mare de Déu i Mare nostra, «*continua procurant-nos amb la seva múltiple intercessió els dons de la salvació eterna*» (LG 62). *En ella l’Església ha arribat ja a la perfecció*, sense taca ni arruga (Ef 5, 27), per açò acudim a ella com “model perenne” (Redemptoris Mater 42) en qui *es realitza ja l’esperança escatològica* (LG 59; RM 41.)

A la protecció de la Immaculada s'han acollit des d'època immemorial Ordes religioses i militars, Confraries i Germandats, Instituts de Vida Consecrada i d'Apostolat, Associacions civils, Institucions acadèmiques i Seminaris per a formació sacerdotal (també el de Menorca). Nombrosos pobles van fer i van renovar repetides vegades el vot de defensar la Concepció Immaculada de Maria. Propi de les nostres Universitats era el jurament que, des del segle XVI, professors i alumnes feien en favor de la doctrina de la Immaculada. Com propi també de la nostra tradició cristiana és la salutació plurisecular del "*Ave Maria Puríssima*." El nom de la Immaculada Concepció ha anat acompanyant de generació en generació els membres de les nostres famílies. A cantar les seves alabances s'han consagrat músics, poetes i dramaturgs. I a plasmar en pintura i escultura les veritats de la fe contingudes en aquest dogma marià s'han lliurat els nostres millors pintors i escultors.

Que la commemoració del CL Aniversari del dogma de la Immaculada, que coincideix amb l'*Any de l'Eucaristia* proclamat per a tota l'Església pel Papa Joan Pau II, ens ajudi a créixer en amor a l'Eucaristia i a aprendre de «Maria, dona eucarística amb tota la seva vida» (*Ecclesia d'Eucharistia*, 53) a viure-la com a font i cim de la nostra vida cristiana: *Ave verum 'Corpus' natum de Maria Virgine!*

ESCRITS

EN EL MARC D'UNA ESGLÉSIA SERVIDORA

La reflexió que hem pogut fer els capellans fa uns dies a propòsit del diaconat anomenat "permanent", ens ha situat novament davant d'una realitat ben important: la condició "diaconal" de tota l'Església.

Tot i que sabem que és Déu qui projecta, decideix i realitza el misteri de "la salvació" mitjançant el Crist, aquesta realitat es continua per l'acció de *persones concretes, cridades a "estar amb ell" i "enviades a predicar"* (Mc 3)... La iniciativa és sempre de Déu qui traça de molt diferents maneres les línies de la nostra vocació, però tots els batiats hem estat objecte d'una crida com la que el Bon Jesús va fer als seus primers col·laboradors

enviant-los a proclamar i promoure el Regne de Déu: som cridats a *seguir-lo de prop*, lliures de lligams i d'interessos, i *generosos en el servei*.

Hem de recuperar i agrair el sentit de la “*unció*” baptismal: en la Bíblia, *tot el qui rep una unció és consagrat per a una missió*. L'apòstol Pau diu (a Timoteu i a Titus) que són *cridats a ser homes “de Déu”*, portadors d'uns béns que no els pertanyen, que no són seus, i cridats també a viure en la *perspectiva* dels qui volen entendre el món i la història des de l'angle del Crist Servent.

És en aquest marc en el que, a l'Església de Menorca, volem seguir reflexionant sobre el diaconat “permanent” perquè, més enllà de les tasques concretes, la mateixa presència del diaca és un do, en tant que constitueix *un signe sacramental de Crist servent i promou la vocació a servir, comú a tot el poble de Déu*. En nom de Crist i amb la gràcia del seu Esperit, els diaques serveixen i inciten a servir i recorden també als altres dos graus de l'Orde (*preveres i bisbes*) que la seva missió és un servei.

El Concili Vaticà II ha donat un nou relleu a aquest ministeri al que poden accedir homes cèlibes i casats, que no són ordenats pròpiament “per al sacerdoci”, és a dir per oferir en nom de Crist el sacrifici eucarístic, “*sinó per servir*” (LG 29), tant en la litúrgia com en la predicació i en la pastoral de la caritat.

Amb la meva salutació a cadascú,

† **Joan, Bisbe de Menorca**

(Publicat al FULL DOMINICAL el 7 de NOVEMBRE de 2004)

ESGLÉSIA DE PEDRES VIVES

La nostra Església de Menorca té la seva història (generacions de dones i homes als qui hem d'agrair el que som i tenim) i cadascú de nosaltres, membres d'aquesta Església Particular, segurament també podem reconèixer en la nostra història persones ben concretes dels qui el Bon Déu s'ha servit per mostrar-nos la persona de Jesús i els seus plantejaments de vida en la perspectiva del Regne.

La Jornada de l'Església Diocesana és una bona oportunitat per reafirmar el nostre sentit de pertinença i per sentir-ne el goig i la responsabilitat, cadascú segons la seva vocació i servei, com a “col·laboradors de Déu... el seu conreu, l'edifici que ell construeix”, mirant de no oblidar que “de fonament, ningú no en pot posar cap altre fora del que està posat, que és Jesucrist” (1Cor 3, 9b-11).

La solidesa del fonament està ben assegurada però sempre ens hem d'ajudar els uns als altres mirant de construir sobre “aquest únic fonament”. Cal un discerniment necessari i permanent de la nostra identitat cristiana i de la construcció de la nostra Església per tal que sigui feta amb pedres “vives” (a Menorca, de pedres en sabem prou).

Vull agrair la presència activa i generosa de tots els membres de les nostres Comunitats i, en particular, el servei que fan els catequistes “a peu d'obra” amb tan bon esperit i dedicació pacient.

En aquest dia, pregarem de manera especial els uns pels altres.

Amb la meva salutació a cadascú,

† **Joan, Bisbe de Menorca**

(Publicat al FULL DOMINICAL el 21 de NOVEMBRE de 2004)

UNA ALTRA VEGADA LA LLUM DE BETLEM

Gràcies al Moviment Escolta (MSC), en acostar-se un nou Nadal hem acollit a la nostra Església Diocesana “**la llum de Betlem**”, simbolisme que ens ha de fer mirar **Jesús “llum del món”** com referent constant cada dia de l'any.

Amb orgull i emoció vull agrair a tots els que integren els Agrupaments de Menorca, a les seves famílies, als seus Caps (monitors) i Consiliaris, l'important feina educativa que realitzen com a **membres actius de la comunitat eclesial i de la civil** a la que pertanyen.

I vull assenyalar aquesta doble pertinença perquè la seva vinculació i presència en l'àmbit parroquial no és merament formal. Tots sabem que

algunes persones del seu entorn no tindran gaire més experiència de Jesús i de la seva Església que la que puguin trobar en la seva relació amb l'Agupament Escolta. Això és un honor i també una responsabilitat.

Els anim, doncs, a vèncer “la temptació de l'individualisme, la vessa i la superficialitat... convençuts que el do de vosaltres mateixos és el secret que pot fer l'existència polida i fecunda” (Joan Pau II als Escoltes d'Itàlia, Octubre 2004). Perquè aquesta manera d'entendre la vida i de viure-la com un do a multiplicar, fa que tots ens convertim en “llum” els uns pels altres.

Que tots intentem ésser fidels al Déu que s'ha fet home en Betlem, esforçant-nos en la recerca i realització d'un projecte de vida plenament humà i cristià, sempre disposats a fer el bé i tractant de caminar amb alegria fent de la paraula ‘servir’ el lema de les nostres vides.

Amb la meva salutació a cadascú,

† **Joan, Bisbe de Menorca**

(Publicat al FULL DOMINICAL el 19 de DESEMBRE de 2004)

NADAL 2004

“El Senyor de l'univers oferirà a tots els pobles un banquet de plats gustosos i de vins selectes... Farà desaparèixer el vel de dol que cobreix tots els pobles; engolirà per sempre la mort. ... eixugarà totes les llàgrimes i esborrarà arreu de la terra la humiliació del seu poble. El Senyor mateix ho afirma.

Aquell dia diran: ‘Aquí teniu el vostre Déu! Havíem posat en ell l'esperança i ens ha alliberat. És el Senyor, en qui teníem posada l'esperança! Alegrem-nos i celebrem que ens hagi salvat.’” (Is 25,6-9)

Diuen que, tot i que la secularització continua amb força a la vella Europa, proliferen les religions i el retorn del sagrat a la recerca de sentit.

Per la meva part, en apropar-se novament el NADAL, “no em canso de donar gràcies per vosaltres i us tinc presents en els meves pregàries. Dema-

no al Déu de nostre Senyor Jesucrist... que il·lumini la mirada interior del vostre cor perquè conegueu a quina esperança ens ha cridat” (Ef 1,16ss).

És cert que el nostre present no és massa “pacífic”. Com ha dit algú, vivim “temps de molta renou i poc silenci; de molta frissera i poca interioritat; de moltes instàncies confuses i de poques referències transcendents”.

Però jo continuo **animant-vos a encarnar experiències esperançadores** que facilitin la convivència social i ens assegurin a tots, especialment als mes fràgils, la possibilitat de viure d’acord amb la dignitat de fills de Déu, persones lliures i responsables..., capaços de silenci reflexiu, d’interioritat i de transcendència.

A tot arreu hi ha “persones i grups assedegats d’una vida plena i d’una vida lliure, digna del ser humà” (GS 9), i nosaltres seguim proclamant que en Jesucrist, en la seva vida, mort i resurrecció, podem aconseguir el que és aquest màxim desig: la plenitud de vida. Creiem que la clau, el centre i l’objectiu de la història de la humanitat s’han de trobar en el nostre Senyor i Mestre (GS 10) i ho feim de manera especial per Nadal, “anunciant” amb goig la Pau enmig de canvis econòmics, socials i polítics i demanant que aquests canvis afavoreixin el desenvolupament humà vertader. Ja el 1967, Pau VI parlava del desenvolupament com d’un nom nou per a la pau (*Populorum Progressio*).

Intentem, doncs, “*fer veure*” cada dia millor **que és possible viure** “la Pau de Jesús”, amb un amor “oblatiu” i gratuït i **fent de pont**, si cal, entre persones, tendències, associacions, famílies, grups i pobles.

Amb la meva salutació, **BON NADAL i MILLOR ANY 2005,**

† **Joan, Bisbe de Menorca**

(Escrit amb motiu del Nadal)

LA PAU AMB VOSALTRES

Segons els entesos, és aquesta la fórmula que ha d’emprar el Bisbe per a saludar l’Assemblea litúrgica. Són les paraules que l’Evangeli reproduïx cada vegada que presenta l’experiència del Crist ressuscitat: “Pau a vosaltres”.

Enguany, jo sento la necessitat de convidar a mirar-nos l'any que s'acaba i l'any que comença **amb el cor pacificat**, cosa que sembla mal de fer si no és en la perspectiva del Crist ressuscitat. Per açò, “no em canso de donar gràcies per vosaltres i us tinc presents en les meves pregàries. Demano al Déu de nostre Senyor Jesucrist... que il·lumini la mirada interior del vostre cor perquè conegueu a quina esperança ens ha cridat” (Ef 1,16ss).

Però a dies d'ara, no és l'esperança el que més abunda en molts indrets arreu del món, i també a casa nostra. El present no és massa “pacífic” i sobren polèmiques agressives i postures bel·ligerants. Com ha dit algú, vivim “temps de molta renou i poc silenci; de molta frissera i poca interioritat; de moltes instàncies confuses i de poques referències transcendents”.

Des del servei que m'ha estat encomanat, voldria encertar a fer **propos-tes i animar a la comunitat menorquina a encarnar experiències espe-rançadores** que facilitin la convivència social i ens assegurin a tots, els de casa i els que ens venen de fora, la possibilitat de viure d'acord amb la dig-nitat de persones lliures i responsables..., capaços de silenci reflexiu, d'in-terioritat i de transcendència.

El Concili Vaticà II ensenya que la missió de l'Església —(dels cristians)— “no tan sols consisteix en oferir el missatge i la gràcia de Crist, sinó també en impregnar i perfeccionar amb l'esperit evangèlic les realitats temporals» (AA 5): «els béns de la vida i la família, la cultura, l'economia, les arts i les professions, les institucions de la comunitat política, les relacions interna-cionals i d'altres realitats semblants», són realitats que tenen un valor propi i al servei de la persona humana i açò fa necessari “que els laics assumei-xin com a obligació pròpia la instauració de l'ordre temporal, i que actuïn en ell de manera directa i concreta, guiats per la llum de l'Evangelí i del pensament de l'Església i moguts per l'amor cristià» (AA 7).

Intentem, doncs, “*fer veure*” cada dia millor **que és possible** viure “la Pau de Jesús”, amb un amor “oblatiu” i gratuït, **fent de pont** entre perso-nes, tendències, associacions, famílies, grups i pobles.

Amb la meua salutació a cadascú,

† **Joan, Bisbe de Menorca**

(Publicat a la Revista ANUARI de Menorca, desembre de 2004)

CARTES

CARTA DEL BISBE ALS PARROQUIANS DE SANT RAFEL DE CIUTADELLA

16 de Novembre de 2004

Durant uns dies del mes d'octubre he compartit i acompanyat la vida de la vostra comunitat parroquial trobant-me amb diferents Grups i Persones, amb motiu de la meva primera "Visita Pastoral".

Vull agrair-vos, sobretot, la possibilitat d'entrar en moltes de les vostres cases amb motiu de visitar malalts i gent gran. He rebut molts bons exemples de fe i d'humanitat i he d'agrair molt aquestes experiències i la sol·licitud que demostra el Grup de visitadors de malalts i el vostre Rector, seguint les bones petjades dels seus antecessors. També amb ell he pogut compartir il·lusions i projectes.

Hem començat el dimecres dia 20 amb la trobada de pregària i reflexió dels Grups de Vida Creixent; la visita als malalts, als grups de catequesi de 2n. de Confirmació i la reunió amb el Consells de Pastoral i d'Economia.

En els dies següents, he pogut rebre visites de particulars; saludar el grup de 1er de Confirmació; trobar-me amb el Grup de P. Familiar; assistir a les reunions dels Caps i responsables de l'Agrupament Escolta, dels Visitadors de Malalts i Caritas; dels Catequistes i Grup de Litúrgia.

I hem acabat el dissabte 23, visitant els Grups de Catequesi d'infància, saludant la Coral i el Grup voluntari de neteja de l'Església, i compartint l'Eucaristia dominical amb assistència d'al·lots i pares de catequesi.

En aquesta Carta vos diré només algunes coses:

He trobat a Sant Rafel un bon caliu i que seria molt bo intensificar la presència de la vida parroquial a totes les cases amb imaginació i creativitat. Us deman un esforç per incorporar a la Comunitat persones de la barriada, visitant-les i fent que se sentin acollides i necessàries des del primer moment.

He trobat, igualment, que l'acció catequètica té un cert protagonisme interessant i heu de seguir conreant la postcomunió i els pares i mares de tots els nivells (també a casa seva quan s'hagi menester). Igualment, anim a potenciar la nova experiència de l'Esplai i a augmentar el seus educadors.

Als Caps Escoltes, a la qual reunió ordinària vaig poder assistir, vull dir-los que agraeisc molt el seu esforç educador i admir la gran quantitat d'hores que dediquen a servir als al·lots amb tanta gratuïtat i amor. Tanmateix, haurien de mirar de quina manera tenir "adequadament informats" de tot els responsables de la Parròquia per tal de viure més vinculats per les dues parts. A la reunió esmentada, el Consiliari i el mateix Bisbe vàrem tenir la sensació de ser "externs".

He apreciat una relativament bona participació a l'Eucaristia dominical, respectuosa i dinàmica al mateix temps. Però, en aquest "Any de l'Eucaristia" vos preg de reforçar la vivència del "Dia del Senyor" que la nostra societat va diluint de moltes maneres.

I una darrera cosa: el pati que teniu a Sant Rafel pot ser un vertader tresor per al·lots i joves. Aproveiteu-lo al màxim. I també, continueu mantenint la bona atmosfera amistosa que he pogut observar: escolteu-vos els uns als altres i, sobre tot, manteniu-vos a l'escolta de la Paraula que salva.

Amb la meva salutació a cadascú,

† **Joan, Bisbe de Menorca**

CARTA DEL BISBE ALS PARROQUIANS DEL CARMEN DE MAÓ

5 de Desembre de 2004

El passat més de Novembre, amb motiu de la "Visita Pastoral", vaig poder compartir uns dies amb vosaltres acompanyant la vida de la vostra comunitat parroquial i vull agrair-vos la vostra acollida ben amorosa.

Vos record les nostres trobades (sense oblidar que hi ha encara pendent la trobada amb dos grups d'adults):

*l'agrupament escolta P. Ramonell (branques i equip de pares); el Grup de reflexió d'adults; els Grups de Catequesi d'infància i Confirmació;

*la visita i dinar amb la Comunitat de RR. Dominiques de l'Anunciata (és una benedicció tenir a la Parròquia una Comunitat religiosa);

*la reunió amb l'equip de Caritas Parroquial; la visita al local i reunió amb la Junta Directiva de la Confraria de N^a Sra. de la Pietat i St. Joan Evangelista; la reunió amb el Grup de Vida Creixent; les visites de particulars; la reunió amb els Caps escoltes; l'Escola de Labor; la reunió amb els Catequistes; la visita al Grup de neteja i al Reforç escolar; la visita les instal·lacions de Mestral (s'Altra Senalla);

*la reunió del Consell Parroquial, on vam compartir inquietuds, preocupacions, problemes...;

*i, sobretot, la visita als Malalts a casa seva, amb tants d'exemples i testimonis d'estimació cristiana; i l'Eucaristia dominical, centre de la vida cristiana de la Comunitat, que vam compartir festivament i l'Assemblea i convivència posterior.

Naturalment, també he pogut compartir moltes estones de conversa fraterna amb el vostre Rector, que m'ha manifestat la seva il·lusió en el servei a aquesta històrica Parròquia, després d'haver-ne servit d'altres.

Vull animar-vos a seguir "fermentant" la vostra barriada amb dinamismes i presència evangelitzadora. És clar que no hem d'estar preocupats pel 'nombre' i sí 'per la qualitat'... però Jesús ens va enviar "a tots" i hem de fer el possible per fer arribar el missatge i el testimoni a totes les cases amb imaginació. No podem assegurar de cap manera la resposta, però sí que tenim la responsabilitat de l'oferta.

Als més implicats en la vida parroquial, els deman que intentin reflexionar amb paciència i tractar els assumptes interns sempre amb els interessats, sense prejudicis ni imposicions per part de ningú (70 vegades 7), acceptant que no tot el que voldríem és sempre possible: els castellans diuen que “*lo mejor es enemigo de lo bueno*”. Però, recordant que l’Evangeli ens anima a la correcció fraterna i amorosa...

Igualment, he d’alabar molt dues coses ben concretes: el reforç escolar (un gran servei des de fa molt de temps)) i l’explícita orientació cristiana de l’acció educativa del Grup escolta (també gràcies pel vostre testimoni).

Tot i que no és bo de fer la implicació de pare i mare, ni tampoc és massa significativa la seva participació eucarística, cal seguir oferint la possibilitat de la catequesi familiar com ideal, sense tancar portes a ningú. Hi ha que continuar visitant les famílies de la barriada i, particularment, les que tenen relació amb el món de la catequesi per tal de compartir la tasca educativa.

He vist també, i ho trobo important, l’esforç d’acomodació pastoral al servei dels migrants de les diferents nacionalitats: són germans als qui hem d’ajudar a viure de gust.

I res més. Seguirem en contacte i procuraré completar la Visita amb successives presències.

Una vegada més, gràcies a totes i a tots: manteniu ben ferma la vostra fraternitat i alimenteu-vos contínuament de la Paraula del Senyor que us crida a col·laborar com “*sal i llum*”; i doneu-li molta importància a l’Eucaristia del diumenge, taula de la comunitat del Ressuscitat.

Amb la meva salutació a cadascú,

† **Joan, Bisbe de Menorca**

... el ... de ...
... el ... de ...
... el ... de ...
... el ... de ...
... el ... de ...
... el ... de ...
... el ... de ...
... el ... de ...
... el ... de ...
... el ... de ...

... el ... de ...
... el ... de ...
... el ... de ...
... el ... de ...
... el ... de ...
... el ... de ...
... el ... de ...
... el ... de ...
... el ... de ...
... el ... de ...

... el ... de ...
... el ... de ...
... el ... de ...
... el ... de ...
... el ... de ...
... el ... de ...
... el ... de ...
... el ... de ...
... el ... de ...
... el ... de ...

... el ... de ...
... el ... de ...
... el ... de ...
... el ... de ...
... el ... de ...
... el ... de ...
... el ... de ...
... el ... de ...
... el ... de ...
... el ... de ...

ALTRES INFORMACIONS

MANE NOBISCUM, DOMINE

CARTA APOSTÒLICA DEL PAPA JOAN PAU II AMB MOTIU DE L' ANY DE L'EUCARISTIA (octubre 2004 - octubre 2005)

INTRODUCCIÓ

1. “Queda’t amb nosaltres, Senyor, que es fa tard i el dia ha començat a declinar” (Lc 24,29). Aquesta va ser la invitació urgent que, la tarda mateixa del dia de la resurrecció, els dos deixebles que es dirigien cap a Emaús van fer al Vianant que al llarg del trajecte s’havia unit a ells. Aclaparats per tristos pensaments, no s’imaginaven que aquell desconegut fos precisament el seu Mestre, ja ressuscitat. No obstant això, havien experimentat com “s’abrusava” el seu cor (cf. *ibid.* 32) mentre ell els parlava “explicant” les Escriptures. La llum de la Paraula ablania la duresa del seu cor i “se’ls obriren els ulls” (cf. *ibid.* 31). Entre la penombra del crepuscle i l’ànim ombrívol que els embargava, aquell Vianant era un raig de llum que despertava l’esperança i obria el seu esperit al desig de la plena llum. “Queda’t amb nosaltres”, van suplicar, i Ell va acceptar. Poc després el rostre de Jesús desapareixeria, però el Mestre s’havia quedat veladament en el “pa partit” davant el qual s’havien obert els seus ulls.

2. La icona dels deixebles d’Emaús es presta a orientar un Any en què l’Església estarà dedicada especialment a viure el misteri de la Santíssima Eucaristia. Al camí dels nostres dubtes i inquietuds, i de vegades de les nostres amargues desil·lusions, el diví Vianant continua fent-se el nostre com-

pany per introduir-nos, amb la interpretació de les Escripures, en la comprensió dels misteris de Déu. Quan la trobada arriba a la seva plenitud, a la llum de la Paraula s'afegeix la que brolla del "Pa de vida", amb el qual Crist compleix a la perfecció la seva promesa d'estar amb nosaltres dia rere dia fins a la fi del mon" (Mt 28,20).

3. La "fracció del pa" –com al principi s'anomenava l'Eucaristia– ha estat sempre al centre de la vida de l'Església. Per ella, Crist fa present al llarg dels segles el misteri de la seva mort i resurrecció. En aquesta Ell en persona és rebut com a "pa viu que ha baixat del cel" (Jn 6,51), i amb Ell se'ns dóna la penyora de la vida eterna, gràcies a la qual és pregustat el banquet etern en la Jerusalem celestial. Diverses vegades, i recentment en l'Encíclica *Ecclesia de Eucharistia*, seguint l'ensenyament dels Pares, dels Concilis Ecumènics i també dels meus Predecessors, he invitat l'Església a reflexionar sobre l'Eucaristia. Per tant, en aquest document no pretenc repetir els ensenyaments ja exposats, als quals em remeto perquè siguin aprofundits i assimilats. No obstant això, he considerat que seria de gran ajuda, precisament per aconseguir aquest objectiu, un Any sencer dedicat a aquest admirable Sagrament.

4. Com és sabut, l'Any de l'Eucaristia anirà de l'octubre de 2004 a l'octubre de 2005. Dos esdeveniments m'han propiciat una ocasió per a aquesta iniciativa, i marcaran el seu començament i el seu final: el Congrés Eucarístic Internacional, en programa del 10 al 17 d'octubre de 2004 a Guadalajara (Mèxic), i l'Assemblea Ordinària del Sínode dels Bisbes, que tindrà lloc al Vaticà del 2 al 29 d'octubre de 2005 sobre el tema. L'Eucaristia: font i cim de la vida i de la missió de l'Església. Una altra consideració m'ha induït a donar aquest pas: durant aquest any se celebrarà la *Jornada Mundial de la Joventut*, que tindrà lloc a Colònia del 16 al 21 d'agost de 2005. L'Eucaristia és el centre vital entorn del qual desitjo que es reuneixin els joves per alimentar la seva fe i el seu entusiasme. Ja des de fa temps pensava en una iniciativa eucarística d'aquest tipus. En efecte, l'Eucaristia representa una etapa natural de la trajectòria pastoral que he marcat a l'Església, especialment des dels anys de preparació del jubileu, i que he reprès en els anys successius.

5. En aquesta Carta apostòlica em proposo subratllar la continuïtat de l'esmentada trajectòria, perquè sigui més fàcil a tots de comprendre'n l'abast espiritual. Pel que es refereix al desenvolupament concret de l'Any de

l'Eucaristia, compto amb la sol·licitud personal dels Pastors de les Esglésies particulars, als quals la devoció a un Misteri tan gran inspirarà diverses activitats. A més, els meus Germans Bisbes comprendran fàcilment que aquesta iniciativa, poc després de concloure l'Any del Rosari, se situa en un nivell espiritual tan profund que de cap manera no interfereix en els programes pastorals de cada Església. Més encara, pot il·luminar-los amb profit, ancorant-los, per dir-ho així, en el Misteri que és l'arrel i el secret de la vida espiritual tant dels fidels com de tota iniciativa eclesial. Per tant, no pretenc interrompre els "camins" pastorals que està seguint cada Església, sinó accentuar-hi la dimensió eucarística pròpia de tota la vida cristiana. Per la meua part, desitjo oferir amb aquesta Carta algunes orientacions de fons, confiant que el Poble de Déu, en els seus diferents sectors, aculli la meua proposta amb diligent docilitat i fervent amor.

I.- EN LA LÍNIA DEL CONCILI I DEL JUBILEU

Amb la mirada posada en Crist

6. Fa deu anys, amb la *Tertio millenio adveniente* (10 novembre 1994), vaig tenir el goig d'indicar a l'Església el camí de preparació per al *Gran Jubileu de l'Any 2000*. Vaig considerar que aquesta ocasió històrica es perfilava a l'horitzó como una gràcia singular. Certament no em feia il·lusions que una simple dada cronològica, encara que fos suggestiva, comportés per ella mateixa grans canvis. Desafortunadament, des de l'inici del Mil·lenni els fets s'han encarregat de posar en relleu una mena de crua continuïtat respecte als esdeveniments anteriors i, sovint, els pitjors. S'ha anat perfilant així un panorama que, junt amb perspectives encoratjadores, deixa entreveure fosques ombres de violència i de sang que ens continuen entristint. Però, invitant l'Església a celebrar el Jubileu dels dos mil anys de l'Encarnació, estava molt convençut —i n'estic encara, més que mai!— de treballar "a llarg termini" per a la humanitat.

En efecte, Crist no sols és el centre de la història de l'Església, sinó també de la història de la humanitat. Tot es recapitula en Ell (*Ef. 1,10; Col 1,15-20*). Hem de recordar el vigor amb el qual el Concili Ecumènic Vaticà II, citant el Papa Pau VI, confessa que Crist "és el fi de la història humana, el punt on convergeixen les aspiracions de la història i de la civilització, el centre de la humanitat, l'alegria de tots els cors, la satisfacció total de llurs anhels"¹. L'ensenyament del Concili va aprofundir en el coneixement de la

natura de l'Església, obrint l'ànim dels creients a una millor comprensió, tant dels misteris de la fe com de les realitats terrenals a la llum de Crist. En Ell, Verb fet carn, es revela no sols el misteri de Déu, sinó també el misteri de l'home mateix: En Ell, l'home troba redempció i plenitud.²

7. A l'inici del meu Pontificat, en l'Encíclica *Redemptor hominis*, vaig exposar àmpliament aquesta temàtica que he reprès en altres ocasions. El Jubileu va ser el moment propici per cridar l'atenció dels creients sobre aquesta veritat fonamental. La preparació d'aquell gran esdeveniment va ser totalment trinitària i cristocèntrica.

En aquell plantejament no es podia oblidar l'Eucaristia. En disposar-nos avui a celebrar un Any de l'Eucaristia, m'és grat recordar que ja en la *Tertio Millennio adveniente* vaig escriure: "...El Dos mil serà un any intensament eucarístic: en el sagrament de l'Eucaristia el Salvador, encarnat al si de Maria fa vint segles, continua oferint-se a la humanitat com a font de vida divina"³. El Congrés Eucarístic Internacional, celebrat a Roma, va concretar aquest aspecte del Gran Jubileu. Val la pena recordar també que, en plena preparació del Jubileu, en la Carta apostòlica *Dies Domini* vaig proposar a la consideració dels creients el tema del "diumenge" com a dia del Senyor ressuscitat i dia especial de l'Església. Vaig invitar llavors tothom a redescobrir el cor del diumenge en la Celebració eucarística!

Contemplar amb Maria el rostre de Crist

8. L'herència del Gran Jubileu es va recollir d'alguna manera en la Carta apostòlica *Novo Millennio ineunte*. En aquest document de caràcter programàtic vaig suggerir una perspectiva de compromís pastoral basat en la contemplació del rostre de Crist, en el marc d'una pedagogia eclesial capaç d'aspirar a un "alt grau" de santedat, al qual s'arriba especialment mitjançant l'art de la pregària. Tampoc no podia faltar en aquesta perspectiva el compromís litúrgic i, d'una manera particular, *l'atenció a la vida eucarística*. Vaig escriure llavors: "En el segle XX, especialment a partir del Concili, la comunitat cristiana ha guanyat molt en la manera de celebrar els Sagraments i sobretot l'Eucaristia. Convé insistir en aquest sentit, donant particular relleu a *l'Eucaristia dominical* i al *diumenge* mateix, sentit com a dia especial de la fe, dia del Senyor ressuscitat i del do de l'Esprit, veritable Pasqua de la setmana". En el context de l'educació a la pregària, vaig

invitar també a conrear la Litúrgia de les Hores, amb la qual l'Església santifica el curs del dia i la successió del temps a l'articulació pròpia de l'any litúrgic.

9. Posteriorment, amb la convocatòria de l'Any del Rosari i la publicació de la Carta apostòlica *Rosarium Virginis Mariae*, mitjançant la reiterada proposta del Rosari, vaig tornar a proposar la contemplació del rostre de Crist *des de la perspectiva mariana*. Efectivament, aquesta oració tradicional, tan recomanada pel Magisteri i tan arrelada en el Poble de Déu, té un caràcter marcadament bíblic i evangèlic, centrat sobretot en el nom i el rostre de Jesús, contemplant els seus misteris i repetint les avemaries. El seu ritme repetitiu és *una mena de pedagogia de l'amor*; orientada a promoure el mateix amor que Maria té pel seu Fill. Per això, madurant ulteriorment un itinerari multiseccular, he volgut que aquesta forma privilegiada de contemplació completés la seva estructura de veritable "compendi de l'Evangeli", integrant-hi els misteris de la llum! I, no correspon a la Santíssima Eucaristia estar al vèrtex dels misteris de la llum?^{4 5 6 7}

De l'Any del Rosari a l'Any de l'Eucaristia

10. Just al cor de l'Any del Rosari vaig promulgar l'Encíclica *Ecclesia de Eucharistiā*, en la qual vaig il·lustrar el misteri de l'Eucaristia en la seva relació inseparable i vital amb l'Església. Vaig exhortar tothom a celebrar el Sacrifici eucarístic amb la cura que es mereix, donant a Jesús present en l'Eucaristia, fins i tot fora de la Missa, un culte d'adoració digne d'un Misteri tan gran. Vaig recordar sobretot l'exigència d'una espiritualitat eucarística, presentant el model de Maria com "dona eucarística".⁸

L'any de l'Eucaristia té, doncs, un rerefons que s'ha anat enriquint d'any en any, si bé romanent fermament centrat en el tema de Crist i de la contemplació del seu rostre. En un cert sentit, es proposa com un any de síntesi, una mena de culminació de tot el camí recorregut. Podrien dir-se moltes coses per viure bé aquest Any. Em limitaré a indicar algunes perspectives que poden ajudar a fer que tothom adopti actituds clares i fecundes.

II.- L'EUCARISTIA, MISTERI DE LLUM

“Els va explicar el que es referia a ell en tota l'Esriptura. (Lc 24,27)

11. El relat de l'aparició de Jesús ressuscitat als dos deixebles d'Emaús ens ajuda a enfocar un primer aspecte del misteri eucarístic que mai no ha de faltar en la devoció del Poble de Déu: *l'Eucaristia misteri de llum!* En quin sentit pot dir-se això i què implica per a l'espiritualitat i la vida cristiana?

Jesús es va presentar ell mateix com la “llum del món” (*Jn 8,12*), i aquesta característica resulta evident en aquells moments de la seva vida, com la Transfiguració i la Resurrecció, en els quals resplendeix clarament la seva glòria divina. En l'Eucaristia, no obstant això, la glòria de Crist està vela-da. El Sagrament eucarístic és un “*mysterium fidei*” per excel·lència. Però, precisament a través del misteri del seu ocultament total, Crist esdevé misteri de llum, gràcies al qual s'introdueix el creient en les profunditats de la vida divina. En una felicitat intuïció, la cèlebre icona de la Trinitat de Rublëv posa l'Eucaristia de manera significativa al centre de la vida trinitària.

12. L'Eucaristia és llum, primer que res, perquè en cada Missa la litúrgia de la Paraula de Déu precedeix la litúrgia eucarística, en l'untat de les dues “taules”, la de la Paraula i la del Pa. Aquesta continuïtat apareix en el discurs eucarístic de l'Evangeli de Joan, on l'anunci de Jesús passa de la presentació fonamental del seu misteri a la declaració de la dimensió pròpiament eucarística: “La meva carn és veritable menjar i la meva sang és veritable beguda” (*Jn 6,55*). Sabem que això va ser el que va posar en crisi gran part dels oients, portant Pere a fer-se portaveu de la fe dels altres Apòstols i de l'Església de tots els temps: “Senyor, a qui aniríem? Tu tens paraules de vida eterna” (*Jn 6,68*). En la narració dels deixebles d'Emaús Crist mateix intervé per ensenyar, “començant per Moisès i seguint pels profetes”, com “tota l'Esriptura” porta al misteri de la seva persona (cf. *Lc 24,27*). Les seves paraules fan “abrandar” els cors dels deixebles, els treuen de la foscor de la tristesa i de la desesperació i suscitaven en ells el desig de romandre amb Ell: “Queda't amb nosaltres, Senyor” (*Lc 24,29*).

13. Els Pares del Concili Vaticà II, en la Constitució *Sacrosanctum Concilium*, van establir que la “taula de la Paraula” obrís més àmpliament els tresors de l'Esriptura als fidels.⁹ Per això van permetre que la Celebració litúrgica, especialment les lectures bíbliques, es fes en la llengua coneguda per tots. És Crist mateix qui parla quan a l'Església es llegeix l'Esriptura.

¹⁰ Al mateix temps, van recomanar vivament l'homilia com a part de la Litúrgia mateixa, destinada a il·lustrar la Paraula de Déu i actualitzar-la per a la vida cristiana ¹¹. Quaranta anys després del Concili, *l'Any de l'Eucaristia* pot ser una bona ocasió perquè les comunitats cristianes *facin una revisió sobre aquest punt*. En efecte, no basta que els fragments bíblics es proclamïn en una llengua coneguda si la proclamació no es fa amb l'atenció, preparació prèvia, escolta devota i silenci meditatiu, tan necessaris perquè la Paraula de Déu toqui la vida i la il·lumini.

“El reconegueren en partir el pa” (Lc 24,35)

14. És significatiu que els dos deixebles d'Emaús, oportunament preparats per les paraules del Senyor, el reconeguessin mentre estaven a la taula en el gest senzill de la “fracció del pa”. Un cop les ments estan il·luminades i els cors enfervorits, els signes “parlen”. L'Eucaristia es desenvolupa del tot en el context dinàmic de signes que porten en ells un missatge dens i lluminós. A través dels signes, el misteri s'obre d'alguna manera als ulls del creient.

Com he subratllat en l'Encíclica *Ecclesia de Eucharistia*, és important que no s'oblidi cap aspecte d'aquest Sagrament. En efecte, l'home està sempre temptat de reduir a la seva pròpia mesura l'Eucaristia, mentre que en realitat *és ell qui ha d'obrir-se a les dimensions del Misteri*. “L'Eucaristia és un do massa gran per admetre ambigüitats i reduccions”. ¹²

15. No hi ha dubte que l'aspecte més evident de l'Eucaristia és el de *banquet*. L'Eucaristia va néixer la nit del Dijous Sant en el context del Sopar pasqual. Per tant, comporta en la seva estructura *el sentit del convit*: “Preneu, mengeu... Va prendre després una copa i... els la va donar dient: Beveu-ne tots...” (*Mt 26,26.27*). Aquest aspecte expressa molt bé la relació de comunió que Déu vol establir amb nosaltres i que nosaltres mateixos hem de desenvolupar recíprocament.

No obstant això, no es pot oblidar que el banquet eucarístic té també un sentit profundament i primordialment *sacrificial*. ¹³ Crist ens hi presenta *el sacrifici ofert una vegada per totes en el Gòlgota*. Fins i tot estant present en la seva condició de ressuscitat, Ell mostra els senyals de la seva passió, de la qual cada Santa Missa és el seu “memorial”, com ens recorda la Litúrgia amb l'aclamació després de la consagració: “Anunciem la vostra mort,

proclamem la vostra resurrecció...”. Al mateix temps, mentre actualitza el passat, l'Eucaristia *ens projecta cap al futur de l'última vinguda de Crist*, al final de la història. Aquest aspecte “escatològic” dóna al Sagrament eucarístic un dinamisme que obre al camí cristià el pas a l'esperança.

“Jo sóc amb vosaltres dia rere dia...” (Mt 28,20)

16. Tots aquests aspectes de l'Eucaristia conflueixen en el que més posa a prova la nostra fe: *el misteri de la presència “real”*. Junt amb tota la tradició de l'Església, nosaltres creiem que sota les espècies eucarístiques hi és realment present Jesús. Una presència –com va explicar molt clarament el Papa Pau VI– que s'anomena “real” no per exclusió, com si les altres formes de presència no fossin reals, sinó per antonomàsia, perquè per mitjà d'ella Crist es fa substancialment present en la realitat del seu cos i de la seva sang ¹⁴. Per això la fe ens demana que, davant l'Eucaristia, siguem conscients que estem davant Crist mateix. Precisament la seva presència dóna als diversos aspectes –banquet, memorial de la Pasqua, anticipació escatològica– un abast que va molt més enllà del pur simbolisme. L'Eucaristia és misteri de presència, a través del qual es realitza d'una manera suprema la promesa de Jesús d'estar amb nosaltres fins a la fi del món.

Celebrar, adorar, contemplar

17. Gran misteri, l'Eucaristia! Misteri que per damunt de tot *ha de ser ben celebrat*. Cal que la Santa Missa sigui el centre de la vida cristiana i que en cada comunitat es faci el que es pugui per celebrar-la decorosament, segons les normes establertes, amb la participació del poble, la col·laboració dels diversos ministres en l'exercici de les funcions previstes per a ells, i tenint cura també de l'aspecte sacre que ha de caracteritzar la *música litúrgica*. Un objectiu concret d'aquest *Any de l'Eucaristia* podria ser estudiar a fons en cada comunitat parroquial l'*Ordenament General del Missal Romà*. El camí més adequat per aprofundir en el misteri de la salvació realitzada a través dels “signes” és seguir amb fidelitat el procés de l'any litúrgic. Els Pastors han de dedicar-se a la *catequesi “mistagògica”*, tan valorada pels Pares de l'Església, la qual ajuda a descobrir el sentit dels gestos i de les paraules de la Litúrgia, orientant els fidels a passar dels signes al misteri i a centrar-hi tota la seva vida. ¹⁵

18. Cal, en concret, fomentar, tant en la celebració de la Missa com en el culte eucarístic fora d'ella, *la consciència viva de la presència real de Crist*, mirant de testimoniar-la amb el to de la veu, amb els gestos, els moviments i tot el mode de comportar-se. Respecte a això, les normes recorden –i jo mateix ho he recordat recentment– el relleu que s'ha de donar als moments de silenci, tant en la celebració com en l'adoració eucarística. En una paraula, cal que la manera de tractar l'Eucaristia per part dels ministres i dels fidels expressi el màxim respecte.¹⁶ La presència de Jesús al sagrari ha de ser com un pou d'atracció per a un nombre cada cop més gran d'ànimes enamorades d'Ell, capaços d'estar llarg temps com escoltant la seva veu i sentint els batecs del seu cor. “Tasteu i veureu que n'és de bo el Senyor” (*Sal 33 [34],9*).

L'adoració eucarística fora de la Missa ha de ser durant aquest any un objectiu especial per a les comunitats religioses i parroquials. Prostrem-nos llarga estona davant Jesús present en l'Eucaristia, reparant amb la nostra fe i el nostre amor els descuits, els oblits i fins i tot els ultratges que el nostre Salvador pateix en tantes parts del món. Aprofundim la nostra contemplació personal i comunitària en l'adoració, amb l'ajuda de reflexions i de pregàries centrades sempre en la Paraula de Déu i en l'experiència de tants místics antics i recents. El Rosari mateix, considerat en el seu sentit profund, bíblic i cristocèntric, que he recomanat en la Carta apostòlica *Rosarium Virginiis Mariae*, pot ser una ajuda adequada per a la contemplació eucarística, feta segons l'escola de Maria i en la seva companyia.¹⁷

Que aquest any es visqui amb particular fervor la solemnitat del *Corpus Christi* amb la tradicional processó. Que la fe en Déu que, encarnant-se, es va fer el nostre company de viatge, es proclami arreu i particularment pels nostres carrers i en les nostres cases, com a expressió del nostre amor agraït i font d'inesgotable benedicció.

III.- L EUCARISTIA, FONT I EPIFANIA DE COMUNIÓ **“Estigueu en mi, i jo estaré en vosaltres”. (Jn 15,4)**

19. Quan els deixebles d'Emaús li van demanar que es quedés “amb” ells, Jesús va respondre amb un do molt més gran. Mitjançant el sagrament de l'Eucaristia va trobar la manera de quedar-se “en” ells. Rebre l'Eucaristia

és entrar en profunda comunió amb Jesús. “Estigueu en mi, i jo estaré en vosaltres.”(Jn 15,4). Aquesta relació d’íntima i recíproca “permanència” *ens permet anticipar d’alguna manera el cel a la terra*. No és potser aquest el major anhel de l’home? ¿No és això el que Déu s’ha proposat realitzant en la història el seu disseny de salvació? Ell ha posat en el cor de l’home la “fam” de la seva Paraula (cf. Am 8,11), una fam que només se satisfarà en la plena unió amb Ell. Se’ns dóna la comunió eucarística per “sadollar-nos” de Déu en aquesta terra, a l’espera de la plena satisfacció al cel.

Un sol pa, un sol cos

20. Però l’especial intimitat que es dóna en la “comunió” eucarística no pot comprendre’s adequadament ni experimentar-se plenament fora de la comunió eclesial. És el que he subratllat repetidament en l’Encíclica *Ecclesia de Eucharistia*. L’Església és el cos de Crist: es camina “amb Crist” en la mesura que s’està en relació “amb el seu cos”. Per crear i fomentar aquesta unitat Crist envia l’Esperit Sant. I Ell mateix la promou mitjançant la seva presència eucarística. En efecte, és precisament l’únic Pa eucarístic el que ens fa un sol cos. L’apòstol Pau ho afirma: “El pa és un de sol, i per això nosaltres, ni que siguem molts, formem un sol cos, ja que tots participem d’aquest únic pa” (1Co 10,17). En el misteri eucarístic Jesús edifica l’Església com a comunió, segons el suprem model expressat en la *pregària sacerdotal*: “Que tots siguin u, com tu, Pare, estàs en mi i jo en tu. Que també ells estiguin en nosaltres, perquè el món cregui que tu m’has enviat” (Jn 17,21).

21. L’Eucaristia és *font* de la unitat eclesial i, alhora, la seva màxima *manifestació*. L’Eucaristia és *epifania de comunió*. Per això l’Església estableix certes condicions per poder participar de manera plena en la Celebració eucarística.¹⁸ Són exigències que han de fer-nos prendre consciència cada cop més clara de *com és exigent la comunió que Jesús ens demana*. És comunió *jeràrquica*, basada en la consciència de les distintes funcions i ministeris, recordada també contínuament en la pregària eucarística en esmentar el Papa i el Bisbe diocesà. És comunió *fraterna*, conreada per una “espiritualitat de comunió” que ens mou a sentiments recíprocs d’obertura, d’afecte, de comprensió i de perdó.¹⁹

“Un sol cor i una sola ànima” (Ac 4,32)

22. En cada Santa Missa ens sentim interpel·lats per l'ideal de comunió que el llibre dels Fets dels Apòstols presenta com a model per a l'Església de tots els temps. L'Església congregada al voltant dels Apòstols, convocada per la Paraula de Déu, és capaç de compartir no sols el que concerneix els béns espirituals, sinó també els béns materials (cf. Ac 2,42-47; 4,32-35). En aquest *Any de l'Eucaristia* el Senyor ens invita a acostar-nos al màxim a aquest ideal. Que es visquin amb particular intensitat els moments ja suggerits per la litúrgia per a la “Missa estacional”, que el Bisbe celebra a la catedral amb els seus preveres i diaques, i amb la participació de tot el Poble de Déu. Aquesta és la principal “manifestació” de l'Església²⁰. Però serà ha promoure *altres ocasions significatives* també a les parròquies, perquè s'acreixi el sentit de la comunió, trobant en la Celebració eucarística un renovat fervor.

El Dia del Senyor

23. És de desitjar vivament que en aquest any es faci un especial esforç per redescobrir i viure plenament el diumenge com a dia del Senyor i dia de l'Església. Seria motiu de satisfacció si es medités novament el que ja vaig escriure en la Carta apostòlica *mes Domini*. “Precisament en la missa dominical, en efecte, els cristians reviuem d'una manera particularment intensa l'experiència feta pels Apòstols el vespre de Pasqua, quan el Resuscitat es manifesta a ellst estant reunits (Jn 20,19). En aquell petit nucli de deixebles, primícia de l'Església, hi ha en certa manera present el Poble de Déu de tots els temps”.²¹ Que els sacerdots en el seu treball pastoral prestin, durant aquest any de gràcia, *una atenció encara més gran a la Missa dominical*, com a celebració en què els fidels d'una parròquia es reuneixen en comunitat, constatant com participen també ordinàriament els diversos grups, moviments i associacions presents a la parròquia.

IV.- L 'EUCARISTIA, PRINCIPI I PROJECTE DE “MISSIÓ” “Llavors mateix es van aixecar de taula i se'n tornaren a Jerusalem” (Lc 24,33)

24. Els dos deixebles d'Emaús, després d'haver reconegut al Senyor, llavors mateix es van aixecar de taula per anar a comunicar el que havien vist

i sentit. Quan s'ha tingut veritable experiència del Ressuscitat, alimentant-se del seu cos i de la seva sang, no es pot guardar l'alegria només per a un mateix. La trobada amb Crist, aprofundit contínuament en la intimitat eucarística, suscita en l'Església i en cada cristià *l'exigència d'evangelitzar i de donar testimoniatge*. Ho vaig subratllar precisament en l'homilia en què vaig anunciar *l'Any de l'Eucaristia*, referint-me a les paraules de Pau: "Cada vegada que mengeu aquest pà i beveu aquesta copa, anuncieu la mort del Senyor, fins que ell vingui" (I Co 11,26). L'apòstol relaciona íntimament el banquet i l'anunci: entrar en comunió amb Crist en el memorial de la Pasqua significa experimentar al mateix temps el deure ser missioners de l'esdeveniment actualitzat en el ritu ²². El comiat en finalitzar la Missa és com *una consigna* que impulsa el cristià a comprometre's en la propagació de l'Evangelí i en l'animació cristiana de la societat.

25. L'Eucaristia no sols proporciona la força interior per a aquesta missió, sinó també, en un cert sentit, el seu *projecte*. En efecte, l'Eucaristia és una manera de ser que passa de Jesús al cristià i, pel seu testimoniatge, tendeix a irradiar-se en la societat i en la cultura. Per aconseguir-ho, cal que cada fidel assimili, en la meditació personal i comunitària, els valors que l'Eucaristia expressa, les actituds que inspira, els propòsits de vida que suscita. Per què no veure en això *la consigna especial* que podria sorgir de *l'Any de l'Eucaristia*?

Donar gràcies

26. Un element fonamental d'aquest *projecte* apareix ja en el sentit mateix de la paraula "eucaristia": acció de gràcies. En Jesús, en el seu sacrifici, en el seu "sí" incondicional a la voluntat del Pare, hi ha el "sí", el "gràcies", l'"amen" de tota la humanitat. L'Església està cridada a recordar als homes aquesta gran veritat. És urgent fer-ho sobretot en la nostra cultura secularitzada, que respira l'oblit de Déu i conrea la vana autosuficiència de l'home. Encarnar el projecte eucarístic en la vida quotidiana, on es treballa i es viu –en la família, a l'escola, a la fàbrica i en les diverses condicions de vida–, significa, a més, testimoniar que *la realitat humana no es justifica sense referir-la al Creador*. "Sense el Creador la criatura es dilueix" ²³. Aquesta referència transcendent, que ens obliga a un continu "donar gràcies –justament a una actitud eucarística– pel tot el que tenim i som, no perjudica la legítima autonomia de les realitats terrenes, ²⁴ sinó que la situa en el seu autèntic fonament, marcant al mateix temps els seus propis límits.

En aquest Any de l'Eucaristia els cristians s'han de comprometre més decididament a donar testimoni de la presència de Déu en el món. No tinguem por de parlar de Déu ni de mostrar els signes de la fe amb el front ben alt. La "cultura de l'Eucaristia" promou una cultura del diàleg, que en ella troba força i aliment. S'equivoca qui creu que la referència pública a la fe perjudica la justa autonomia de l'Estat i de les institucions civils, o que pot fins i tot fomentar actituds d'intolerància. Si bé no han faltat en la història errors, inclusivament entre els creients, com vaig reconèixer en ocasió del Jubileu, això no és degut a les "arrels cristianes", sinó a la incoherència dels cristians amb les seves pròpies arrels. Qui aprèn a dir "gràcies" com ho va fer Crist en la creu, podrà ser un màrtir, però mai no serà un torturador.

El camí de la solidaritat

27. L'Eucaristia no sols és expressió de comunió en la vida de l'Església; és també *projecte de solidaritat* per a tota la humanitat. En la celebració eucarística l'Església renova contínuament la seva consciència de ser "signe i instrument" no sols de l'íntima unió amb Déu, sinó també de la unitat de tot el gènere humà²⁵. La Missa, encara que se celebri de manera oculta o en llocs recòndits de la terra, té sempre un caràcter d'universalitat. El cristià que participa en l'Eucaristia n'aprèn a ser *promotor de comunió, de pau i de solidaritat* en totes les circumstàncies de la vida. La imatge aguda del nostre món, que ha començat el nou Mil·lenni amb l'espectre del terrorisme i la tragèdia de la guerra, interpel·la més que mai els cristians a viure l'Eucaristia com una gran escola de pau, on es formen homes i dones que, en els diversos àmbits de responsabilitat de la vida social, cultural i política, siguin artesans de diàleg i comunió.

Al servei dels últims

28. Hi ha encara un altre punt sobre el qual voldria cridar l'atenció, perquè en ell es reflecteix en gran part l'autenticitat de la participació en l'Eucaristia celebrada en la comunitat: es tracta del seu impuls per a *un compromís actiu en l'edificació d'una societat més equitativa i fraterna*. El nostre Déu ha manifestat en l'Eucaristia la forma suprema de l'amor, regirant tots els criteris de domini, que regeixen amb massa freqüència les relacions humanes, i afirmant de manera radical el criteri del servei: "Qui vulgui ser el primer, que sigui l'últim de tots i el servidor de tots" (Mc 9,35). No és casual que en l'Evangeli de Joan no es trobi el relat de la institució euca-

rística, però sí el “rentament dels peus” (cf. *Jn* 13,1-20): inclinant-se per rentar els peus als seus deixebles, Jesús explica de manera inequívoca el sentit de l'Eucaristia. Al seu torn, sant Pau reitera amb vigor que no és lícita una celebració eucarística en la qual no brilli la caritat, corroborada en compartir efectivament els béns amb els més pobres (cf. *lCo* 11,17-22.27-34).

Per què, doncs, no fer d'aquest *Any de l'Eucaristia* un temps en què les comunitats diocesanes i parroquials es comprometin especialment a afrontar amb generositat fraterna alguna de les múltiples pobreses del nostre món? Penso en el drama de la fam que turmenta centenars de milions d'éssers humans, en les malalties que flagel·len els Països en via de desenvolupament, en la soledat dels ancians, el neguit dels aturats, el trasbals dels emigrants. Es tracta de mals que, si bé en diversa mesura, afecten també les regions més opulentes. No podem fer-nos il·lusions: per l'amor mutu i, en particular, per l'atenció als necessitats se'ns reconeixerà com a veritables deixebles de Crist (cf. *In* 13,35; *Mt* 25,31-46). Basant-se en aquest criteri es comprovarà l'autenticitat de les nostres celebracions eucarístiques.

CONCLUSIÓ

29. *O Sacrum Convivium, in quo Christus sumitur!* L'*Any de l'Eucaristia* neix de la commoció de l'Església davant aquest gran Misteri. Una commoció que m'envaeix contínuament. D'ella va sorgir l'Encíclica *Ecclesia de Eucharistia*. Considero una gran gràcia del vint-i-set any de ministeri petrí, que estic a punt d'iniciar, poder invitar ara tota l'Església a contemplar, lloar i adorar de manera especial aquest inefable Sagrament. Que l'*Any de l'Eucaristia* sigui per a tots una excel·lent ocasió per prendre consciència del tresor incomparable que Crist ha confiat a la seva Església. Que sigui estímul per celebrar l'Eucaristia amb major vitalitat i fervor, i que això es tradueixi en una vida cristiana transformada per l'amor.

En aquesta perspectiva es podran realitzar moltes iniciatives, segons el criteri dels Pastors de les Esglésies particulars. A aquest respecte, la *Congregació per al Culte Diví i la Disciplina dels Sagraments* oferirà propostes i suggeriments útils. Però no demano que es facin coses extraordinàries, sinó que totes les iniciatives s'orientin a una major interioritat. Encara que el fruit d'aquest Any fos només avivar en totes les comunitats cristianes la celebració de la Missa dominical i incrementar l'adoració eucarística fora de la

Missa, aquest Any de gràcia hauria aconseguit un resultat significatiu. No obstant això, és bo apuntar cap amunt, sense conformar-se amb mesures mediocres, perquè sabem que podem comptar sempre amb l'ajuda de Déu.

30. A vosaltres, volguts *Germans en l'Episcopat*, us confio aquest Any, amb la seguretat que acollireu la meva invitació amb tot el vostre ardor apostòlic.

Vosaltres, *sacerdots*, que repetiu cada dia les paraules de la consagració i sou testimonis i anunciadors del gran miracle d'amor que es realitza en les vostres mans, deixeu-vos interpel·lar per la gràcia d'aquest Any especial, celebrant cada dia la Santa Missa amb l'alegria i el fervor de la primera vegada, i fent oració freqüentment davant el sagrari.

Que sigui un Any de gràcia per a vosaltres, *diaques*, lliurats al ministeri de la Paraula i al servei de l'Altar. També vosaltres, *lectors, acòlits, ministres extraordinaris de la comunió*, preneu consciència viva del do rebut amb les funcions que se us han confiat per a una celebració digna de l'Eucaristia.

Em dirigeixo en particular a vosaltres, *futurs sacerdots*: en la vida del Seminari mireu d'experimentar la delícia, no sols de participar cada dia en la Santa Missa, sinó també de dialogar reposadament amb Jesús Eucaristia.

Vosaltres, *consagrats i consagrades*, cridats per la vostra pròpia consagració a una contemplació més prolongada, recordeu que Jesús al sagrari espera tenir-vos al seu costat per vessar en els vostres cors amb aquesta íntima experiència de la seva amistat, l'única que pot donar sentit i plenitud a la vostra vida.

Tots vosaltres, *fidels*, descobriu novament el do de l'Eucaristia com a llum i força per a la vostra vida quotidiana en el món, en l'exercici de la respectiva professió i en les més diverses situacions. Descobriu-ho sobretot per viure plenament la bellesa i la missió de la *família*.

En fi, espero molt de vosaltres, *joves*, i us renovo la cita a Colònia per a la *jornada Mundial de la joventut*. El tema triat –“*Hem vingut a adorar-lo*” (Mt 2,2)– és particularment adequat per suggerir-vos l'actitud apropiada per viure aquest any eucarístic. Porteu a la trobada amb Jesús ocult sota les espècies eucarístiques tot l'entusiasme de la vostra edat, de la vostra esperança, de la vostra capacitat d'estimar.

31. Tenim davant els nostres ulls els exemples dels Sants, que han trobat en l'Eucaristia l'alliberament per al seu camí de perfecció. Quantes vegades han vessat llàgrimes de commoció en l'experiència de tan gran misteri i han viscut indicibles hores de goig "nupcial" davant el Sagrament de l'altar. Que ens ajudi sobretot la Santíssima Mare de Déu, que va encarnar amb tota la seva existència la lògica de l'Eucaristia. "L'Església, prenent Maria com a model, ha d'imitar-la també en la seva relació amb aquest santíssim Misteri"²⁶. El Pa eucarístic que rebem és la carn immaculada del Fill: "*Ave verum corpus natum de María Virgine*". Que en aquest Any de gràcia, amb l'ajuda de Maria, l'Església rebi un nou impuls per a la seva missió i reconegui cada cop més en l'Eucaristia la font i el cim de tota la seva vida.

Que arribi a tots, com a portadora de gràcia i goig, la meva Benedicció.

Des del Vaticà, 7 d'octubre, memòria de la Mare de Déu del Roser, de l'any 2004, vint-i-sis de Pontificat.

JOANNES PAULUS II

¹ Gaudium et spes, 45.

² Cf. *ibid.*, 22.

³ N. 55: AAS 87 (1995), 38 [D. d'E. 1995,85].

⁴ Cf. n. 32-34: AAS 90 (1998), 732- 734 [D. d'E. 1998,556-557].

⁵ Cf. n. 30-32: AAS 93 (2001), 287-289 [D. d'E. 2001,112-113].

⁶ *Ibid.*, 35, l. c., 290-291 [D. d'E. 2001,114- 115].

⁷ *Rosarium Virginis Mariae* (16 octubre 2002), 19.21: AAS 95 (2003), 18-20 [D. d'E. 2003,42-44].

⁸ *Ecclesia de Eucaristia* (17 abril 2003), 53: AAS 95 (2003), 469 [D. d'E. 2003,404].

⁹ Cf. n. 51.

¹⁰ 10. a. *ibid.*, 7.

¹¹ 11. Cf. *ibid.*, 52.+

¹² *Ecclesia de Eucaristia* (17 abril 2003), 10: AAS 95 (2003), 439 [D. d'E. 2003,388].

¹³ Cf. Joan Pau II, Carta enc. *Ecclesia de Eucaristia* (17 abril 2003), 10: AAS 95 (2003), 439 [D. d'E. 2003,388]; Congr. per al Culte Diví i la Disciplina dels Sagraments, Instr. *Redemptionis Sacramentum* sobre algunes coses que cal observar i evitar sobre la Santíssima Eucaristia (25 març; 2004), 38: *L'Osservatore Romano*, 24 abril 2004, suppl., p.3 [D. d'E. 2004,393].

¹⁴ Cf. Carta enc. *Mysterium fidei* (3 setembre 1965), 39: AAS 57 (1965), 764; S. Congr. de Ritus, Instr. *Eucharisticum mysterium* sobre el culte del Misteri eucarístic (25 maig 1967), 9: AAS 59 (1967),547 [D. d'E. 1966-67,1331].

¹⁵ Cf. Missatge *Spiritus et Sponsa*, en el XL aniversari de la Constitució *Sacrosanctum Concilium* sobre la Sagrada Litúrgia (4 desembre 2003), 13: AAS 96 (2004), 425 [D. d'E. 2004,78].

- ¹⁶ Cf. Congr. per al Culte Diví i la Disciplina dels Sagraments, Instr. *Redemptionis Sacramentum* sobre algunes coses que s'han d'observar i evitar sobre la Santíssima Eucaristia (25 març 2004): *L'Osservatore Romano*, 24 abril 2004, suppl. [D. d'E. 2004,385-415].
- ¹⁷ Cf. *ibid.* 137, l. c., p.7 [408].
- ¹⁸ Cf. Joan Pau II, Carta enc. *Ecclesia de Eucharistia* (17 abril 2003), 44: AAS 95 (2003), 462 [D. d'E. 2003,400-401]; Codi de Dret Canònic, can. 908; Codi dels canons de les Esglésies Orientals, can. 702; Pont. Const. per a la Promoció de la Unitat dels Cristians, Directori Ecumènic (25 març 1993), 122-125, 129-131: AAS 85 (1993), 1086-1089 [D. d'E. 1993,548-550]; Congr. per la Doctrina de la Fe, Carta *Ad exsequendam* (18 maig 2001): AAS 93 (2001), 786.
- ¹⁹ *Novo Millennio ineunte* (6 gener 2001), 43: AAS 93 (2001), 297 [D. d'E. 2001,118].
- ²⁰ Cf. Conc. Ecu. Vat. II, Const. sobre la Sagrada Litúrgia *Sacrosanctum Concilium*, 41.
- ²¹ N. 33: AAS 90 (1998), 733 [D. d'E. 1998,556-557].
- ²² Cf. Homilia en la solemnitat del Corpus Domini (10 juny 2004), 1: *L'Osservatore Romano*, 11-12 juny 2004, p.6.
- ²³ *Gaudium et spes*, 36.
- ²⁴ Cf. *ibid.*
- ²⁵ *Lumen gentium*, 1.
- ²⁶ *Ecclesia de Eucharistia* (17 abril 2003), 53: AAS 95 (2003), 469 [D. d'E. 2003,404].

LA CARIDAD DE CRISTO NOS APREMIA

Reflexiones en torno a la "eclesialidad" de la acción caritativa y social de la Iglesia

LXXXIII ASAMBLEA PLENARIA DE LA CEE
Madrid, 25 de noviembre de 2004

1. La caridad de Cristo nos apremia (2Cor 5,14) a vivir para Él y con Él al servicio de los hombres y mujeres de nuestro tiempo. La Iglesia, misterio de comunión, tiene la misión de significar y actualizar el amor de Dios en el mundo y en diálogo con él. El anuncio del Evangelio del reino de Dios y la acción en favor de los pobres, son inseparables en la misión del Señor y, por lo mismo, de la comunidad eclesial. Lo recuerda Juan Pablo II: el anuncio del Evangelio es la primera forma de caridad, pero sin una evangelización llevada a cabo mediante el testimonio de la caridad... corre el peligro de ser incomprendido o de quedarse en el mar de las palabras al que la actual sociedad de la comunicación nos somete cada día.¹

2. Al inicio de estas reflexiones, *damos gracias sin cesar a Dios... al tener noticia de vuestra fe en Cristo Jesús y de la caridad que tenéis con todos los santos, a causa de la esperanza que os está reservada en los cielos* (Col 1, 3-5). En efecto, percibimos con gozo cómo la acción caritativa y social de nuestras comunidades florece en toda circunstancia. Más todavía, la respuesta generosa y solidaria de los ciudadanos, creyentes o no, ante las catástrofes, naturales o provocadas, que han golpeado a nuestro pueblo y a los otros pueblos del planeta, pone de manifiesto la gran reserva de humanidad, de solidaridad, que hay en nuestra sociedad. Por ello damos gracias a Dios, pues es el signo de que el Espíritu sigue derramando el amor en el corazón del ser humano. Donde abunda la injusticia y el dolor, sobreabunda el amor.

Y con el Apóstol pedimos *que vuestro amor crezca cada vez más en conocimiento y toda experiencia con que podáis aquilatar lo mejor* (Filip 1, 9-10). El amor, si no crece, se marchita y debilita, está amenazado de muerte. Sin escucha y discernimiento, la caridad eclesial no responderá a la historia cambiante de un mundo cada vez más complejo, plural y globalizado. La Iglesia quiere dialogar con el mundo para mejor discernir las llamadas de Dios a través de los pobres, para mejor servir a Cristo en ellos. Nos alegra profundamente la generosidad de personas e instituciones no eclesiales, que trabajan por lograr un orden económico internacional más justo, humano y fraterno. Con ellas estamos dispuestos a caminar, pero desde la identidad y misión dadas por el Señor a su Iglesia: Introducir la fuerza del Evangelio en el corazón de personas, pueblos y culturas.

3. En el contexto actual de las redes de solidaridad que aparecen en la sociedad, las llamadas ONGs, y de los recursos que las administraciones públicas ponen al servicio de los indigentes, estamos llamados a discernir, potenciar y organizar el dinamismo eclesial de nuestro servicio a los pobres. En un ambiente participativo y plural, las instituciones de Iglesia dedicadas a la acción caritativa y social deben tomar conciencia del nuevo contexto social en el que deben actuar y colaborar. De él reciben también impulso y estímulo, pues ven acrecentados sus recursos materiales y humanos, las posibilidades reales de intervención social. Y aun cuando nos alegra la confianza de que gozan, en general, las instituciones ligadas a la Iglesia entre los organismos gubernamentales y las diferentes redes de solidaridad, sin embargo queremos discernir con vosotros hasta que punto el diálogo y colaboración se hace desde presupuestos evangélicos y eclesiales.

Nuestra generosidad debe ser la de Cristo, el cual, de rico que era, se hizo pobre para enriquecernos con su pobreza (Cf. 2Cor 9,8).

4. Nuestro objetivo al escribir estas reflexiones es recordarnos el arraigo de la caridad de la Iglesia en el amor mismo de Dios a la humanidad, con una preferencia especial por los más pobres y excluidos; reconocer y discernir la expresión del amor divino en el anuncio y realización del “evangelio de la caridad” por parte de nuestras comunidades; impulsar la acción caritativa y social de las mismas; facilitar el mutuo encuentro de la rica variedad de realizaciones socio-caritativas de comunidades e instituciones en la comunión eclesial; propiciar el diálogo y colaboración con aquellas instituciones no eclesiales dedicadas a servir la esperanza de los últimos; y, finalmente, avivar la conciencia de estar así sirviendo al mundo, sobre todo donde éste se encuentra más herido: en los pobres.

I.- LA IGLESIA FRUTO DEL AMOR DEL PADRE

5. La comunidad eclesial tiene su origen en el amor divino. Por amor, el Padre envió a su Hijo para salvar lo que estaba perdido, para resucitar lo que estaba muerto. El Hijo, en perfecta comunión con el Padre, amó a los suyos hasta el extremo, dando su vida para reunir a los hijos dispersos. Con el envío del Espíritu Santo prometido sobre los discípulos, la Iglesia apostólica se presenta ante el mundo como el fruto maravilloso de la caridad divina. Ella es obra de la Trinidad Santa y, por lo mismo, está modelada, vivificada y sellada como misterio de comunión y misión.

Nacido del amor del Padre, de la gracia de nuestro Señor Jesucristo y de la comunión del Espíritu, el Pueblo de Dios permanece fiel a su vocación y misión en la medida que cultiva su entraña sacramental: Significar y actualizar el amor gratuito del Señor en el servicio pobre y humilde al mundo. En su Cuerpo, que es la Iglesia, Cristo prosigue su existencia entregada en favor de las muchedumbres hambrientas de pan, de justicia y, en última instancia, del Dios de la esperanza.

La caridad es el principio de la vida y del hacer de la comunidad cristiana en el mundo; es *el corazón de toda auténtica evangelización*². Por amor, la Iglesia toma la iniciativa y sale al encuentro de lo perdido, del pobre y del que sufre. Por amor se compromete a servir la esperanza depositada por

Dios en el corazón de la creación. Los discípulos del Reino, se sienten impulsados a caminar en el amor del Padre celeste *que hace salir el sol sobre malos y buenos, y llover sobre justos e injustos* (Mt 5, 45). La gratitud y universalidad es y debe ser una nota de la acción caritativa y social *de la Iglesia*. La caridad es siempre progresiva, pues Jesús nos ha dicho: *Sed perfectos como es perfecto vuestro Padre celestial* (Mt 5, 48). Y también: *Sed compasivos como vuestro Padre es compasivo* (Lc 6, 36).

La Iglesia se presenta como *signo eficaz* de la presencia operante de Dios en la historia, cuando su fe obra por amor y se entrega a construir la fraternidad en Cristo. La comunidad eclesial tiene la misión de desarrollar la comunión filial y fraterna de los llamados a formar el pueblo de Dios.³ La acción caritativa y social, por tanto, es una expresión externa de la entraña misma de la Iglesia.

6. Puesto que Cristo la fundó para ser signo e instrumento de su amor salvador en la historia, la Iglesia debe amar a todo hombre en su situación concreta. Misterio de comunión y misión, no sería reflejo del amor divino si no tomase en cuenta las nuevas condiciones de vida de los hombres, en particular de los pobres. En el curso de la historia, lo constatamos con gozo, el Espíritu no cesó de suscitar una creatividad en ella con el fin de aportar respuestas a las diferentes formas de pobreza. Y, hoy, el Espíritu abre también delante de nosotros nuevos caminos, pues la comunión en la verdad del Evangelio se verifica y prolonga en el servicio a los pobres (Gal 2, 1-10). En efecto, de la comunión eclesial instaurada en Cristo brota de forma espontánea el compromiso con el hermano cansado y agobiado: *A partir de la comunión intraeclesial, la caridad se abre por su naturaleza al servicio universal, proyectándonos hacia la práctica de un amor activo y concreto con cada ser humano. Éste es un ámbito que caracteriza de manera decisiva la vida cristiana, el estilo eclesial y la programación pastoral* (NMI 49).

7. La celebración del amor, el anuncio del Evangelio, la comunicación de bienes, tal como se concreta en el servicio de las mesas, es decir, en la acción social y caritativa, son indisociables. La comunión en la verdad y en la fracción del pan entraña la comunión de bienes.

La Eucaristía, sacramento del amor, articula estos elementos constitutivos de la vida y misión de la comunidad presidida por el ministerio apostólico. En la fracción del pan, la Iglesia celebra la pascua del Señor y queda hecha

un solo pan. No se puede celebrar la cena del Señor y dar la espalda a los pobres. Comulgar con Cristo es darse con él a los demás, amar hasta el extremo. La Eucaristía es fuente y culmen de la misión, centro y raíz de la comunidad cristiana. En el sacramento de la fe, el discípulo es transformado y se compromete a trabajar en la realización de un mundo más conforme con el reino de Dios. *Efectivamente, en este sacramento del pan y del vino, de la comida y de la bebida, todo lo que es humano sufre una singular transformación y elevación. El culto eucarístico no es tanto culto de la trascendencia inaccesible cuanto de la divina condescendencia, y es, a su vez, transformación misericordiosa y redentora del mundo en el corazón del hombre.* ⁴

8. La Eucaristía, que edifica a la Iglesia como comunión de fe, amor y esperanza, imprime en quienes la celebran con verdad una auténtica solidaridad y comunión con los más pobres. En ella culmina el amor evangelizador del Señor; en ella reparte Dios el pan necesario para andar los caminos de la vida. Cristo se hace presente realmente en ella como ofrenda al Padre y manjar para el pueblo peregrino. Es el pan de los pobres que sostiene su anhelo de vida, su esperanza definitiva; así configura la vida y acción de la comunidad en el mundo. Es la expresión y el término de la vida de amor que ha de inspirar e impulsar la acción de los fieles en la historia. Toda la vida de la Iglesia se “concentra”, de alguna manera, en el misterio de la fe, signo y realización de la “obra de salvación” en Cristo Jesús, muerto y resucitado.

9. Puesto que la Eucaristía es comunión con el Cristo total, el que se acerca al banquete sagrado se compromete a recrear la fraternidad entre los hombres. Fraternidad imposible, si cada uno permanece encerrado en sus cosas e intereses. La comunión con el Cristo total, como afirman los Padres de la Iglesia, comporta darse y acoger al otro como el hermano que me enriquece. Los comensales de la cena del Señor estamos llamados a vivir y actuar de acuerdo con lo que celebramos. Y esto supone desarrollar una verdadera espiritualidad de la comunión.

La Eucaristía es la mesa donde pobres y ricos, hombres y mujeres, sabios e ignorantes, reciben el mismo alimento sobreabundante. Por ello, unos y otros han de sentirse en la Iglesia como en su casa. De ahí que ya no baste hacer algo en favor de los más vulnerables de la sociedad, de los últimos. Es preciso que nuestras comunidades pongan en práctica la manera de

hacer de Jesús, que dio de comer a las muchedumbres hambrientas con los panes y peces de la bendición. Allí donde se haga presente la Iglesia, los pobres han de sentirse en su casa, en ella han de tener un lugar privilegiado, pues en el banquete sagrado se celebra ya la esperanza de los pobres que cantan con María las maravillas de Dios en la historia.

II.- ACTUALIZAR LA CARIDAD EN EL MUNDO DE HOY

10. De la misma forma que la inculturación del Evangelio exige renovarse en el ardor y la manera de anunciar a Jesucristo a los hombres de nuestro tiempo, así debemos adoptar los caminos y métodos más apropiados para hacer presente el amor de Dios en el panorama actual de la pobreza y de los pobres. *Es la hora de una nueva 'imaginación de la caridad', que promueva no tanto y no sólo la eficacia de las ayudas prestadas, sino la capacidad de hacerse cercanos y solidarios con quien sufre, para que el gesto de ayuda sea sentido no como limosna humillante, sino como un compartir fraterno.*⁵ Los cristianos individualmente, y también nuestras comunidades e instituciones, estamos llamados a desarrollar la "diakonía", como ayuda, solidaridad, compartir fraterno, comunión. La imaginación de la caridad supone ver a los pobres en la luz del misterio de Cristo y de su misión.

11. La acción de nuestras comunidades a favor de los últimos debe nacer de la escucha de la voz de Dios en las situaciones de pobreza, de contemplar el rostro del Señor en los rostros concretos de los pobres. El creyente vive el servicio como un acto de docilidad, obediencia y colaboración con el Espíritu, padre de los pobres. No se trata de imponerles nuestro servicio, sino de discernir en sus vidas y gritos, cómo el Señor quiere ser servido. De ahí brota la necesidad de poner en marcha procesos de discernimiento para que la acción caritativa y social de la Iglesia, bajo la guía del ministerio apostólico, corresponda a la iniciativa del Espíritu, que hace unos cielos nuevos y una tierra nueva. La "imaginación de la caridad" exige de todos conjugar la escucha contemplativa de María con la actividad de Marta.

La escucha y el discernimiento del Evangelio y de la voz de los pobres harán posible que nuestras programaciones pastorales aúnen la primera caridad, la del anuncio de la Buena Nueva de Jesucristo, con el testimonio de la pobreza y de la acción en favor de los excluidos. *La caridad de las*

*obras corrobora la caridad de las palabras.*⁶ Para que los pobres se sientan como en su propia casa, la Iglesia sabe por experiencia multiseccular que debe seguir las huellas de su Señor pobre en el servicio. El amor de Cristo se expresa, ante todo, despojándose de su manto y lavando los pies de los discípulos como un esclavo. La Iglesia está destinada a desarrollar las virtualidades de este amor divino.

12. En un mundo globalizado, donde los pobres llevan la peor parte y tienen poco que esperar, la Iglesia renueva su opción preferencial por los pobres. Y lo hace porque esta opción brota de la entraña misma de la fe y de su misión evangelizadora. En efecto, Jesús vino a anunciar la Buena Nueva a los pobres, reclamando también de ellos la conversión y la fe. Jesús nos ha revelado que él es servido y acogido en los hambrientos y forasteros. La adhesión a Cristo resucitado, que se manifiesta pobre y crucificado en los pobres de la tierra, funda la opción eclesial por ellos.

La Iglesia no excluye a nadie de su amor. Si ama con preferencia a los más débiles y vulnerables, es para que su abrazo materno alcance a todos. No estamos ante una ideología, sino ante una opción de fe, amor y esperanza. El Papa lo recuerda con palabras claras y sugerentes: *No debe olvidarse, ciertamente, que nadie puede ser excluido de nuestro amor, desde el momento que 'con la encarnación el Hijo de Dios se ha unido en cierto modo a todo hombre'. Ateniéndonos a las indiscutibles palabras del Evangelio, en la persona de los pobres hay una presencia especial suya, que impone a la Iglesia una opción preferencial por ellos. Mediante esta opción, se testimonia el estilo del amor de Dios, su providencia, su misericordia y, de alguna manera se siembran todavía en la historia aquellas semillas del Reino de Dios que Jesús mismo dejó en su vida terrena atendiendo a cuantos recurrían a él para toda clase de necesidades espirituales y materiales.*⁷

La opción preferencial por los últimos, conviene subrayarlo, es ya una expresión de la acción evangelizadora. Con ella, como afirma Juan Pablo II, volvemos a sembrar las semillas del reino en la marcha de la historia, en el corazón de los hombres y mujeres de nuestro tiempo. Quien opta desde la fe y el amor por los pobres, colabora en el advenimiento del reino de la justicia, del amor y de la paz.

13. Quien escucha la voz del Señor en el grito de los pobres y contempla su rostro en ellos, experimenta la urgencia de renovarse en la manera de honrarlo y servirlo. La dignidad del pobre exige de nosotros un trabajo incansable para que la sociedad no los relegue a la periferia, para que también los excluidos recuperen el sentido auténtico de la libertad responsable en la marcha de la historia. La Iglesia lleva a cabo su misión en el mundo, cuando convoca a ricos y pobres a la reconciliación fraterna, a trabajar juntos en la edificación de una sociedad más justa donde cada uno reciba lo necesario para desarrollar su vocación divina. La “renovación” del ejercicio de la caridad debe tener siempre en cuenta la advertencia de Juan Pablo II: *la vertiente ético-social se propone como una dimensión imprescindible del testimonio cristiano. Se debe rechazar la tentación de una espiritualidad intimista e individualista, que poco tiene que ver con las exigencias de la caridad ni con la lógica de la Encarnación y, en definitiva, con la misma tensión escatológica del cristianismo. Si esta última nos hace conscientes del carácter relativo de la historia, no nos exime en ningún modo del deber de construirla. Es muy actual a este respecto la enseñanza del Concilio Vaticano II: ‘el mensaje cristiano no aparta a los hombres de la tarea de construcción del mundo, ni les empuja a despreocuparse del bien de sus semejantes, sino que les obliga a llevar a cabo esto como un deber.*⁸

14. El compromiso del amor por ellos, a diferencia de la acción alentada por una ideología parcial, renueva a la Iglesia en su fe, unidad y misión evangelizadora. Hace que desarrolle en medio de los hombres su condición de germen de unidad y concordia. Optando por los últimos, opta para que la salvación alcance a todos y se instaure la fraternidad que celebra en el banquete del reino. Desde esa actitud, creyentemente arraigada, es preciso realizar la inmersión en la historia de los hombres: *muchos son los problemas que oscurecen el horizonte de nuestro tiempo. Baste pensar en la urgencia de trabajar por la paz, de poner premisas sólidas de justicia y solidaridad en las relaciones entre los pueblos, de defender la vida humana desde su concepción hasta su término natural. Y ¿qué decir, además, de las numerosas contradicciones de un mundo ‘globalizado’, donde los débiles, los más pequeños y los más pobres parecen tener bien poco que esperar? En este mundo es donde tiene que brillar la esperanza cristiana. También por eso el Señor ha querido quedarse con nosotros en la Eucaristía, grabando en esta presencia sacrificial y convival la promesa de humanidad renovada por su amor.*⁹

La Eucaristía, en efecto, va edificando a la Iglesia como casa y escuela de comunión. En ella se aprende a descubrir en el rostro del hermano la presencia del misterio de Dios uno y trino, a sentir al pobre como el hermano que nos pertenece, a acogerlo y valorarlo como un don para nosotros, a darle espacio para que desarrolle sus posibilidades al servicio de los demás.¹⁰ El mundo se construye también con las riquezas y aporte de los pobres.

15. El ejercicio de la caridad, realizado en esta óptica, se convierte en confesión de fe. El discípulo siente la alegría y el honor de ser llamado a servir a los pobres tras las huellas de Aquel que lavó los pies de los suyos para darles parte en su herencia. La fe operante por el amor forma parte de la espiritualidad de los que marchan en el Espíritu. La Iglesia es consciente de ofrecer un verdadero culto al Señor cuando lo sirve con fe y amor en los débiles e insignificantes de nuestro mundo.

III. - ORGANIZAR LA CARIDAD EN LA IGLESIA

16. El amor verdadero trata de ser eficaz y creativo. La comunidad eclesial, por tanto, bajo la presidencia del Obispo, debe organizar el servicio a los pobres, conjugando efectividad, gratuidad y universalidad. Puesto que el proceso de la evangelización es complejo, y que no puede ignorarse ninguna de sus dimensiones constitutivas sin mutilarlo, el ministerio episcopal ha de estimular e impulsar en cada diócesis para que la evangelización se desarrolle de forma armónica y coordinada. En este sentido, los obispos sentimos la urgencia de otorgar a la pastoral caritativa y social una igual relevancia respecto a los otros deberes pastorales.

17. En el marco de la evangelización, toda ella inspirada y alentada por la caridad divina, la “acción caritativa y social” de las comunidades cristianas y de las instituciones eclesiales que actúan en las diócesis, tiene su propia especificidad, que debe respetarse cuidadosamente. La expresión del amor, como queda dicho, tiene formas y modalidades variables en la historia, pero en todas ella debe reflejarse con claridad su “ser eclesial”. El Espíritu, en efecto, suscita en el transcurso del tiempo nuevos carismas y formas de servicio a los pobres, con el fin de desarrollar la misión de la Iglesia en el mundo.

18. Aun cuando en estas reflexiones nos referimos a la “acción caritativa y social de la Iglesia” y de sus comunidades e instituciones, queremos tener

una palabra de aliento, estímulo y agradecimiento para aquellos cristianos que, movidos por el Espíritu, trabajan en la vida cotidiana o en organizaciones no eclesiales al servicio del Reino de Dios que es justicia, verdad, paz y, en definitiva, amor. Vuestros compromisos sociales y vuestra atención a los pobres son una expresión de vuestro ser cristiano. Y a través de vuestro compromiso, en cuanto está enraizado en la fe y el amor de la Iglesia, la hacéis presente en la historia en su misión de ser fermento y levadura de una nueva creación. Estáis muy presentes en nuestro corazón y queremos acompañaros en las dificultades que encontráis en un mundo secularizado, globalizado e ideologizado. Junto a la acción organizada de la Iglesia, el mundo necesita el testimonio de cristianos que vivan con alegría y decisión evangélica los compromisos familiares, profesionales, sociales y políticos que derivan de la fe que profesan y contribuyen a desarrollar la esperanza de los pobres.

19. Dicho esto, es claro que las diócesis deben contar con organismos que permitan coordinar la acción social y caritativa. Desde los primeros pasos de la Iglesia vemos cómo los apóstoles regularon el servicio de viudas y pobres, asociando a su misión a los llamados diáconos. Hoy, es muy necesario tener en cuenta los carismas dados por el Espíritu a la Iglesia para el cumplimiento de su misión entre los pobres de la tierra. La referencia o vinculación explícita de la acción caritativa y social a las Iglesias particulares o diocesanas es una expresión concreta de la Iglesia como misterio de comunión y misión.

20. En un mundo como el nuestro será de gran utilidad que en el seno de nuestras diócesis se armonice de manera correcta la aportación de los voluntarios de las instituciones socio-caritativas, que son la mayoría, y de los técnicos. Es un requisito para que la totalidad del Pueblo de Dios se implique a fondo en el servicio a los últimos, de acuerdo con las nuevas formas que adquiere entre nosotros la pobreza. El amor no se puede delegar, es preciso vivirlo personal y comunitariamente. La caridad va más allá de la limosna, es solidaridad y comunión con los excluidos y humillados.

Las instituciones sociales y caritativas dependientes de la Iglesia deben contribuir a desarrollar su ser y quehacer. La solidaridad y comunión es responsabilidad de la totalidad del Pueblo de Dios. Las instituciones y su personal cualificado tienen como tarea avivar y encauzar el dinamismo del misterio de comunión que es la Iglesia.

21. Resulta importante, por otra parte, pensar y armonizar correctamente las fuentes de financiación de los proyectos caritativos y sociales que la comunidad eclesial desarrolle.

Hemos de recordar, sin embargo, que en la acción caritativo y social de la Iglesia lo decisivo ha de ser siempre la implicación personal y comunitaria, dando incluso de lo necesario, para que el Señor sea honrado y servido en los pobres. Por lo tanto, no basta con “sacar” dinero para los pobres y hacérselo llegar de manera honesta, razonable y con visión de futuro, incluso en la línea del desarrollo. La caridad proveniente de Dios exige de las comunidades cristianas compartir sus bienes, tanto materiales como espirituales, con ellos; darles un puesto de honor en su vida. En medio de las condiciones nuevas en que se desarrolla la acción caritativa y social de la Iglesia, no pueden disminuir la inspiración y las exigencias de la Comunicación Cristiana de Bienes.

Por otra parte, no debemos negar el valor que puede tener la buena gestión de los bienes que la sociedad pone en nuestras manos en bien de los pobres. Pero, es preciso afirmar que la eclesialidad pide algo más.

22. La acción caritativa-social eclesial se caracteriza, ante todo, por *la gratuidad*. Es una dimensión propia e irrenunciable de la actualización del amor divino. Dios no hace acepción de personas. En sus entrañas paternas y maternas lleva grabado de manera especial a sus hijos alejados, pecadores y pobres. Su amor gratuito no busca otra cosa que el bien de aquellos a quienes ama. La caridad cristiana, por tanto, no se agota en unos servicios, es una manera de estar con los pobres, de compartir sus vidas y servirlos en su vocación y misión en el mundo. Es preciso velar para que las organizaciones caritativas y sociales contribuyan de manera eficaz al impulso de la caridad en los fieles cristianos. Esta caridad incluye también desarrollar una cultura de la solidaridad y comunión fraternas, la denuncia de las injusticias y la defensa de los más vulnerables de la sociedad.

A. Cáritas y otras organizaciones sociales y caritativas dependientes de la Iglesia o, al menos, de inspiración cristiana

23. Entre las organizaciones sociales y caritativas de la Iglesia, Cáritas Española ocupa un lugar destacado, por su carácter expresamente eclesial

y jerárquico. Instituida por la Conferencia Episcopal, es la Confederación de las Cáritas Diocesanas de la Iglesia Católica en España. Como los Apóstoles hicieron en la comunidad de Jerusalén, los Obispos organizan la comunicación cristiana de bienes con los necesitados, con los últimos. Una más honda vivencia de la comunión eclesial redundará en un mejor servicio a los pobres y desvalidos.

24. La Confederación "Cáritas Española" no podría entenderse sin la realidad de las Cáritas diocesana creada, dirigida y presidida por el Obispo. Él es el presidente nato de la Cáritas Diocesana. Cada diócesis es competente y, a la vez, responsable de configurar y gestionar su propia Cáritas, inserta en la totalidad de su misión evangelizadora. Lo que no debe interpretarse, sin embargo, como si Cáritas fuera la única forma de acción caritativo-social institucionalizada existente en la diócesis. La Confederación "Cáritas Española" está llamada a jugar un papel importante al servicio de la Cáritas Diocesana como servicio a la comunión interna y a la apertura universal, que debe caracterizar la acción caritativa y social de la Iglesia.

25. El Espíritu sigue enriqueciendo a la Iglesia con diversos carismas, instituciones y servicios para llevar a cabo su misión de evangelizar a los pobres, de recrear una sociedad más justa y fraterna. Por ello la Iglesia acoge reconocida y promueve la vivencia de estos dones del Espíritu, al tiempo que vela por integrarlos en una acción concertada dentro de la pastoral social y caritativa. Estos dones deben contribuir a edificar una Iglesia más diligente y creativa en su servicio a los pobres, en la transformación de la realidad social que sigue marcada por la injusticia y el pecado.

26. Reconocemos, pues, y valoramos la labor realizada por las diferentes organizaciones eclesiales entre los pobres, especialmente la de las congregaciones religiosas, e invitamos a intensificar la acción coordinada de todos en comunión con el ministerio apostólico. Una buena coordinación produce frutos más abundantes y duraderos, posibilitando así una respuesta más plena, lograda por una visión más completa y total de las necesidades. Junto con el discernimiento apostólico, lejos de frenar el impulso del amor, da cauce a los carismas para la edificación de una Iglesia enraizada en la misión de Jesucristo, que ha venido a dar la Buena Nueva a los pobres.

B. Los “cimientos” de la eclesialidad de la acción caritativa y social

A nivel de las personas:

27. Para desarrollar estas dimensiones de la caridad eclesial, las diócesis, y las diversas instituciones de signo cristiano, prestarán especial atención a las personas, voluntarias o profesionales, que actúan en ellas. Es necesaria la coherencia entre el “ser” de las personas, agentes de la caridad, y las “obras” de la Iglesia por ellas realizadas. La fe y caridad que mueven a la Iglesia, deben hacerse operantes a través de los que la representan y actúan en su nombre. Su acción caritativa y social, aunque visible solamente en su materialidad, pierde, sin embargo, su plena fecundidad cuando carece del dinamismo propio del amor divino. El cultivo de la interioridad, de la fe y caridad, hecha con el respeto debido a la libertad de las conciencias, es un objetivo al que no puede renunciar la Iglesia, pues confía a esas personas ser expresión de su identidad y misión evangelizadora en el mundo.

28. Parte integrante de esta formación y cultivo de las personas incorporadas a la acción caritativa y social de la Iglesia, debe ser también la dimensión “eclesial” de su interioridad. No se puede ignorarla ni darla, sin más, por supuesta. La comunión con la fe de la Iglesia es, sin duda alguna, un requisito para desarrollar su ser e identidad en la acción caritativa que confía a las personas llamadas a actuar en su nombre.

Conviene subrayar, por tanto, que el compromiso personal entre los “trabajadores profesionales” y las instituciones de caridad propias de la Iglesia no debe limitarse a los contenidos propios de un contrato o relación laboral. Habría que incorporar a los mismos la lealtad, honestidad y eclesialidad que para nada merman la dimensión plenamente humana de la relación profesional.

La “interioridad” de las personas, si es auténtica, no podrá menos de percibirse al “exterior”, en la configuración de los objetivos, programas, planes de actuación; y también en la “palabra” que en las diversas formas de relación humana se hace espontáneamente presente y acompaña las actuaciones. La palabra explícita el sentir del corazón, sus motivaciones más profundas, irreductibles a las meras exigencias racionales de una eficacia puramente técnica.

A nivel de las acciones:

29. El carácter eclesial, o “eclesialidad”, de la caridad cristiana no puede reducirse a la pura interioridad de sus agentes. La Iglesia es una realidad social, externamente perceptible. Sólo así es “sacramento universal de salvación”, como enseña el Concilio Vaticano II. Hemos de discernir, pues, las manifestaciones externas o perceptibles de nuestras instituciones.

30. Las actividades y obras de la acción caritativa y social de la Iglesia han de ser respuesta a la llamada del Señor en la vida y gritos de los pobres. Jesús para dar la vida a todos, se hizo el último y privilegió la acogida de los últimos. Pues bien, en una sociedad que desarrolla sus propios programas de atención a los pobres, la Iglesia está llamada a dar testimonio de una sensibilidad particular por los “más pobres”. La “caridad eclesial” no tiene celos del bien hecho por “otros”; sólo le importa que los pobres sean amados y servidos. Se alegra con el bien que hacen personas o entidades no eclesiales; más, no duda en retirarse de aquellos campos que están suficientemente atendido, para descubrir las nuevas formas de la pobreza que requieren su concurso gratuito y desinteresado. Ella no valora lo que se hace por la cantidad de los recursos utilizados, sino la dimensión humana y divina del amor, que la hace salir al encuentro y servicio de los más molestos, peligrosos o desagradecidos. Con Cristo está en camino hacia los últimos, hacia los más pobres, para distribuir los bienes de la salvación a todos.

31. La celebración cotidiana de la Eucaristía renueva a la Iglesia en este amor hacia los más pobres. Ella urge a la comunidad a ponerse en camino para invitarlos al banquete del reino, para que se sienten en la mesa común y compartan los bienes recibidos del Señor. La celebración eucarística debe expresar y significar lo que ha de ser la “eclesialidad” de la acción caritativo-social que la Iglesia realiza.

32. El Obispo que preside la marcha de la comunidad eucarística, incluida la acción caritativa y social, es el garante del verdadero carácter “eclesial” de ésta y de su integración en el proceso de la evangelización.

Si bien es cierto que el Obispo debe garantizar el recto funcionamiento de todos los carismas eclesiales en orden a un mejor servicio a los

pobres, sin embargo su vinculación a “la Cáritas diocesana” y a “las Cáritas parroquiales” tiene un especial relieve. En efecto, la particular forma de “eclesialidad” de éstas deriva de la vinculación y dependencia, en su ser y actuación, de quien preside la Iglesia particular: el Pastor puesto por Dios al frente de su pueblo. El obispo es el primer responsable de la acción caritativa diocesana, independientemente de las competencias que, a tenor de los Estatutos aprobados por él mismo, haya querido encomendar a los diversos agentes de la pastoral caritativa y social diocesana: sacerdotes, laicos, religiosos/as, como a asociaciones con cierta vinculación a la Iglesia.

33. Las diversas instituciones dedicadas a la acción caritativa y social, promovidas en el ámbito de la Iglesia, aun cuando gocen de una legítima autonomía, también están llamadas a coordinarse en el marco de la pastoral de conjunto de la diócesis. Sólo desde la comunión es fecunda la diversidad. Además de las razones teológicas, lo postula la eficacia y operatividad práctica, la comunión visible en el campo caritativo y social es un testimonio especialmente elocuente de la fuerza del Evangelio, de la fe que obra por amor al servicio de los pobres, marginados y, en definitiva, de los preferidos del Reino.

34. Puesto que la solidaridad y comunión de la Iglesia con los pobres incluye la denuncia de las injusticias, la “eclesialidad” de unos y otros debe manifestarse también en tales actuaciones. La verdad del Evangelio leído e interpretado en las Iglesias presididas por los Obispos en comunión con el Papa, es la referencia de toda palabra auténticamente profética. Las declaraciones y tomas de posición pertinentes han de realizarse en comunión con el Obispo de la Iglesia particular y con la Conferencia Episcopal cuando afecta a la totalidad del territorio español. Tales actuaciones son acciones de la Iglesia, con las exigencias y limitaciones que de ello se deriva en cada caso concreto. Cuando las declaraciones comprometen a la Iglesia, se ha de evitar por todos los medios que sean expresión de opciones socio-políticas particulares. La jerarquía respeta la libertad y autonomía que a los laicos les corresponde, pero sólo quienes estén en comunión con ella pueden hablar en nombre de la Iglesia apostólica.

C. Las posibles “grietas” de la eclesialidad

35. Hemos presentado hasta aquí algunos criterios que deben presidir la acción caritativa y social de nuestras diócesis; ahora queremos compartir con vosotros por dónde nos parece que pueden darse hoy las **“grietas” respecto a su eclesialidad**. Tenemos en cuenta en esta reflexión no sólo a Cáritas, sino también a las otras instituciones eclesiales de pastoral caritativa y social. Sin querer ser exhaustivos, señalamos aquellas que nos parecen de mayor actualidad:

C.1. La falta de engranaje de la acción caritativa y social con el resto de las acciones eclesiales y con el conjunto de la comunidad.

36. Cuando las instituciones caritativo-sociales eclesiales no se inscriben con claridad en el proceso general de la acción evangelizadora de la Iglesia, corren el riesgo de aislarse y de desligarse de la comunión eclesial que las sustenta. Al situarse “aparte” con respecto al resto de dimensiones de la acción pastoral o del conjunto de la comunidad, se produce una “lógica de reidentificación” de las instituciones, que se colocan más en el terreno del hacer que en el del ser; y de un hacer autónomo. Máxime si conceptual y prácticamente los grupos e instituciones se auto-colocan más en un cierto tipo particular de “acción” solidaria que en la “pastoral” caritativa y social. Es obligación de todos trabajar para que la diversidad de iniciativas en favor de los pobres sean la expresión de una recta articulación de lo que se dice y lo que se hace.

C.2. Primar la cantidad sobre la calidad de las acciones.

37. Cuando Juan Pablo II habla de la imaginación y creatividad de la caridad, ofrece un **criterio operativo** de especial relieve: *que (el ejercicio de la caridad) promueva no tanto y no sólo la eficacia de las ayudas prestadas, sino la capacidad de hacerse cercanos y solidarios con quien sufre, para que el gesto de ayuda sea sentido no como limosna humillante, sino como compartir fraterno¹¹.*

Ante las situaciones clamorosas de las nuevas pobreza, tal como se dan en la sociedad globalizada, la generosidad podría desencadenar un cúmulo tal de actividades que le hiciera perder de vista el **carácter significativo** de las mismas. Cuando se exagera la cantidad en nuestras instituciones, se

introduce la “lógica organizativa” y burocrática. La acción tiende a constituirse en un fin en sí misma, en una organización de “servicios sociales”. El peligro está en perder la necesaria referencia al amor de Dios, que se actualiza en la acción eclesial. La acción se hace demasiado “pesada” y “poderosa” para que pueda ser transparencia de la presencia operante de Dios en la debilidad de sus hijos.

La “macro-organización” exige una atención excesiva y obsesiva. Suele quitar al ejercicio de la caridad cristiana la cercanía y la capacidad de acompañamiento fraterno que siempre la caracterizó. Nos acecha el peligro de la **frialdad organizativa**. Los pobres se convierten para nosotros, como para la sociedad, en problema; y dejan de ser los rostros concretos en los que descubrimos el rostro del Señor. La pastoral de la caridad exige de la comunidad eclesial cercanía, escucha, amistad, compartir fraterno, acompañamiento personal o grupal. La Iglesia, en su actuación social y caritativa, está llamada a ser un verdadero signo e instrumento del amor del Señor por los últimos.

C.3. Una excesiva tecnificación de las acciones.

38. Que las acciones socio-caritativas de la Iglesia estén técnicamente bien realizadas es una exigencia incuestionable. La “intervención social” ha adquirido un desarrollo técnico y metodológico que nadie puede ignorar. Hay que conocerlo con profundidad y actuar en consecuencia. Es una exigencia interna del amor.

Pero la intervención de la Iglesia se deforma cuando la técnica social es lo único que inspira su actuación. La comunidad cristiana expresa el amor de Dios de múltiples modos. Por ello es preciso cuidar la **motivación y finalidad** de su acción. Si se mirase sólo a la técnica y se descuidara la motivación, se comprometería la dimensión eclesial del ejercicio de la caridad. Como queda dicho, es preciso conjugar rectamente la acción de los voluntarios y de los técnicos. Hoy resulta urgente recrear un auténtico equilibrio entre la formación “técnica” y la motivación que la sostiene y hace fecunda en el proceso evangelizador de la Iglesia. En estos momentos parece como si la balanza se inclinase del lado de la formación instrumental y técnica, como en otros tiempos fue lo contrario.

C.4. Una primacía de los contratados sobre los voluntarios.

39. La atención a los pobres de nuestra sociedad exige, con frecuencia, una real competencia profesional. Pero es preciso reconocer que un considerable aumento de personal contratado (aparte de la inviabilidad económica) puede distorsionar la identidad de las instituciones socio-caritativas eclesiales:

- Si no se cuida la **selección de candidatos**. Existen personas que, aún no estando abiertamente en contra de la identidad de las instituciones caritativo-sociales de la Iglesia, consideran que esta identidad tiene poca importancia para el trabajo social con los pobres. Algunos consideran su trabajo como autónomo respecto a todo tipo de motivación.

- Si no se atiende su **formación permanente**. Formación en el ámbito de competencia profesional, pero también de las visiones globales y de los comportamientos personales. Para encomendar determinadas tareas (especialmente aquellas que tienen que ver con la formación y decisión), no basta el posicionamiento puramente negativo de los técnicos: "no tener nada en contra de la identidad de la institución". Es necesaria una actitud positiva: la identificación comprometida con la misma.

- Si no se facilita un **buen engranaje con los voluntarios**. Son comprensibles ciertas "tensiones" entre contratados y voluntarios, en el nivel del trabajo concreto y en el nivel de las motivaciones. Los primeros pueden tender a minusvalorar el trabajo de los voluntarios; los voluntarios, a sospechar de las motivaciones de aquéllos. La creación de un ambiente de diálogo y mutua ayuda es el camino apropiado para desarrollar la necesaria complementariedad.

C.5. Un voluntariado poco formado y orientado.

40. En la acción caritativa y social de la Iglesia, el voluntariado ha jugado, juega y jugará un papel insustituible. Sin él, el ejercicio organizado de la caridad en la vida de la Iglesia sería simplemente imposible.

Reconocida esta realidad, de gran importancia para el mantenimiento de la eclesialidad del ejercicio de la caridad, es conveniente observar algunos aspectos del voluntariado que podrían dar una visión distorsionada de ella:

- El voluntariado que se identifica **sólo con el quehacer y no con el ser**. Existen voluntarios en nuestras instituciones caritativas y sociales que no siempre comparten la fe de la Iglesia de manera plena. Y es que la acción caritativo-social de la Iglesia admite en su seno a cuantos están guiados por el amor.

Es muy oportuno recordar, a este respecto, la reflexión que hace Juan Pablo II, en el Mensaje de la Cuaresma de 2003, sobre el amor como camino para la fe: *a veces no es el imperativo cristiano del amor lo que motiva la intervención a favor de los demás, sino una compasión natural. Pero quien asiste al necesitado goza siempre de la benevolencia de Dios*. Y, después de recordar, con los Hechos de los Apóstoles, los casos de Tabita y de Cornelio –el previo amor les abrió a la fe–, concluye: *para ‘los alejados’ el servicio a los pobres puede ser un camino providencial para encontrarse con Cristo, porque el Señor recompensa con creces cada don hecho al prójimo*. Ninguna objeción, por tanto, respecto a esta dimensión de frontera de la acción caritativo y social de la Iglesia.

Ahora bien, si en las instituciones socio-caritativas eclesiales sólo creciera este tipo de voluntariado, y a él se le encomendaran funciones de dirección, habría que estar muy atentos al déficit de eclesialidad que se produciría de forma inevitable.

- El voluntariado que dice identificarse con la fe de la Iglesia, pero que lo hace **de manera un tanto formal**. Se contenta con que “lo religioso” esté “superpuesto” a la acción caritativa, pero sin influir decisivamente en ella, sin configurarla y determinarla. Hay una separación entre su acción en favor de los pobres y su estilo de vida. La motivación de fe no llega a impregnar la totalidad de su existencia. La eclesialidad que transmite este tipo de voluntariado es muy “extrínseca” a la acción caritativa y social. Puede ser, sin embargo, la más frecuente y la que deja contentos a muchos.

- El voluntariado **manifiestamente incoherente**. Las personas de este grupo dicen tener motivaciones muy fuertes de fe para trabajar en favor de los necesitados, pero en su vida concreta no viven de acuerdo con las exigencias de la justicia y solidaridad fraterna, (v.g.: quien es voluntario/a en un programa caritativo-social eclesial de inmigración y no cumple con sus obligaciones laborales con los inmigrantes a su servicio). La eclesialidad que transmite este voluntariado es también muy dudosa y suele pro-

vocar rechazo en quienes reciben como limosna lo que se les debe en justicia.

- Al estar los **equipos directivos** formados, en general, por voluntarios, los responsables de nombrarlos tengan un cuidado exquisito a la hora de su elección o designación. A los directivos se les encomienda de forma particular la responsabilidad de desarrollar en la vida concreta la identidad eclesial de nuestras instituciones. En este círculo de colaboradores no se deben admitir fisuras. Las palabras y los hechos deben armonizarse si no se quiere caer en la trampa de una eclesialidad formal o verbal.

C.6. Una indebida dependencia de la subvención.

41. Aun cuando el acceso de las instituciones eclesiales de acción caritativa y social a las subvenciones, en todos sus niveles (europeo, estatal, autonómico, provincial, local) sea un **derecho social**, sin embargo debemos estar atentos a salvaguardar el verdadero carácter específico de nuestras instituciones. Una indebida dependencia de las subvenciones, puede afectar objetiva y subjetivamente a la eclesialidad de la acción caritativa y social:

- **Objetivamente.** El acceso a las subvenciones puede acarrear una disminución notable de la conciencia y responsabilidad de la comunidad cristiana con relación a la “comunicación cristiana de bienes”. Además se corre el riesgo de que la institución eclesial “subvencionada”, se convierta progresivamente en una “agencia” de la intervención social estatal y se debilita la dimensión de **denuncia**, tan propia del ejercicio cristiano de la caridad. La eclesialidad exige el compromiso de nuestras instituciones socio-caritativas de imponerse un “techo” en la percepción de subvenciones. Pasa también por el compromiso de reclamar el buen funcionamiento de la administración pública en sus responsabilidades sociales y la obligación moral de contribuir a ellas. Y pasa por la consiguiente dedicación prioritaria a los últimos y no atendidos, que, por no tener, muchas veces no tienen ni la posibilidad de acceder a dichas subvenciones.

- **Subjetivamente.** El acceso a las subvenciones puede crear en las instituciones eclesiales la tendencia a equipararse en su identidad y configuración interna con ONGs, pues algunos temen, en el marco de un Estado aconfesional, ser relegados a un segundo plano por su carácter eclesial. Es

ésta una posibilidad real. Pero es cierto, también, que no debe desfigurarse la verdadera identidad de la acción caritativa y social de la Iglesia a cambio de conseguir un dinero para el servicio de los pobres.

Sucede con frecuencia que las instituciones y asociaciones de carácter caritativo-social propias de la Iglesia, no tienen acceso a los bienes que la Administración pública destina a estos fines, si ellas no se configuran jurídicamente como ONGs de carácter civil. Ello se debe a que en los Estatutos que han de regir a estas organizaciones, no es posible recoger explícitamente la comunión y dependencia que aquellas instituciones y asociaciones han de tener respecto de la Iglesia, en razón del carácter eclesial y evangelizador que está en el origen de su creación. Tal como lo indicábamos en el nº 21, este hecho no debe ser obstáculo, que por principio, obligue a renunciar a tales aportaciones.

Sin embargo, ha de evitarse que el carácter “civil” de las ONGs promovidas desde la Iglesia no desfigure, en sus motivaciones, objetivos y actuaciones, su carácter eclesial originario. La adhesión personal de sus miembros al espíritu eclesial inherente a la acción caritativo-social propia de la Iglesia y la adhesión real a los criterios y orientaciones de ésta, han de mantenerse y cultivarse cuidadosamente en los sujetos que las integran. Explicitándose incluso, llegado el caso, el carácter cristiano y eclesial asumido como principio originario e inspirador de sus actuaciones.

C.7. La necesaria y fructífera colaboración con las ONGs civiles.

42. De un tiempo a esta parte, se han multiplicado las ONGs civiles de tipo social. Ellas son una manifestación esperanzadora de la riqueza del tejido social. Hoy, muchos cristianos encuentran en ellas un lugar idóneo para su compromiso caritativo y social. La cooperación y abierta colaboración con todas aquellas que coincidan en fines y medios con las instituciones eclesiales, es una exigencia que reclaman los propios destinatarios. Los pobres no deben padecer los efectos de la descoordinación, del desconocimiento o rivalidades entre organizaciones. En este campo se hace verdad, como en ningún otro, el dicho del Señor: “quien no está contra vosotros, está a favor vuestro”.

A nadie se le oculta, sin embargo, que lo positivo, constructivo y estimulante de la participación en foros, encuentros, plataformas... pudiera tener

un efecto negativo en la eclesialidad, sobre todo si los participantes en los mismos no tienen clara la identidad eclesial. El temor al riesgo de caer en el estereotipo de los fanatismos puede llevar, en ocasiones, a un injustificado disimulo de la propia identidad, sobre todo cuando se trata de aspectos más de fondo, tales como la naturaleza del desarrollo, la identidad de los medios a utilizar para alcanzarlo y su misma licitud o ilicitud.

C.8. Falsas concepciones de la aconfesionalidad de la acción caritativa y social

43. La “**aconfesionalidad**” parece estar de “moda” entre algunas instituciones y miembros de la Iglesia. Pero, las exigencias de la organización y del bien hacer en la intervención social, las metodologías concretas para realizar el ejercicio de la caridad de modo significativo en contextos sociales nuevos, los planteamientos actualizados de las causas de la pobreza, la búsqueda de caminos eficaces y radicales para solucionar el drama de los pobres, la mayor o menor credibilidad de las instituciones eclesiales en un contexto de indiferencia y, a veces, de hostilidad..., todas estas realidades objetivas son ajenas al adecuado planteamiento de la confesionalidad o aconfesionalidad de la acción caritativa y social realizada por la Iglesia y por los cristianos. Es necesario hacer el adecuado discernimiento, en orden a asegurar la propia autenticidad.

La fe, origen inspirador del testimonio de la caridad y del compromiso por la justicia, no merma radicalidad, apertura y calidad a la acción caritativa y social. Es precisamente su ausencia la que puede dejar a la generosidad a merced de una praxis voluntarista, que se acopla con facilidad a los gustos y deseos de quienes la ejercen, pues buscan más tranquilizar su propia conciencia que mostrar una nueva opción de vida, radicada en la comunión real con el Señor Resucitado.

La confesionalidad no ha de reducirse, sin embargo, a una mera etiqueta de la acción caritativa y social de la Iglesia. Ella ha de ser el fruto de la comunión de quienes, con su entrega y compromiso, tratan de actualizar el amor de Dios por el mundo de los pobres. Viven la auténtica confesionalidad aquellas instituciones y personas que, más allá de los modos concretos en que jurídicamente se cristaliza, perciben y tratan de desarrollar en la historia la fuerza liberadora del Señor que inspira y sostiene la acción socio-caritativa de la Iglesia.

IV.- LA CARIDAD PARA EL MUNDO

44. Pedimos a todas las instituciones de Iglesia que evalúen, con sencillez y apertura al Espíritu, el carácter eclesial de la acción caritativa y social que llevan adelante. Lo hacemos porque debemos fomentar el diálogo con nuestro mundo, la orientación fundamental hacia el mundo que la Iglesia ha de tener como misión y estilo de vida. Necesitamos redescubrir en la caridad (con toda la rehabilitación que precise tanto el término mismo como su ejercicio concreto) el **eje transversal** de toda la acción evangelizadora de nuestra Iglesia. Como recordábamos en la primera parte de estas reflexiones, Juan Pablo II ha llamado a la caridad *el corazón de toda auténtica evangelización*¹².

45. La caridad, vivida en el conjunto de la acción pastoral, es el motivo único y fundamental de la presencia de la Iglesia en la sociedad. Manifiesta, por una parte, que avanzamos con los ojos puestos en el misterio de la Trinidad, que es la fuente del amor que la Iglesia difunde; y, por otra, que crece la inserción de nuestra Iglesia y de los cristianos en el mundo. Compartiendo el “evangelio de la caridad”, podemos aportar nueva savia a la sociedad, desde los valores de la caridad interpersonal y de la caridad social. Esta es nuestra mejor aportación a la “civilización del amor”. Los cristianos sabemos cómo y por qué *el anuncio del evangelio es la primera forma de caridad*, pero estamos convencidos de que *sin una evangelización realizada a través de la caridad, el anuncio del evangelio corre el riesgo de no ser comprendido*.¹³

46. Con la propuesta de la fe, realizamos un acto de amor sincero a este mundo. Pero la fe, según San Pablo, “*se verifica en la caridad*” (Cf. Gal 5,6). La caridad cristiana, si no está arraigada en la fe, pierde su dimensión más específica, llegando a ser percibida como un “aparte” y no como una parte constitutiva de la vida y de la pastoral de la Iglesia. Si la acción caritativa y social fuera realizada o percibida como perteneciente a grupos e instituciones eclesiales que, en su trabajo, no hacen, sin embargo, de la propia Iglesia el sujeto de esa acción pastoral, la Iglesia dejaría de mostrar el verdadero rostro solidario y misericordioso de Dios, Padre de todos los hombres. Las personas, los grupos y las instituciones de acción caritativa y social son, están llamadas a ser, expresión de la Iglesia samaritana. Vinculados con la misma fe a quienes aseguran la proclamación y la celebración del Evangelio, expresan, en su conjunto, la misión de la Iglesia “para la salvación del mundo”.

47. *La caridad de Cristo nos apremia* (2Cor 5,14). Desde ella nos sentimos enviados. Y desde ella se medirá también nuestra fidelidad de Iglesia de Jesús. El Papa Juan Pablo II, a la luz del capítulo veinticinco del Evangelio de San Mateo, nos recuerda que *la Iglesia comprueba* –en el servicio y amor a los más pobres– *su fidelidad como esposa de Cristo, no menos que sobre el ámbito de la ortodoxia*¹⁴. Y es lógico que así sea, porque si verdaderamente partimos de la contemplación de Cristo tenemos que saberlo descubrir, sobre todo, en el rostro de aquellos con los que él mismo ha querido identificarse... *En la persona de los pobres hay una presencia especial suya, que impone a la Iglesia una opción preferencial por ellos*.¹⁵ Queremos que todas las instituciones y grupos de acción caritativa y social *actúen de tal manera que los pobres se sientan como ‘en su casa’ en cada comunidad cristiana*¹⁶. La eclesialidad de la acción caritativa y social manifiesta su hondura cuando, más allá de precisiones jurídicas, acrecienta la filiación y la fraternidad de la familia de Dios, a la que está llamada toda la humanidad.

¹ *Novo millennio ineunte* (2001), 50

² *Mensaje de Cuaresma del año 2003*, 5.

³ *Ecclesia in Europa* (2003), 84.

⁴ Juan Pablo II *Dominicae coenae* (1980), 7.

⁵ NMI 50

⁶ *Ibid*

⁷ NMI 49

⁸ NMI 52

⁹ *Ecclesia de Eucharistia* (2003), 20.

¹⁰ NMI 43

¹¹ NMI 50

¹² *Mensaje de Cuaresma de 2003*, 5.

¹³ NMI 50.

¹⁴ Carta ap. *Novo millennio ineunte* (6 enero 2001), 49.

¹⁵ *Ibid*.

¹⁶ Carta ap. *Novo millennio ineunte* (6 enero 2001), 50.

LXXXIII ASAMBLEA PLENARIA DE LA CEE

Madrid, 22-26 de Noviembre de 2004

El Arzobispo de Madrid y Presidente de la CEE, Cardenal Antonio María Rouco Varela, en su discurso adelantó los temas que iban a estudiarse en la misma, recordó las principales experiencias eclesiales vividas en los últimos meses y habló del Plan pastoral de la CEE como “un programa pastoral para la esperanza”. Terminó con la presentación de algunos retos del momento actual para la misión de la Iglesia y el llamamiento a un verdadero espíritu de diálogo con la sociedad.

El Nuncio Apostólico en España, Mons. Manuel Monteiro de Castro, en su breve saludo, también destacó algunos de los temas de la Plenaria y se hizo eco de temas que son actualidad en la realidad social de nuestro país.

Participación en la Asamblea

Han participado en la Asamblea Plenaria 74 de los 75 Obispos miembros, incluidos los sacerdotes D. Pedro Escartín Celaya, administrador diocesano de Barbastro-Monzón, y D. Rafael Higuera Álamo, administrador diocesano de Jaén. Ha excusado su asistencia el Vicepresidente de la CEE y Arzobispo de Pamplona y Obispo de Tudela, Mons. Fernando Sebastián Aguilar.

El miércoles 24 de noviembre intervino en la Asamblea el Presidente del Pontificio Consejo para la Familia, Cardenal Alfonso López Trujillo, quien informó sobre el V Encuentro Mundial de las Familias que se celebrará en Valencia en 2006.

Peregrinación a Santiago de Compostela

Con motivo del Año Santo Compostelano, la Asamblea Plenaria de la CEE se clausuraba el viernes 26 de noviembre en Santiago de Compostela. 41 Obispos españoles, Mons. Monteiro de Castro, y el Secretario General de la CEE, P. Juan Antonio Martínez Camino, participaron en la peregrinación hasta la tumba del Apóstol. Les acompañaron, como invitados, Mons. Andrzej Dziuns, en representación de la Conferencia Episcopal de Polonia,

y Mons. Charles Caruana, Obispo de Gibraltar; además de numerosos trabajadores y colaboradores de la Casa de la Iglesia.

Mensaje sobre el dogma de la Inmaculada

La Asamblea ha aprobado un Mensaje de los Obispos con motivo del CL aniversario de la definición del dogma de la Inmaculada Concepción. El año de la Inmaculada se abrirá el 8 de diciembre de 2004 y se clausurará el mismo día del año 2005. Durante el año se desarrollarán distintas actividades, entre ellas, una peregrinación a la Basílica del Pilar, en Zaragoza, que tendrá lugar los días 21 y 22 de mayo de 2005.

Temas y asuntos

Los Obispos han aprobado en la presente Asamblea el documento *La Caridad de Cristo nos apremia*, unas *Orientaciones pastorales para la iniciación cristiana de niños no bautizados en su infancia* y un *Modelo de Estatutos de Fundaciones Canónicas Promovidas por Institutos de Vida Consagrada en el ámbito educativo*.

La Asamblea Plenaria ha aprobado, también, los Balances de la CEE y de sus organismos e instituciones correspondientes al año 2004 y los Presupuestos para el año 2005.

Otros asuntos han quedado pendientes de su ratificación por parte de la Santa Sede: la nueva edición del *Ritual de la Iniciación Cristiana*, las *Normas sobre la absolución general a varios penitentes sin confesión individual* y los *Estatutos de la Universidad Pontificia de Salamanca*.

Se trató y sigue su curso correspondiente el “*Estudio de la aportación del Encuentro Nacional de Responsables de Religiosidad Popular*”.

Modificación Estatutos Asociaciones Nacionales

Los Obispos también han aprobado la modificación de los Estatutos de dos Asociaciones Nacionales: *La Fraternidad Cristiana de Enfermos y Minusválidos (FRATER)* y *del Movimiento de la Adoración Real, Perpetua y Universal al Santísimo Sacramento (ARPU)* y la elevación, de esta última, a la categoría de Asociación pública de fieles.

DOCUMENTS DIOCESANS DE PASTORAL

CONCERTS A LES ESGLÉSIES

El dia 30 d'octubre es reuní el Consell Pastoral Diocesà per tractar la temàtica referent als concerts de música a les esglésies.

En primer lloc es presentà una ponència que va voler parar esment en el desenvolupament dels tres següents punts:

1) El caràcter sagrat de l'església-lloc de culte ho és en referència al poble que s'hi reuneix, el qual és el veritable temple de Déu (1Cor 3,17) i gràcies al misteri de Crist que s'hi celebra.

2) Des d'un punt de vista històric l'Església i l'art han estat fortament vinculats, la qual cosa ha donat lloc, malgrat les èpoques de foscor, a una tradició rica en diàleg i en patrimoni. Sobretot arran del Concili Vaticà II hi ha hagut una sèrie d'esdeveniments que han propiciat un ambient de reconeixement i apropament que refermen i escampen l'esperit de renovació en les relacions de l'Església amb el món de l'art i de la cultura. En paraules de Joan Pau II, és l'esperit *de l'amistat, de l'obertura i del diàleg*.

3) Al llarg de la seva història, l'Església menorquina ha creat una forta tradició tant teatral com musical que encara avui en dia és prou palesa. Un clar exemple són les obres de teatre tradicional religiós, que se solien representar dins les esglésies i tenen el seu origen en el drama litúrgic medieval, en concordança amb els oficis de la litúrgia cristiana (principalment els cicles de Nadal i de Pasqua). L'Església menorquina, atenta als corrents literaris i culturals del seu moment, ha estat durant varies èpoques un bon

caliu per al naixement de músics que han arrelat pregonament dins la nostra cultura menorquina.

A continuació, es recolliren les diferents aportacions dels representants dels arxiprestats i d'altres membres del Consell Diocesà de Pastoral. Del diàleg sorgiren algunes orientacions que es recomanà es possessin per escrit a fi que servissin per consolidar un criteri d'actuació.

El dia 15 de desembre, el Consell de Presbiteri va reflexionar sobre el mateix tema a partir de l'esmentat escrit.

Tenint en compte i agraint totes les aportacions rebudes en les esmentades reunions dels respectius Consells Diocesans de Pastoral i de Presbiteri, el Bisbe fa pròpies i ofereix formalment a la Comunitat Diocesana de Menorca les següents

ORIENTACIONS A TENIR EN COMPTE

A les esglésies de Menorca s'organitzen assíduament diferents tipus de concerts, entre els quals es troben els de música composta per a la litúrgia, els de música de caire religiós i els de música profana.

És evident que no tots els concerts són adients per a interpretar-se a les esglésies, sigui per l'estil de la música o bé per causa del text.

1. No oblidant que les esglésies són uns llocs de culte, serà convenient vetllar en l'organització dels concerts per aconseguir una actitud respectuosa per part dels assistents (vestimenta adequada, comportament digne...)

2. Serà bo que els responsables de les esglésies tinguin en compte la possible manca d'infraestructura del poble i estaran oberts a les iniciatives culturals que es demanin a l'Església. Principalment acceptaran aquells grups sense gaire recursos econòmics, sempre i quan l'acte sigui digne i no desdigni del lloc.

3. Els responsables de les esglésies valoraran si hi ha la possibilitat de fer ús d'un altre local del poble o de l'Església.

4. Caldrà tenir cura que els elements litúrgics del presbiteri siguin respectats.

5. En el cas que la Reserva Eucarística es trobi en el mateix presbiteri es traslladarà a una capella o a un lloc adient de l'Església.

6. L'organització dels concerts ha de respectar els horaris de culte dominicals o festius.

7. Una vegada concedit el permís, serà bo que els rectors o responsables es mantenguin en contacte amb els organitzadors, per tal d'evitar situacions d'improvisació.

8. Els concerts organitzats a les esglésies han de ser gratuïts. En cas de ser necessari, han de tenir un preu d'entrada assequible.

9. Quan els concerts siguin organitzats per altres institucions o grups, es farà prendre consciència als responsables sobre les despeses que es puguin originar, per tal que les cobreixin en la mesura de les seves possibilitats.

10. La decisió de concedir el permís per a la realització del concert a l'església, ordinàriament, serà del rector o responsable, d'acord amb l'esperit de les anteriors orientacions.

Ciudadella de Menorca, a 19 de desembre de 2004.

† Joan, Bisbe de Menorca

LA FAMÍLIA, QÜESTIÓ OBERTA

Carta del Bisbe Joan Piris Frígola
a la Comunitat Cristiana de Menorca i a tots,
homes i dones que estima el Senyor.

Advent 2004

Introducció

Llegint el que escrivia Teresa de Lisieux en el s. XIX (“cada capvespre donava una volta amb el papà i fèiem plegats la nostra visita al Santíssim Sagrament, visitant cada dia una nova església”), vaig recordar quantes vegades hem afirmat tots que “els pares són els primers educadors dels seus fills”, d’acord amb les ciències de l’educació, que destaquen la importància dels primers anys de la vida del fillet, i sense oblidar tampoc la insistència dels catequetes en la necessitat de cuidar el seu ‘despertar religiós’. Els Bisbes de les Illes Balears i Pitiüses varen tractar amplemment aquest tema en l’any Jubilar i també ne fa una al·lusió explícita el Catecisme de l’Església Catòlica.¹

Jo ara, situant-me en el nostre present una mica ‘conflictiu’ (perquè vivim anys calents de “crisi” i “desafiament” on no passa dia sense que temes de matrimoni i família siguin objecte dels més variats tractaments i polèmiques en congressos, tertúlies radiofòniques o televisives, manifestacions de persones o grups polítics i/o d’Església, sempre en termes carregats de referències afectives i ambientals...), vaig començar a somiar en el gran servei que faríem els cristians si, en front de qualsevol enyorança de “un passat millor” idealitzat, ens entestéssim sobretot a **proposar i encarnar** realitats familiars d’acord al que Déu vol del ésser humà, conscients de no poder dissenyar un model vàlid per a totes les famílies, donada la pluralitat i complexitat de la societat actual (secularitzada, democràtica, tolerant i no gaire animada per l’esperança) i de la nova cultura, en la que “molts ja no aconsegueixen integrar el missatge evangèlic en l’experiència quotidiana; ... en molts ambients públics és més fàcil declarar-se agnòstic que creient”.²

Personalment, penso que el tema que ens ocupa no es pot tractar a la lleugera, ni tampoc entrant en l’estil mediàtic avui habitual de declaracions i

contradeclaracions, perquè “tot el que té relació amb el món dels afectes, de les relacions de parella, de la sexualitat i de la vida familiar, té una rellevància extraordinària per a la felicitat i infelicitat dels individus, per al desenvolupament ple i harmònic dels fills i per a la reproducció social de qualsevol col·lectivitat en l'ordre dels valors, les actituds i les creences.”³

1.- El matrimoni cristià, un projecte de Déu

Els cristians creiem que Déu és amor i ens ha fet tots a imatge i semblança seva capaçs de viure lliurement en l'amor i d'ajudar-nos a viure els uns als altres des de l'amor i gràcies a l'amor, vocació innata de tot ésser humà⁴. Creiem també que “Déu ens estima” amb un amor gratuït, sempre fidel i misericordiós. I aquesta comunió d'amor entre Déu i nosaltres, nucli de l'Evangeli i de l'experiència dels creients, és el contingut fonamental de la Revelació que actualitzen, viuen i proclamen dones i homes “mitjançant les paraules vives i concretes amb que es declaren el seu amor conjugal”⁵. Revelar aquest Amor per mitjà de l'amor humà és el missatge i la missió encomanada per Jesucrist... que “no tots comprenen sinó només aquells a qui els ha estat donat” (Mt 19,11), però la revelació cristiana ens permet veure amb claredat que l'amor és l'única forma de relacionar-se adequadament entre persones.

Jesucrist presenta als seus interlocutors l'existència d'*un projecte que pot ser plenament conegut i desenvolupat pels creients* i que es fa realitat en la donació mútua dels esposos: “Al principi... els va crear home i dona”. “... deixarà l'home el seu pare i la seva mare, s'unirà a la seva dona i seran *una sola carn*” (Mt 19,4; Gen 2,24).

Des d'aquest punt de vista, diem que la família fundada sobre el matrimoni és **un projecte de Déu** i el que de debò necessitem és presentar de manera convincent i amb obres “l'Evangeli de la família”, que no es pot desvincular de l'anunci del “evangeli del matrimoni” que n'és el seu origen i la seva font⁶.

Seria esplèndid que, més enllà de polèmiques agressives i postures bel·ligerants, tots els que ens sentim cristians (individus, matrimonis i famílies) ens dediquéssim a “*fer veure*” cada dia millor **que és possible** estimar a l'estil de Déu, a l'estil de Jesús, amb un amor “total” (sense frauds), “únic”, “oblatiu”, “sense rebaixes” (de grau o de temps), sense reserves (de passat,

de present o de futur), “definitiu” (indissoluble), fidel, fecund i responsable... Un amor del què estan (esteim) cridats a “*ser signe*”, “*sagrament*”, i que, ha de ser adequadament valorat en les nostres comunitats com una ver-tadera vocació eclesial⁷.

Perquè “*casar-se en la fe de Jesús*”, “*casar-se en la fe de l'Església*”, suposa un cert estil de vida i de matrimoni que cal conèixer i assumir i no tota forma de convivència entre home i dona pot anomenar-se matrimoni. És essencial per als cristians el compromís entre home i dona mogut per l'amor mutu, per viure junts, ajudar-se mútuament i transmetre la vida. I per això, en les nostres Parròquies, s'intenta de moltes maneres ajudar a les parelles a reflexionar, revisar i aprofundir a les arrels del seu amor humà quan la parelles inicien el seu camí; se'ls vol ajudar a que siguin responsa-bles, amb maduresa suficient per assumir el compromís de fidelitat i indis-solubilitat del matrimoni sacramental; i a que renovin i revifin la seva “fe”, perquè la vivència de l'amor pugui ser referida a Jesucrist i a la seva Esglé-sia, ja que el matrimoni cristià té el seu model en la unió de Crist amb l'Es-glésia.

De fet, el sentit del consentiment que pronuncien és: “*Jo NN t'estimo a tu NN com Jesucrist ens estima*”. Aquest amor esponsal de Crist a la seva Església, a la humanitat, a cadascú de nosaltres, és l'eix transversal de tota la vida cristiana i l'amor entre marit i muller el realitza i l'expressa. El matrimoni cristià està cridat a ser com encarnació, realització domèstica, de l'amor infinit amb el que Crist estima la seva Església, i de l'amor amb el qual aquesta respon fidelment a Crist.

I la font que ens capacita és “l'amor de Déu vessat en els nostres cors en donar-nos l'Esperit Sant” (Rom 5,5). Es tracta de fer vida allò que anun-ciem presentant-ho de manera creïble i propera com el testimoni més ver-tader de la presència de Déu en aquest món.

Tot això pot sonar a pura teoria quan esteim acceptant que molts cristians es casen sacramentalment moguts predominantment per raons més que dis-cutibles. Però, pastors i fidels cristians laics hem d'acompanyar pastoral-ment els processos de manera adequada (Lc 24,15), oferint en tot moment el suport de la comunitat i ajudant fins i tot amb tasques preventives des de l'experiència i “treballant amb tota l'ànima per aconseguir que en la nostra Església sigui el normal el casar-se de debò en la presència de Déu, que els

esposos es vulguin i s'acceptin mútuament amb un amor santificat i transformat per l'amor de Jesucrist, un amor fidel, sacrificat, generós, més fort que la mort, capaç de multiplicar la vida i de guiar els fills pel camí de la fe i de la vida justa, honesta, sant i feliç dels fills de Déu.”⁸

El que urgeix és *seguir demostrant que és possible* un amor amb vocació de perpetuïtat i amb l'horitzó màxim de donació i compromís com es descriu en 1Cor 13. Un amor fidel i generós, que es renova cada dia superant dificultats amb l'ajuda de Déu i que contribueix a la nostra realització en plenitud.

2.- I un fenomen social

Però la família i el matrimoni són també **un fenomen social** (*una realitat sociocultural*), **un subjecte en transformació**. Joan Pau II ha qualificat la família de “vertader subjecte social”⁹, un estat de vida que ha de ser reconegut i protegit.

Fa molt de temps que el matrimoni i la família són qüestions discutides i realitats sotmeses a un procés de grans transformacions (“institucions en crisi”?). La veritat és que no es pot parlar d'elles com si fossin realitats metafísiques sempre idèntiques a si mateixes. La família africana és diferent de l'europea; la família descrita en l'època en què es va redactar la tradició sacerdotal en el llibre de la Gènesi no és aquella a què feia al·lusió Pau de Tars; la família que nosaltres experimentem avui no és la patriarcal de fa cent anys, etc. No es pot parlar de matrimoni i família pensant entendre sempre i en cada lloc la mateixa cosa. És indispensable situar-se bé en el teixit social i cultural perquè són realitats que sempre s'estan “fent” i mai estan acabades del tot, cosa que origina desajustos i conflictes en elles mateixes i en la seva relació amb la societat.

Ja el Concili Vaticà II va dir que estàvem davant d'un període nou de la història, de crisi de creixement que comporta greus dificultats, de canvi accelerat de la societat, de concepció dinàmica i evolutiva de la història i de les seves repercussions en la família, i altres¹⁰. I el 1979, també els Bisbes espanyols deien que el nou context social i cultural estava “provocant canvis molt notables en els hàbits familiars i feia sospitar que s'aniran obrint pas *nous estils de convivència*”¹¹.

En coherència amb aquesta mateixa “concepció dinàmica” i sense deixar d’afirmar que la família és “*cèl·lula bàsica o fonament de la societat*”, és necessari matisar¹² més i no absolutitzar, perquè no es pot ignorar l’innegable influència, també fonamental, d’altres agents. La família és, de fet, una de les institucions en què més ha influït el procés de canvi dels darrers temps. És com un centre neuràlgic en el que repercuteixen tots els problemes de la societat.

Per exemple, la transmissió de models de comportament, de pensament, de valors ètics i altres, és discutida per altres agents de socialització: mitjans de comunicació social, centres culturals i recreatius, institucions educatives... En la societat moderna, per a bé o per a mal, cal comptar amb l’influx i repercussions de la industrialització, la urbanització, la promoció i treball de la dona fora de casa, etc, que suposa sobretot un canvi cultural, un canvi en la visió del món i de la vida que ha modificat profundament la manera de relacionar-se. En aquest context, almenys a occident, és evident que la família ja no és capaç de tenir el monopoli de la funció educativa i socialitzadora, ni pel temps que requereix ni per la complexitat dels coneixements que s’han de transmetre. Ha de compartir amb altres “poders” la seva funció protectora i el mateix passa amb la funció econòmica quan la família ha deixat de ser una unitat de producció.

Malgrat tot, a la família li queda una cosa “**fonamental**”, que cal potenciar més i més, i és la seva funció “*relacional*” en un entorn emocional insubstituïble que li permet ser espai primer d’humanització i socialització: en la família *es desenvolupen unes relacions privilegiades entre persones lliurement unides per un amor sense el qual l’èsser humà no pot viure*. “Roman per a si mateix un ésser incomprensible, la seva vida està privada de sentit, si no li és revelat l’amor, si no es troba amb l’amor, si no experimenta i no el fa propi, si no participa en ell vivament”¹³. I la família, és la *comunió de persones* en què un ésser humà és rebut i volgut pel que és i on troba el seu primer camí de creixement.

Ha de ser el lloc natural primer en el que la persona és afirmada com a persona, volguda per si mateixa i de manera gratuïta¹⁴. On cadascú és acceptat en la seva originalitat i el diàleg és comunicació, trobada i participació en l’amor. On comunió signifiqui igualtat fonamental d’ambdós cònjuges i procrear sigui una opció responsable i l’exercici més ple de l’amor

humà. On cada membre és posat enfront de la seva responsabilitat i ajudat a prendre decisions en consciència per al bé dels altres.

3.- És necessari “discernir” i deixar-se interpel·lar

Tot i acceptant serenament que l’Evangeli no presenta un model sociològic de família universalment vàlid per a tots els temps i totes les cultures, tenim en ell elements suficients per a discernir on i com es pot obrir camí el Regne de Déu en els diversos models de família que anem elaborant els humans, i hem de sentir-nos interpel·lats fortament a comprometre’ns en la promoció d’una família cridada a ser un dels primers espais d’humanització i on es contribueixi a crear una societat més justa i solidària. Des d’aquest punt de vista, la crisi actual de la família pot ser *una ocasió i una possibilitat d’evangelització*.

Sabem que Jesús defensa amb fermesa la institució familiar i l’estabilitat del matrimoni (Mc 10,6-9; Mt 19,4-6); critica els fills que es desenten dels seus pares (Mc 7,10-13; Mt 15,3-6); lloa als qui compleixen els seus deures familiars (Mc 10,19; Mt 19, 19; Lc 18,20). Però, per a Ell hi ha una cosa que està per damunt i és anterior: el Regne de Déu i la seva justícia. Així reacciona Jesús quan la seva mare i els seus familiars el busquen per portar-se’l a casa: “Qui són la meva mare i els meus germans?”. I mirant als qui seien al seu voltant, diu: “Aquests són la meva mare i els meus germans. El qui fa la voluntat de Déu, aquest és el meu germà, la meva germana, la meva mare” (Mc 3,33-35; Mt 12,48-50; Lc 8,21).

Avui els estudis sociològics insisteixen a assenyalar que la família continua essent una **institució molt valorada** i que les noves generacions aspiren a tenir una família i viure en ella una relacions satisfactòries. Però, en la pràctica, aquesta aspiració es plasma en experiències molt variades i en formes d’entendre la vida que hem de respectar i en les que intervenen molts factors, difícilment qualificables, que fan que hi hagi famílies que són realitats obertes a la societat i d’altres que viuen replegades sobre si mateixes; n’hi ha d’autoritàries, de dialoga’ls o de permissives, de solidàries o d’egoistes, i altres. Sense oblidar a aquelles que viuen o han viscut una experiència frustrant i a les quals cal mostrar l’adequada comprensió.

I el mateix hauríem de fer quan al nostre voltant van apareixent formes de convivència que ens semblen insuficients: caldrà escoltar i conèixer la vivència dels afectats, sense precipitar-se en els judicis.

Concretament, pel que fa al tema ben actual de les *parelles homosexuals*, (que és una realitat social amb implicacions ètiques, religioses, psicològiques, culturals, socials i, per descomptat, polítiques), el que ens sembla a molts és que una cosa és la seva regulació jurídica o el seu reconeixement civil de manera que no siguin discriminades en els seus drets ciutadans, i altra la seva “plena equiparació” al “matrimoni”. Les paraules designen la realitat i no cal usar-les portant a error o confusió. Açò sense oblidar la funció pedagògica que tenen també les lleis.

Quin és el significat mil·lenari de la paraula matrimoni? No és una unió qualsevol entre persones. És la unió entre home i dona, origen de la vida i la família; “dotat d’una natura pròpia, propietats essencials i finalitats”. “En tots els diccionaris publicats la definició de matrimoni fa sempre referència a la unió entre l’home i la dona. Reconèixer ara una nova accepció, com es pretén introduir en el codi espanyol, és un intent per canviar quelcom que afecta només a un mínim de ciutadans. Jo crec que aquí la immensa majoria té també dret que es respecti un terme que gaudeix d’una àmplia i universal acceptació, sobretot quan no és un requisit necessari per concedir entitat jurídica a un altre tipus de convivència.”¹⁵

A aquesta problemàtica s’afegeix ara la no menys complexa qüestió de la possibilitat legal d’adopció per part de parelles homosexuals. “Malgrat les afirmacions favorables que s’han fet, no existeixen encara estudis seriosos que evitin les pors existents.”¹⁶ I a més, el que tal dret sigui reclamat per alguns ciutadans no ho converteix de per si en quelcom “just”, perquè el que tindrà sempre prioritat és el dret del filllet a créixer gaudint del rol patern i matern en un ambient familiar que es pugui acostar al màxim al de la família natural que li manca, i els poders públics estan obligats a protegir-lo.

En qualsevol cas cal tenir cautela i, més que multiplicar pronunciaments aplicant criteris absoluts, el que caldrà fer és **deixar-se qüestionar** seriosament, perquè amb massa freqüència sembla donar-se el que el Concili deia a propòsit d’altres temes: “Hi ha els qui professen àmplies i generoses opinions, però en realitat viuen sempre com si mai no tinguessin cura alguna de les realitats socials”¹⁷. Parlem molt ‘generosament’ de la família en abstracte o encasellant el tema en fixacions morals (moralitzants?) o jurídiques, quan “l’Església no ha nascut per a ser garant de la llei, sinó promotora i educadora de l’amor i de la vida. Aquesta és la feina social que crec

li correspon a l'Església en la nostra societat i que els nostres conciutadans podrien agrair i valorar"¹⁸. El que ens ha d'importar als cristians fonamentalment és veure la família des de la perspectiva de la fe i mitjançant una escolta sincera de la Paraula revelada.

Hem de veure, per exemple, i amb molta honradesa, si **les nostres famílies** són un focus de resistència crítica a un ambient deshumanitzador i lloc de creació de valors tan evangèlics com la fraternitat, el diàleg i el respecte, la pau i la comprensió, la solidaritat amb els de prop i els d'enfora, la recerca responsable d'una societat més justa, l'austeritat, l'esperit de treball, el servei, la veritat, la fidelitat, el perdó... o, al contrari, són àmbit i instrument de transmissió dels egoismes, injustícies, convencionalismes, alienacions, superficialitat i del decaïment creixent de la solidaritat interpersonal que regna en tants d'ambients.

Quan se "educa" a un fill orientant la seva formació i el seu futur professional per damunt de tot cap a la possibilitat d'obtenir una bona posició, uns ingressos segurs, una professió brillant, un prestigi social; quan se'l prepara per a la competitivitat i la rivalitat, i se l'estimula només perquè s'imposi sobre els altres i sobresurti; quan la nostra pedagogia familiar es fonamenta en el "tenir cada vegada més"; quan deixant-nos portar per una concepció equivocada de felicitat, només sabem respondre a la demanda d'afecte i escolta del fill amb coses, regals i obsequis en comptes d'una pacient comunicació personal... *¿és aquesta la família que hem de defensar o la que cal "abandonar"?*

Al meu mode de veure, aquest qüestionament és una de les tasques més urgents i necessàries per a la renovació de la família actual segons l'Evangeli.

Ciutadella de Menorca, 28 de novembre de 2004. Primer Diumenge d'Advent.

† **Joan, Bisbe de Menorca**

- ¹ Cat.Ig.C. 2225.
- ² Ecl. in Europa 7 y 9.
- ³ P.J. Gómez Serrano, *Vida Nueva*, nº 2.443, (2004).
- ⁴ Cfr 1Ju 4,7-12; *Familiaris Consortio* 11.
- ⁵ FC 12.
- ⁶ *Gaudium et Spes* 48.
- ⁷ CEE (2003), *Directorio de P. Familiar* 56.
- ⁸ F. Sebastián, "El matrimonio cristiano, profecía del amor de Dios en nuestro mundo". Pamplona, (2002).
- ⁹ *Carta Gratissimam sane* (1994) nº 17.
- ¹⁰ GS 4, 5, 8, 47.
- ¹¹ CEE (1979), "Matrimonio y Familia hoy", nº 2.
- ¹² GS 52; CEE (2003), *Directorio de P. Familiar* 236.
- ¹³ *Redemptor hominis* 10.
- ¹⁴ CEE (2003), *Directorio de P. Familiar* 236 y 237.
- ¹⁵ E. López Azpitarte, *Reinado Social* nº 871, (2004).
- ¹⁶ *Ibidem*.
- ¹⁷ GS 30.
- ¹⁸ P.J. Gómez Serrano, *Vida Nueva*, nº 2.443, (2004).

ACTIVITATS DEL SR. BISBE

NOVEMBRE 2004

Dia 1

- A Maó, en la Solemnitat de Tots els Sants, celebra l'Eucaristia a l'Ermita de la Mare de Déu de Gràcia.
- A Ciutadella, al capvespre, celebra l'Eucaristia al Cementiri vell.

Dia 2

- Rep visites a Cal Bisbe.

Dies 3 i 4

- A Madrid, Comissió Episcopal de Pastoral Social i 2ª Jornada de Delegats i Responsables Diocesans de P. Social i Caritativa.

Dia 5

- Rep visites i, al capvespre, a la Capella de Cal Bisbe, celebra Eucaristia en acció de gràcies pels 25 anys d'un matrimoni col·laborador.

Dia 6

- Al Toro, Jornada Diocesana de Caritas.
- Al capvespre, a Maó, inicia la Visita Pastoral a la Parròquia del Carme: l'agrupament escolta P. Ramonell (branques i equip de pares); Grup de reflexió d'adults; Grups de Catequesi d'infància i Confirmació.

Dia 7

- Eucaristia dominical a l'església de les Carmelites Missioneres del P. Palau, a Ciutadella.
- Al Toro, Jornada diocesana de Teologia.
- Visita un capellà malalt a casa seva.

Dia 8

- Rep visites a Cal Bisbe.
- A Maó, V.P. a la Parròquia del Carme: visita i dinar amb la Comunitat de RR. Dominiques de l'Anunciata; reunió amb l'equip de Caritas Parroquial; visi-

ta al local i reunió amb la Junta Directiva de la Confraria de Ntra. Sra. de la Pietat i St. Joan Evangelista.

Dia 9

- A Cal Bisbe, despatxa amb col·laboradors.
- A Maó, a la Casa Sacerdotal, participa amb els Residents i Comunitat a la celebració dels 89 anys de Mn. Cots.
- Visita un capellà a casa seva.
- Al capvespre, V.P. a la Parròquia del Carme: visita Malalts a casa seva: visita les instal·lacions de Mestral (s'Altra Senalla); participa a la reunió del Consell Parroquial.

Dia 10

- Rep visites a Cal Bisbe.
- A Alaior, assisteix a part de la reunió dels Rectors de l'Arxiprestat del Centre.
- A Maó, V.P. a la Parròquia del Carme: Grup de Vida Creixent; visites de particulars; reunió amb els Caps escoltes.

Dia 11

- Despatxa assumptes a Cal Bisbe.
- A Maó, visita una Comunitat de Filles de la Caritat.
- Reunió amb els responsables diocesans de P. Penitenciària.
- V.P. a la Parròquia del Carme: visita Malalts a casa seva; Esco-

la de Labor; reunió de Catequistes.

Dia 12

- Rep visites a Cal Bisbe.
- Al Toro, participa a un dinar de germanor d'un grup de treballadors.
- A Maó, V.P. a la Parròquia del Carme: visita el Grup de neteja i el Reforç escolar.

Dia 13

- A Mallorca, reunió de la CONFER Balear.

Dia 14

- A Maó, V.P. a la Parròquia del Carme: celebra l'Eucaristia dominical, assisteix a l'Assemblea de la Comunitat i a la convivència posterior.

Dia 15

- Despatxa amb col·laboradors a Cal Bisbe.
- Al Seminari, reunió amb els Residents de la Casa Sacerdotal.
- Al capvespre, reunió de feina amb el responsable de l'Àrea de l'Anunci.
- A Maó, al fosquet, reunió amb voluntaris interessats en el projecte de Casal Jove.

Dia 16

- Reunió amb el Vicari General i l'Ecònom diocesà.
- Visita les RR Clarisses per tal de

donar el condol a la Comunitat per la mort de Sor Inés Bande.

Dia 17

- Assisteix a una part de la trobada de Capellans al Toro.
- A Santa Clara de Ciutadella, presideix l'Eucaristia-funeral de Sor Inés Bande.
- Al capvespre, rep visites a Cal Bisbe.

Dia 18

- Rep visites a Cal Bisbe.
- Participa a la reunió ordinària dels Rectors de Ciutadella.

Dia 19

- A Cal Bisbe, despatxa assumptes.
- Al Toro, participa a la Convivència de Germanor de la Comunitat de RR. Franciscanes amb amics i col·laboradors.
- A Maó, als locals de la Parròquia Sant Francesc, conferència sobre "Família cristiana".

Dia 20

- Al Monestir de RR. Concepcionistes de Maó, Eucaristia amb motiu del Recés mensual de la Confer-Menorca i comparteix taula.
- A l'Església Parroquial de la Concepció de Maó, celebra el Sagrament de la Confirmació en l'Eucaristia dominical.
- Al Seminari, sopa amb el Grup

del Seminari Menor en Família i Formadors.

Dia 21

- A Santa Clara de Ciutadella, Eucaristia dominical en acció de gràcies pels 50 anys de Vida Consagrada de Sor Josefina Mesquida.

Dies 22 - 25

- A Madrid, Assemblea Plenària de la CEE.

Dia 26

- A Xàtiva, visita els seminaristes menors de Menorca i es reuneix amb els seus formadors.

Dia 27

- A València, visita els dos seminaristes menorquins del S. Major.

Dia 28

- A Rafelbunyol (València) celebra el Baptisme del fillet d'uns amics.

Dia 29

- A Maó, participa a la reunió ordinària dels Rectors de l'Arxiprestat.
- Reunió amb el President del Consell d'Administració d'Editorial Menorca.
- A Cal Bisbe, reunió del Consell diocesà d'Economia.

Dia 30

- Rep visites a Cal Bisbe.
- Reunió amb l'Equip de l'Arxiu Diocesà.

DESEMBRE 2004

Dia 1

- Participa al Recés de Capellans al Toro.
- A Cal Bisbe, rep visites.
- Visita un capellà malalt a casa seva.

Dia 2

- A Maó, a les dependències des Diari, participa a la Reunió General del Consell d'Administració i Accionistes.

Dia 3

- A Cal Bisbe, despatxa assumptes amb col·laboradors.

Dia 4

- Visites a Cal Bisbe.
- Visita un capellà gran a casa seva.

Dia 5

- A Sant Francesc de Ciutadella, celebra l'Eucaristia del 2n. Diumenge d'Advent.
- As Castell, comparteix taula amb un grup de capellans.

Dia 6

- A Maó, a la seu de la Direcció

- Insular de l'Estat, assisteix a la recepció oficial amb motiu del Dia de la Constitució espanyola.
- A la Casa sacerdotal, participa al dinar de germanor dels Rectors de l'Arxiprestat.
- A la Casa de l'Església, assisteix a la Conferència de Mn. Miquel Payà Andrés que obri les commemoracions del CL aniversari del dogma de la Immaculada.

Dia 7

- A Ciutadella, a la seu del Consell Insular signa el Conveni anual per a la restauració de béns de titularitat diocesana.
- Al Toro, reunió amb els formadors del Seminari.
- A Ciutadella, a Sant Francesc, participa a la Vigília de la Immaculada.

Dia 8

- A Sant Francesc (Catedral), presideix la Concelebració Eucarística de la Solemnitat de la Immaculada amb tot el clergat de Ciutadella i imparteix la Benedicció Papal.
- A Maó, al Monestir de les RR. Concepcionistes, Eucaristia festiva de la Solemnitat de la Immaculada.

Dia 9

- A Cal Bisbe, despatxa assumptes.

- Visita el Rector des Mercadal a casa seva.
- A Ferreries, reunió amb l'Equip Director del Col·legi Sant Francesc.

Dia 10

- A Cal Bisbe, rep visites i despatxa assumptes amb col·laboradors.

Dia 12

- A Alaior, celebra el Sagrament de la Confirmació a Santa Eulàlia.
- Al Toro, Eucaristia amb immigrants llatinoamericans en la festa de la V. De Guadalupe.

Dia 13

- A Cal Bisbe, rep visites i despatxa assumptes.
- Comissió diocesana de Patrimoni.

Dia 14

- A Cal Bisbe, rep visites i despatxa amb col·laboradors.

Dia 15

- Consell de Presbiteri.

Dia 16

- Sopar de Nadal amb els treballadors i col·laboradors de Cope Menorca.

Dia 17

- Rep visites, entre les quals la M.

Vicària de les RR. FF. de la Misericòrdia.

- A Sant Antoni Mª Claret de Ciutadella, celebració de la Llum de la Pau de Betlem amb els 12 agrupaments dels Scouts de la Diòcesi.

Dia 18

- Al Seminari, reunió amb pares i al·lots del projecte "Seminari Menor en Família", en convivència amb els formadors.
- Dinar de Nadal amb els treballadors, consellers i accionistes des Diari de Menorca.
- Reunió del Consell d'Accionistes d'Editorial Menorca.
- A Ciutadella, assisteix al Concert de Nadal de la Capella Davídica.

Dia 19

- A Llucmaçanes, celebra l'Eucaristia del 4t. Diumenge d'Advent.
- Visita la Comunitat de GG. Carmelites des Castell.
- A Maó, al Col·legi Sant Josep, visita el Betlem vivent.

Dia 20

- A l'Ajuntament des Mercadal, signa contracte de lloguer del Teatre Parroquial de Fornells.
- A Sant Esteve de Ciutadella, Eucaristia-funeral de Sor Margarita Hernández.

Dia 21

- A Cal Bisbe, reunió amb responsables de l'àrea diocesana d'economia.

Dia 23

- A Cal Bisbe, rep visites i despatxa amb col·laboradors.

Dia 24

- A Cal Bisbe, felicitacions nadal·lenques amb les persones vinculades a la Cúria.
- A Ciutadella, al Geriàtric celebra l'Eucaristia de Vigília de Nadal.
- Visita les GG Clarisses i Calós.
- Celebra l'Eucaristia de la Nit de Nadal a Sant Francesc de Ciutadella (Catedral),

Dia 25

- A Sant Francesc de Ciutadella (Catedral), celebra l'Eucaristia de la Solemnitat de Nadal.
- Al Seminari, comparteix taula amb els Residents a la Casa Sacerdotal i els membres de les 3 Comunitats de FF. Filles de la Misericòrdia.

Dia 26

- A Ciutadella, a la Parròquia Sant Esteve, presideix l'Eucaristia en la festa del Titular i participa a la convivència posterior.

Dia 27

- Participa a la celebració dels 60 anys de la Capella Davídica de la Catedral.

Dia 28

- A Cal Bisbe, reunió amb el Delegat de P. Social.

Dia 29

- A Maó, participa a la convivència festiva del clergat diocesà.
- Reunió amb l'Equip de l'Institut diocesà de Teologia.
- Visita un capellà al geriàtric i el Monestir de RR. Concepcionistes.
- A Santa Maria, celebra Eucaristia-funeral d'un emigrant colombià accidentat.

Dia 30

- Reunió d'avaluació dels Formadors i posterior convivència amb els Seminaristes menors i majors.
- Participa a la Jornada de P. Universitària.

VICARIA GENERAL

Ciutadella, 21 de desembre de 2004

Benvolguts germans preveres:

Us desitjo a tots un Bon i Sant Nadal de Nostre Senyor.

Com ja és “tradició” nadalenca, el dimecres dia 29 de desembre, ens trobarem tots els qui puguin i vulguin (la salut no sempre respon) en una jornada de convivència fraternal.

Enguany ens convida n'Antoni Fullana a la parròquia de Sant Francesc de Maó, on podrem conèixer de primera mà les obres de restauració qui s'hi estan fent, acompanyats per l'arquitecte director de les mateixes.

Així idò, ens podrem trobar a les 12,00 per fer aquest recorregut, i aproximadament a les 14,00 dinarem, menjant la paella que ell mateix haurà preparat, ajudat per feligresos de la parròquia.

Convindrà tenir el bon gest de confirmar-li l'assistència a fi que pugui calcular millor les quantitats i preparar l'espai. El seu telèfon: 610 608 675.

Rebeu una cordial salutació.

Rafel Portella Moll
Vicari general

LA LINGÜÍSTICA

La lingüística es el estudio científico del lenguaje humano. Se ocupa de describir y explicar la estructura y el uso del lenguaje en diferentes contextos culturales y sociales. Este campo de estudio abarca desde la fonética y la fonología hasta la sintaxis y la semántica, pasando por la morfología y la pragmática.

Una de las principales ramas de la lingüística es la gramática, que se divide en morfosintaxis y sintaxis. La morfosintaxis estudia la formación de las palabras y cómo se combinan para formar frases y oraciones. La sintaxis, por su parte, se centra en la estructura de las oraciones y en las reglas que rigen su construcción.

Otra rama importante es la fonética, que estudia la producción y percepción de los sonidos del lenguaje. La fonología, en cambio, se ocupa de cómo los sonidos se organizan en unidades significativas dentro de un idioma.

La morfología estudia la estructura de las palabras y cómo se forman a partir de raíces y afijos. La semántica, por su parte, se centra en el significado de las palabras y frases, y en cómo este significado cambia según el contexto.

Finalmente, la pragmática estudia el uso del lenguaje en situaciones reales de comunicación. Se ocupa de cómo los hablantes utilizan el lenguaje para transmitir mensajes y cómo los oyentes interpretan estos mensajes.

Escuela de la lingüística
Instituto de Lingüística

ORGANISMES DIOCESANS

CONSELL DEL PRESBITERI

FULL INFORMATIU DEL CONSELL DEL PRESBITERI

A les 10,30 hores del dimecres, dia 20 d'octubre de 2004, es reuneix el Consell del Presbiteri, sota la presidència del Sr. bisbe Joan Piris Frígola, al Seminari Diocesà, per a la primera sessió ordinària del present curs. Hi assisteixen els consellers: Mn. Rafel Portella Moll, Mn. Gerard Villalonga Hellín, Mn. Sebastià Taltavull Anglada, Mn. Pere Comella Pons, Mn. Guillellem Pons Pons, Mn. Joan Miquel Sastre Preto, Mn. Joan Bosco Faner Bagur, Mn. Miquel Carabias Flores i Mn. Josep Manguán Martínez, que actua de secretari.

Després de la pregària es llegeix l'acta de la sessió anterior, que és aprovada.

Es comenta que Mn. Cristòfol Vidal Barber, representant dels preveres de l'arxiprestat del Centre, no assistirà a les reunions del Consell del Presbiteri durant el present curs pel fet de viure fora de la diòcesi per motiu d'estudi. Es decideix que l'arxipreste del Centre convoqui els preveres per a l'elecció d'un representant substitut per al present curs.

ELS MITJANS DE COMUNICACIÓ PÚBLICS NO SÓN L'ÀMBIT ADEQUAT PER A LES LEGÍTIMES INTERPEL·LACIONS ENTRE ELS PREVERES

D'acord amb la decisió del Sr. Bisbe, manifestada prèviament a tots els preveres per escrit, s'analitza, en primer lloc, si els mitjans públics de comunicació són l'àmbit adequat per a expressar les legítimes interpel·lacions entre els preveres. La qüestió es planteja arran d'uns escrits de diversos preveres diocesans que han aparegut recentment a la premsa.

No s'entra en el contingut del fet que ha desfermat la polèmica, sinó en l'estudi de la conveniència pastoral que aquesta es dugui a terme públicament a través dels mitjans de comunicació.

Es considera que hi ha fets, informacions o manifestacions dels preveres en l'exercici del seu ministeri que fàcilment poden motivar comentaris, aclariments, suggeriments, diàlegs, desacords, correccions, debats en altres germans de presbiteri. En aquestes circumstàncies els membres del Consell del Presbiteri consideren que pastoralment és convenient que no siguin els mitjans de comunicació públics els canals d'expressió, sinó la comunicació interpersonal respectuosa directa o el diàleg més ample en alguna de les plataformes arxiprestals o diocesanes d'anàlisi de l'acció pastoral. Una manca de prudència en aquest sentit pot tenir conseqüències negatives per a la relació entre els preveres i no contribuir a fer església d'acord amb els criteris evangèlics i praxis paradigmàtica de la primitiva església.

EL CATECUMENAT D'ADULTS

Mn. Sebastià Taltavull presenta l'índex de qüestions que es plantegen en la introducció del Ritual de la Iniciació Cristiana d'Adults (RICA, 1972), i en les orientacions de la Conferència Episcopal Espanyola sobre la Iniciació Cristiana (1998) i el Catecumenat (2002). També informa sobre la coordinació dels Serveis Diocesans per al Catecumenat de Catalunya i les Illes Balears del SIC i les incipients experiències en les diverses diòcesis del nostre entorn.

De les xifres que s'aporten i de l'experiència pastoral dels consellers es dedueix que són molts els adults de la diòcesi no confirmats o que no han rebut l'eucaristia, i que cada any un nombre reduït de menorquins o residents adults sol·liciten rebre el baptisme.

Es considera convenient instaurar el Catecumenat d'Adults a la diòcesi. Això comportarà dissenyar conjuntament l'itinerari catecumenal a seguir, d'acord amb les orientacions abans esmentades, i constituir un equip diocesà que ofereixi el seu servei a les comunitats. En aquest equip serà convenient que no hi manqui algun catequista, liturgista i algun entès en qüestions ecumèniques i en pastoral dels països de missió. D'aquesta manera quedaran unificats els criteris d'acollida i acompanyament en l'itinerari de fe dels adults que es preparen per rebre els sagraments de la iniciació cristiana i s'incorporen a la comunitat de l'església.

S'insisteix que l'atenció dels adults ha de ser personalitzada. El catecumenat pot fer-se a la parròquia o a l'arxiprestat, segons convingui i determinin les circumstàncies. En tot cas, en alguna ocasió es trobaran al llarg de l'any litúrgic tots els adults que fan l'itinerari del catecumenat per a alguna acció litúrgica conjunta o formativa, on es destaquï, d'altra banda, la dimensió diocesana del procés i la pertinença a l'església particular.

FULL INFORMATIU DEL CONSELL DEL PRESBITERI

A les 10,30 hores del dimecres, dia 15 de desembre de 2004, a la residència episcopal, sota la presidència del Sr. Bisbe Joan Piris Frígola, es reuneix el Consell del Presbiteri per a la sessió ordinària prevista. Hi assisteixen tots els consellers: Mn Rafel Portella Moll, Mn Gerard Villalonga Hellín, Mn Sebastià Taltavull Anglada, Mn Pere Comella Pons, Mn Mateu Seguí de Vidal, Mn Guillem Pons Pons, Mn Joan Miquel Sastre Preto, Mn Jaume Ametller Pons, Mn Joan Bosco Faner Bagur, Mn Miquel Carabias Flores i Mn Josep Manguán Martínez, que actua de secretari. Mn. Ametller hi assisteix com a arxipreste de Ciutadella i Mn Seguí com a representant de l'arxiprestat del Centre en substitució de Mn. Cristòfol Vidal, mentre sigui absent de la diòcesi.

Després de la pregària es llegeix l'acta de la sessió anterior i és aprovada.

CONSELL PASTORAL PARROQUIAL

El text estatutari distribuït pel Sr. Bisbe i que s'adjunta sobre el Consell Pastoral Parroquial és indicatiu de les funcions que ha de tenir aquest òrgan de la vida comunitària parroquial, que ha de ser, d'alguna manera, com el motor de l'acció pastoral. Els membres del Consell són alguna cosa més que col·laboradors del rector, han de revisar la vida comunitària, discernir i dur endavant les propostes i programes pastorals.

Per manca de temps no s'esgota l'anàlisi dels estatuts presentats. Es continuarà en una altra sessió.

APORTACIONS EN EL CONSELL DIOCESÀ DE PASTORAL

Finalment, en els precís i suggeriments, s'aclareix com han de ser les aportacions al Consell Diocesà de Pastoral. Tots els consellers actuen a nivell individual i aporten la seva pròpia reflexió. No són, per tant, simples portaveus d'un grup pastoral. Ara bé, és convenient que sàpiguen què pensen els col·lectius els quals representen.

Aquells que són al Consell Diocesà de Pastoral en nom de l'arxiprestat és convenient que es posin d'acord i aportin una síntesi del que s'ha tractat en les reunions arxiprestals.

L'existència del Consell Pastoral Parroquial no és obligatòria d'acord amb la llei canònica. Sí, en canvi, el d'economia. A la nostra Diòcesi s'ha anat establint, però, el Consell Pastoral Parroquial i és habitual la seva existència i funcionament, la qual cosa es valora positivament pel que significa de participació dels fidels.

Els consellers analitzen l'estatut marc del Consell Pastoral Parroquial i un document elaborat pel Sr Bisbe sobre la seva finalitat i funcionament, i fan diversos comentaris:

- El Consell Pastoral Parroquial respon a la necessària i activa participació de tot el Poble de Déu en la marxa de l'església. Fa possible la responsabilitat i afavoreix l'eclesiologia de comunió.

- El Consell ha de ser un òrgan on s'analitza la pastoral parroquial, es proposen objectius, s'assumeix conjuntament la gestió pastoral i es revisa el que s'ha fet. Aquesta concepció del Consell va més enllà d'un òrgan exclusivament consultiu i d'uns consellers parroquials que són tan sols col·laboradors fidels que realitzen allò que el rector sol·licita. En definitiva, es tracta de passar d'uns consellers simples col·laboradors a uns consellers responsables de l'acció pastoral.

- L'estatut marc que s'analitza no correspon a la realitat de les parròquies petites o de gent gran i, per tant, és difícilment aplicable en aquests casos. D'altra banda, hi ha en les parròquies uns hàbits de participació, reflexió i decisió en la marxa de la vida comunitària que no es poden violentar. En tot cas, s'han d'anar millorant progressivament.

- És convenient establir una diferenciació en el Consell Parroquial entre la gestió de la pastoral sectorial (catequesi, Caritas, joves, gent gran, etc.) i un petit grup, que forma la permanent del Consell, que seria l'encarregat d'analitzar d'una manera més global el conjunt de la pastoral parroquial i impulsar-la.

- Pot anar bé disposar d'un text —es considera adequat el que presenta el Sr Bisbe— on s'indiqui cap on es vol anar, les funcions del Consell, etc.

- S'han de promoure i suscitar persones que puguin portar a terme aquesta tasca de corresponsabilitat parroquial. És un deure dels preveres donar confiança als seglars.

S'arriba a la conclusió que s'ha de reunir informació sobre com funcionen en concret a les diverses parròquies els Consells Pastorals, els reglaments que els regulen, experiències, etc.; analitzar les dades i oferir un itinerari pastoral perquè ajudi a avançar en la corresponsabilitat parroquial a través dels Consells Pastorals.

CONCERTS A LES ESGLÉSIES

Es revisen els criteris que la comissió nomenada pel Consell Diocesà de Pastoral ha elaborat sobre els Concerts a les Esglésies a partir de la reflexió feta en el propi Consell Diocesà. Es proposen al Sr. Bisbe diverses correccions i retocs a la redacció de la comissió.

FORMACIÓ LITÚRGICA PER ALS PREVERES

En els precis i suggeriments es fa present la sol·licitud del Secretariat de Litúrgia sobre la conveniència i possibilitat que s'organitzi per al conjunt dels preveres unes jornades de formació litúrgica en les quals es revisi la manera de celebrar l'eucaristia. Els consellers recolzen la proposta.

També es recorda la necessitat de constituir la comissió que faci el seguiment de la institució del Catecumenat d'Adults a la diòcesi.

Josep Manguán, secretari

ELS CONCERTS DE MÚSICA A LES ESGLÉSIES

- I. L'ESGLÉSIA, CASA DE LA COMUNITAT CRISTIANA
- II. ELS CONCERTS. L'ART I LA CULTURA A L'ESGLÉSIA.
- III. CONCERTS A LES ESGLÈSIES?

I.ESGLÉSIA, CASA DE LA COMUNITAT CRISTIANA

Què és l'església?

Com diu l'"Ordo dedicationis ecclesiae et altaris" i que recull gairebé deu anys després un document de la Congregació per al Culte diví precisament sobre el tema dels concerts a les esglésies, "l'església és l'edifici en el qual la comunitat cristiana es reuneix per escoltar la paraula de Déu, per pregar unida, per rebre els sagraments i per celebrar l'eucaristia (Loc. cit. Cap II,1).

Aquest paràgraf el comenta el bisbe Pere Tena amb les següents paraules: *"Los cristianos no tenemos templos". Esta frase típica de la primera generación cristiana conserva toda su validez, porque es la afirmación de un aspecto decisivo de nuestra originalidad cristiana: no encontramos a Dios en un lugar. Sino en la persona de Cristo Jesús. Los que estamos en un lugar somos nosotros los creyentes; y de ahí que nosotros –la Iglesia, el templo en el cual Dios habita entre los hombres– necesitemos lugares para reunirnos. La palabra "templo" referida a la "iglesia" tendría que utilizarse –si conviene– con muchas cautelas y precisiones, a causa de los equívocos que surgen"* (Rev.Phase,111,pag 191).

Segueix transcrivint, en aquest cas paraules de Pierre Jounel, professor de l'Institut Superior de Litúrgia de París; *"Los fieles de Cristo no erigieron templo contra templo. Estaban convencidos de que el verdadero templo del Dios viviente consistía en su misma asamblea. La comunidad de los creyentes, local y universal, constituye el cuerpo de Cristo, del que Juan declara que es el templo del Señor (Jn 2,21). Cuando Pablo afirma: 'El templo de Dios, que sois vosotros, es santo' (1 Cor 3,17) habla ante todo de cada bautizado; pero se dirige a la iglesia de Efeso cuando escribe '(...)*

también vosotros sois coedificados (...) para ser la habitación de Dios' (Ef 2,22). Pedro empleará el mismo lenguaje: 'Disponeros de vuestra parte como piedras vivientes a ser edificados en casa espiritual' (1Pe 2,5)... Así pues, es comprensible que los cristianos de los dos primeros siglos no hayan pensado en construir-se lugares específicos para el culto. Una amplia sala doméstica bastaba para acoger a la iglesia local ... Al amparo de la paz (en el siglo III) los últimos cuarenta años vieron una gran expansión de la fe cristiana... Las casas privadas no bastaron ya para contener a la multitud de los nuevos fieles. Fue necesario construir" (Cf. Nuevo Diccionario de la Liturgia: ed San Pablo (Madrid), pag 1212).

Amb aquestes reflexions crec que podem interpretar correctament l'expressió "església, lloc sagrat".

II. ELS CONCERTS. L'ART I LA CULTURA A L'ESGLÉSIA

Parlar d'art i cultura vol dir parlar de bellesa i de veritat. Parlar d'art i cultura a l'Església vol dir descobrir en elles empremtes de la Bellesa i de la Veritat en majúscula. *"La belleza, diu Luis Maldonado, es un nombre divino, una energía divina, uno de los modos fundamentales de la presencia de Dios en su creación, su éx-tasis"*.

A pesar dels moments de foscor que ens recorda la història podríem dir que l'Església i l'art des de sempre s'han donat la mà. Les arts plàstiques n'han deixat testimoni en una immensitat d'obres impreses en llibres, teles, parets, i en multitud d'esglésies i monestirs. Els poetes i músics han escrit pàgines sublimes que desperten en el nostre cor els sentiments més alts. Els homes i dones del pensament i de la ciència caminen entre foscors i ens obren camins a tots en la recerca de la veritat. *"El vostre camí és el nostre"* els varen dir els bisbes del Concili Vaticà II en el missatge que van adreçar a la Humanitat.

En aquest context altres esdeveniments importants, congressos i reunions a nivell tant nacional com internacional, s'han succeït creant una atmosfera d'apropament i reconeixement. Especial ressò han tingut la trobada dels artistes amb Pau VI i el discurs que els va dirigir, l'any 1964, i una molt interessant Carta de Joan Pau II, escrita en la Pasqua de 1999, i adreçada també als artistes.

Aquests i altres fets i paraules refermen i escampen l'Esperit que respira l'Església en les relacions amb el món de l'art i de la cultura; en paraules de Joan Pau II, l'esperit “ de l'amistat, de l'obertura i del diàleg.” Aquests mateixos aires han d'arribar a tots els racons de l'Església i ens han de moure a tenir una actitud i una mirada positives. Com positives i belles són les paraules, una vegada més de Luis Maldonado; “*En el Espíritu de la belleza, Dios sale de él mismo –la belleza es el éx-tasis de Dios– y la tierra también se abre. Entonces florece el Paraíso*”.

III. CONCERTS A LES ESGLÉSIES?

Arribats a aquest punt sembla ser que ara ens toca debatre el tema concerts sí /concerts no a les esglésies.

Només voldria recordar alguns fets.

A partir del segle Xè va sorgir la novetat més sorprenent a la litúrgia coneguda amb el nom de “drama litúrgic” i que consistia en la representació dramàtica dels misteris de la vida de Crist, de Maria (recordar el conegut “Misteri d'Elx”), dels sants i fins i tot de personatges de l'Antic Testament. El primer de tots sembla que va ser el Misteri de Pasqua. Aquesta original iniciativa d'uns monjos del centre d'Europa, el teatre dins l'església, va perdurar durant segles i es va estendre per Europa fins a casa nostra. Vestigis d'aquesta pràctica són totes les obres de teatre religiós que estudia en Xavier Martín, algunes populars com “Els Pastorells” que tots coneixem. Diu un musicòleg: “*La iglesia no sólo fue ‘la principal sala de conciertos’ de la Edad Media, sino que también fue su principal teatro*” (cf. G. Reese, “*La música en la Edad Media*”: (Alianza Musical. Pag 241).

“Deien els grecs que la musica és un do dels deus”; Frederic Mompou, gran músic català del segle XX, va dir: “tinguéssim la certesa que si la música que feim és bona, no la feim nosaltres.” Potser insinuava també que ve de Déu?

B. Llompart

El Toro, 6 de novembre de 2004

NOVEMBRE

• **COMISSIÓ EPISCOPAL DE PASTORAL SOCIAL**

Els dies 3 i 4 de novembre va tenir lloc, a Madrid, la segona trobada nacional de responsables de pastoral social. Amb participació d'uns 90 membres, hi van prendre part el Sr. Bisbe, com a membre de la comissió de la Conferència Episcopal, i el delegat de Menorca Mn. Joan F. Huguet. La intensa jornada va permetre tenir nous contactes amb els responsables de la pastoral penitenciària per tractar la greu problemàtica dels presos menorquins que passen les condemes fora de Menorca.

• **CARITAS. JORNADA DIOCESANA**

El dissabte, dia 6 de novembre, els representants de les Caritas parroquials es van reunir al Toro per la Jornada diocesana inicial del present curs. Aquest any l'activitat primordial va estar centrada en l'adequació dels Estatuts propis als Estatuts aprovats per la CEE.

- ***PREVERES: TROBADA AMB EL BISBE***

El dimecres, dia 17, un grup de preveres es reuniren amb el Sr. Bisbe per a parlar de la classe de Religió o, més ben dit, de l'alarmant baix nombre d'inscrits a la classe de Religió, pel que fa, especialment, a alguns instituts. El tema ja s'havia tractat, en petit comitè, a la zona de Ciutadella amb l'assistència del delegat en Diego Dubón.

Les preguntes que van canalitzar el debat eren:

1. Què passa a Menorca que la gent no va a classe de Religió?
2. Per què no es formen millor els nostres mestres de Religió?

La constatació de les causes de la davallada van ser vàries, emmarcades dins del gran canvi que ha experimentat la nostra societat del benestar i de l'afluïxament de les responsabilitats dels adults en l'educació dels fills. Referent a l'educació dels mestres, cal recordar la programació d'un curs anual que es fa per a la formació permanent dels mestres de Religió; així com l'elaboració del Currículum de Religió pel que fa a les Illes Balears.

- ***TROBADA D'ANIMADORS DE CANT LITÚRGIC***

El dissabte dia 20, els animadors del cant litúrgic d'un bon nombre de parròquies es van reunir al col·legi St. Francesc, de Ferreries, i de 10 a 13 h. van estar comentant el contingut de les lectures i salms dels cicles d'Advent i de Nadal. A partir d'aquí es van triar i assajar els cants més apropiats per a cada un dels dies. Amb el plaer del cant vam tornar a les nostres parròquies amb un petit dossier de cants i amb les més assequibles melodies per als salms.

- ***CONFIRMACIONS A LA CONCEPCIÓ***

“Sembla que era ahir”. Amb aquestes paraules encapçala les seves impressions n'Alícia García Pascual, una de les confirmades.

Diuen que el temps vola, i és cert. Sembla que era ahir, d'açò en fa prop de dos anys i mig, quan tot un grup d'adolescents ens inscrivíem per a començar la catequesi de confirmació. Semblava que el que començàvem no havia d'acabar mai i, mirau per on, el pasta dissabte rebíem el do de l'Esperit Sant. Si us dic la veritat, nervis en teníem però he de matisar que aquests formaven part de l'alegria.

Amb aquestes poques lletres vull manifestar, en nom del grup, el nostre agraïment als catequistes, al rector, a la comunitat de la nostra parròquia de la Concepció de Maó que ens ha estalonat, a la gent dels nostres col·legis, a les nostres famílies i també al Sr. Bisbe que presidí la celebració. Són molts de dies i hores d'esforços i il·lusió per part de tots, però estem segurs que ha valgut la pena.

Sabem que el camí fet fins a la recepció del sagrament forma part d'una etapa, però no el final, per açò tenim la voluntat de continuar el que vam iniciar; esperem que vagi bé entre tantes coses que tenim. Hi ha experiències que no s'obliden; podeu estar segurs que, per part dels 24 joves que vam ser confirmats, aquesta serà una d'elles. Dir-vos a tots moltes gràcies i desitjam que altres joves com noltros també puguin viure l'experiència de Jesucrist.

Alicia García Pascual

• **ANIMACIÓ A LA GENT GRAN**

Durant els dies 19-20-21 ens vam trobar al Santuari de la Mare de Déu del Toro, 24 joves de Maó, Ferreries i Ciutadella que participam en el voluntariat jove de Caritas, visitant els respectius centres geriàtrics de cada població. Aquests dies, l'animador sociocultural Andrés Fernández, que va venir expressament de Madrid, ens va impartir un curset d'animació a la gent gran. Aquest curset va constar d'explicacions teòriques i també d'activitats dinàmiques que ens van ajudar a posar-nos en el lloc de les persones majors, a entendre-les millor i a saber tractar-les correctament.

Des del nostre punt de vista, la formació que hem rebut en aquest curset, ens serà molt útil, a més ens motiva a participar en el voluntariat amb més ganes i interès. A part d'haver après molt, han estat tres dies de bona con-

vivència, en els quals hem fet noves amistats i ens hem divertit molt. Volem aprofitar aquest escrit per animar la gent jove a participar en el voluntariat de Caritas, ja que és molt gratificant. Una frase molt significativa per a nosaltres, els voluntaris, és la següent: En algunes ocasions, i depenent de l'estat de la persona major, aconseguint un somriure, podem donar per satisfactòria la nostra activitat com a voluntaris.

Sandra Uris i Joana Salord

• **50 ANIVERSARI DE PROFESSIÓ RELIGIOSA**

Per mitjà del Full Dominical, la germana Clarissa Sor Josefina Mesquida s'adreçava a la comunitat diocesana per convidar-la a donar gràcies a Déu pel seu 50è aniversari de professió religiosa.

“Estimats germans i germanes en la fe: Si Déu ho vol, el proper diumenge dia 21, festivitat de Crist Rei, celebraré el 50è aniversari de la meva professió religiosa en l'orde de Santa Clara. Don gràcies renovant el meu sí al Senyor, en presència de les meves germanes i del poble de Déu. Us convid amb alegria a compartir la meva acció de gràcies a Déu en l'Eucaristia comunitària de les 10.30 h.

Des de joveneta vaig sentir que Jesús em cridava a seguir-lo i que Ell fos el meu punt de referència. Aquesta crida de Jesús ha anat arrelant en mi, en la meva donació a Ell en bé de tota la seva Església. Tenc un record agraït pel bon ambient familiar i d'altres persones que em van ajudar a emprendre aquest camí de resposta al Senyor, com també a les germanes de comunitat i persones que m'han acompanyat durant aquests anys, cosa que agrasc de tot cor al Senyor.

Aquest sí al Senyor s'ha anat teixint, dia a dia, en la vida de comunitat, d'oració, de treball, de donació als germans... amb simplicitat i alegria.

Avui preg també pels joves que senten la crida a seguir Jesús i els anim a fer-ho perquè realment val la pena donar la vida per Ell i açò dóna plena felicitat.”

Sor Josefina Mesquida Capella o.s.c.

• **NECROLÒGICA**

El dilluns 29, de matinada, moria a Barcelona sor Teresa Rovira, Filla de la Caritat. L'any 1994 havia entrat a formar part de la comunitat de Filles de la Caritat de la residència geriàtrica de Maó. Des d'aquí va prestar el seu servei a la recent inaugurada Casa d'Acollida de Caritas fins al 2001, en què se'n va anar, malalta de càncer, a la comunitat de St. Genís (Barcelona) per seguir tractament mèdic.

Els qui passaren per la Casa d'Acollida la podran recordar com una mare de família, amable i exigent; els qui vam fer feina amb ella guardam agraïts el record de la seva disponibilitat senzilla i de la seva compassió; per als veïns del carrer des Negres, sor Teresa era una veïna més que ajudava a fer veïns els transeünts de pas per la Casa d'Acollida; per als feligresos de Sant Francesc, era una presència religiosa i compromesa amb els pobres.

Teresa Rovira Musach havia nascut a Vic el 16 de juny de 1926 i va fer el seu ingrés a la comunitat vicenciana el 12 de setembre de 1972, després d'uns anys de prova a Valencia. Molt prest va anar destinada al col·legi St. Joseph de Maó, procedent del Patronat de Jesús Natzarè de Barcelona.

El 1977 va treballar a una guarderia de gitanos de Can Tunis (Barcelona) i després a la Casa Solaz Infantil de St. Genís, a la mateixa ciutat. La resta de la seva història és la que hem tingut la sort de compartir a Maó els darrers anys.

Especialment els qui l'han coneguda, són convidats a una missa celebrada a St. Francesc (Maó) el proper dilluns dia 6, a les 18,30 h. Tot recordant la vida i el traspàs de sor Teresa, celebrarem que "qui creu en Jesucrist, encara que mori, viurà".

Joan Febrer

• **NOMENAMENT**

Amb data de 30 de novembre, el Bisbe de Menorca, Mons. Joan Piris, ha nomenat nou arxiver de la Cúria el Sr. Marc Pallicer Benejam, llicenciat en Història per la Universitat de les Illes Balears i postgrau en Arxivística per

la Universitat Carlos Amberes, de Madrid. Substitueix, en el càrrec, Mn. Mateu Seguí de Vidal, rector de la parròquia de St. Antoni de Fornells. Des d'aquí volem fer públic el més sincer agraïment a Mn. Mateu per la seva dedicació a la tasca encomanada pel Sr. Bisbe al front del nostre arxiu, reconeixent l'esforç que li ha suposat venir a Ciutadella des de Fornells i el poder combinar la feina pastoral amb el treball a la Cúria.

Rafel Portella Moll
Moderador de la Cúria

DESEMBRE

• **RECÉS D'ADVENT AL TORO**

El dia primer de mes, els preveres es van reunir al Santuari de la Mare de Déu del Toro per la pregària en el recés de preparació de Nadal. La Lectio divina es va fer de 1Co. 11,17-26. L'anunci de l'advent del Senyor es va agermanar amb el retorn definitiu proclamat en la celebració eucarística. Açò ens va estimular a la reflexió i al diàleg sobre quins aspectes de la nostra vida personal i de la pràctica pastoral ens demana una especial actitud de vigilància; quines situacions necessiten avui d'un anunci, d'un gest o proposta d'esperança.

• **PREFERÈNCIES**

Dimecres dia 1, va tenir lloc la presentació del llibre "PREFERÈNCIES. 100 bon dia! des de Menorca", de Mn. Sebastià Taltavull Anglada, rector de les parròquies de la Catedral i de St. Francesc de Ciutadella.

El llibre, publicat per editorial Nura, en la col·lecció "Ahir i avui", recull les breus reflexions emeses cada matí per la cadena COPE. Presentà el llibre el director de l'emissora Pere Bagur. En paraules del presentador "els 100 bon dia!, que l'autor ens ha regalat, per la ràdio primer, ara en forma de llibre, són reflexions fetes a partir d'una frase, d'un versicle, d'un pen-

sament extret de la Bíblia. La Paraula de Déu adaptada al nostre limitat enteniment, interpretada en clau d'avui, expressada de forma clara i precisa. Unes reflexions que ens conviden a aixecar el peu de l'accelerador, a returar l'enfollida marxa cap al no-res que un dia vam iniciar sense saber ben bé per què, i a mirar amb atenció tot allò que som, tot allò que ens envolta”.

- **150 ANIVERSARI DEL DOGMA DE LA IMMACULADA**

Donat que a Maó hi ha la parròquia de la Concepció i el convent de clausura de les Concepcionistes, els preveres de l'Arxiprestat acordaren que la celebració no tingués caire parroquial només, sinó arxiprestal. Així, doncs, van invitar a una pregària més intensa a tots els feligresos de l'Arxiprestat. Es va demanar a Mn. Miquel Payà Andrés, consiliari de l'equip supraregional d'Espanya dels Equips de la Mare de Déu, que donés una xerrada pública sobre “La Verge Maria ideal per al cristià d'avui”. Prèviament a aquesta xerrada havia tingut una entrevista amb els dirigents dels equips de matrimonis de l'illa. A l'endemà, dia 7, Mn. Miquel presidí, en el convent de les Concepcionistes, el rés de les primeres vespres, amb predicació. El dia de la festivitat, a les 11,30 h, a la parròquia de la Concepció es va cloure el tridu celebratiu amb la concelebració de l'Eucaristia.

Per altra banda, a Ciutadella, a l'església de St. Francesc, dia 7 se celebrà una vetlla de pregària entorn de la mare de Déu; i dia 8, el Sr. Bisbe va presidir la Missa Pontifical; al final de la mateixa va impartir la benedicció papal.

- **MARIA, MODEL DE L'HOME D'AVUI**

Extracte de la conferència pronunciada per Mn. Miquel Payà a Maó i publicat en el Full Dominical pel matrimoni Lina i J. Miquel, dels Equips de la Mare de Déu.

La humanitat viu els enfonsaments dels ideals i de les utopies. Front a tal buit, la resposta de Maria és: “La vida humana és un do”.

En l'origen de l'obscuritat i del desarrelament de l'home actual sembla que Déu és el seu enemic. Maria proclama amb tota la força la veritat sobre Déu; Aquell que va fer obres grans i que tant va estimar el món que li va donar el seu Fill únic. Davant l'home modern, incapaç de creure, Maria ho deixa tot en mans de Déu.

Quins són els miratges de l'home actual?

1. Els mitjans de comunicació ens volen convèncer que l'èxit de la vida depèn de la fama. L'anonimat és una frustració. Però Déu es va voler mostrar als humils i no als famosos. Açò es compleix en Maria.

2. La fe exigeix sobre acceptar l'acció de Déu en l'obscuritat i en els moments negatius de la vida. La felicitat fàcil porta a l'home d'avui a no sobre viure el dolor, la malaltia i la mort. No hi ha felicitat sense creu. Maria va ser també Dolorosa, i la manera com va viure una existència dramàtica, té molt a dir a l'home d'avui, que és incapaç de viure el sentit de la vida quan les coses no li van bé.

3. L'home ha fet obres grans i la civilització viu de cara al futur i es desvincula de tot passat. Per a situar-se a la història s'ha de tornar de nou a Maria. Ella viu arrelada al seu poble.

4. La civilització actual viu un cúmul de contradiccions. Maria projecta llum sobre la dona com a tal, pel mateix fet que Déu, en el sublim esdeveniment de l'encarnació del Fill, s'ha entregat al misteri lliure i actiu d'una dona.

5. Aquesta jove, tan confiada en Déu, tan piadosa i tan humil diu: "Derroca els poderosos del soli i exalça els humils; omple de béns els pobres i els rics se'n tornen sense res". Maria proclama la vinguda del Messies als pobres. L'Evangeli la presenta com la dona per als demés. La seva donació total a Déu s'encarna en la seva sol·licitud per la seva cosina Isabel, en la seva preocupació pels problemes humans concrets, com a les noces de Canà, com a mare de Jesús per a convertir-se en mare de tots els homes. Maria, al costat del seu fill, és la imatge perfecta de l'alliberació de la humanitat i del món.

Lina i J. Miquel
EMD Maó-1

- **MARE DE DÉU DE GUADALUPE. PATRONA D'HISPANOAMÈRICA**

El diumenge, dia 12, el santuari de la Mare de Déu del Toro s'omplí inusualment de fidels hispanoamericans que celebraven, per primera vegada a Menorca, la festa de la seva patrona. Una vegada més, una festivitat de la Mare de Déu va ser eficaç per ajuntar els fills hispans que necessitaven un reclam per a fer caliu i sentir-se acollits fora de ca seva. El delegat de pastoral social Mn. Joan F. Huguet va ser l'impulsor d'aquesta iniciativa, que és un primer pas per a altres que vindran a favor del col·lectiu d'hispans, cada vegada més nombrós, enmig de les nostres comunitats en les quals s'estan integrant.

- **SECRETARIAT DE MISSIONS**

Dimecres dia 15 es va reunir la sessió plenària del Secretariat amb molta participació de les parròquies. En l'última trobada de l'any es va passar balanç de les activitats dutes a terme, tant en projectes com en activitats de pastoral missionera.

A l'illa. Es valorà positivament la campanya del DOMUND i es va suggerir d'allargar uns dies més l'estada dels missioners per tal que poguessin atendre especialment els Instituts, que no disposen de facilitats d'horari com succeeix en els col·legis concertats. També es va anunciar que dia 3 de gener de 2005, a l'església de St. Bartomeu de Ferreries, se celebrarà l'enviament missioner de sor Joana Goñalons, religiosa franciscana que anirà a Bolívia.

- **NECROLÒGICA**

Dilluns dia 20 va morir sor Margarita Henández Mora, nascuda a Maó el 14 d'abril de 1912. De molt jove va manifestar la seva voluntat de ser religiosa. Però va cuidar el seu pare malalt i no va ingressar en l'orde de les Germanes Franciscanes Filles de la Misericòrdia fins que aquell va morir. Va ser dona d'oració i de diligent servei als germans. Fou una de les fun-

dadores de les comunitats franciscanes a Bolívia. De tornada d'Amèrica, va treballar com a infermera a Mallorca i a Menorca, on ha mort a la casa des Desgollador. Descansi en pau.

- **FESTIVITAT DE SANT ESTEVE**

La parròquia de St. Esteve de Ciutadella celebrà dia 26 la seva festa. La celebració de l'Eucaristia la presidí el Sr. Bisbe. El bisbe Joan digué, en l'homilia, que animava la comunitat a ser com una espècie de flaire suau escampant el bon aroma de Jesucrist i del servei que descobrim en Esteve protomàrtir. Acabada la celebració, la festa continuà gràcies a la coral que formaren alguns membres de la comunitat, especialment catequistes i que interpretaren algunes nades, a la interpretació musical, amb guitarra espanyola, a càrrec de Marta Taltavull, que sorprengué a tots molt positivament, i a la declamació d'alguns poemes i un conte de (Josep M. de Segarra i Bosco Faner) a càrrec de Tino Pons, Francesc Mesquida, Rosa Jofre i Meri Hernández. Compartint alguns panets, pastissos i altres cosetes pròpies dels dies de Nadal, entremig de somriures i converses molt saludables, es posà punt i final a una festa en què s'inaugurà un vitrall –d'acord amb l'economia i senzillesa arquitectònica de la parròquia– del martiri de Sant Esteve dissenyat per Bosco Torres i Susana Torres.

Comunitat de Sant Esteve

- **JORNADA FESTIVA**

Dia 29, els preveres de la diòcesi vam celebrar la jornada festiva de Nadal amb un dinar de germanor a la parròquia de St. Francesc de Maó. Allà ens esperava l'arquitecte de la restauració de l'exterior de l'església. Però la visita a la part alta de l'església no va ser possible degut a la forta tramuntana. A l'hora de les postres, el seminarista Joan Tutzó ens va anunciar que el proper dia 2 de gener seria instituit acòlit, en la mateixa parròquia de St. Francesc.

GENER 2005

- 1 Jornada Mundial de la Pau
- 6 **Festa de l'Epifania**
- 12 Preveres. Recés al Seminari
- 15 Vida Consagrada: Recés al Seminari
- 17 **Festa de Sant Antoni Abat. Patró de Menorca**
- 22 Missions: Trobada diocesana d'Infància Missionera
- 23 Jornada de teologia (el Toro)

FEBRER 2005

- 31^{gener}-5 Preveres. Exercicis espirituals
- 2 Vida Creixent: Festa dels Patrons
A cada arxiprestat
- 5 Vida Consagrada: Dia de la Vida Religiosa (el Toro)
- 7 Animadors de cant litúrgic: Preparació Quaresma
- 9 **Inici de la Quaresma. Dimecres de cendra**
- 12-13 Joves: Dies de recés
- 13 Pregària vocacional
- 16 Consell del Presbiteri
- 19 Escoltes: Diada del Pensament
- 19 Pastoral Penitenciària. Trobada amb els familiars de presos
- 26 Consell Pastoral Diocesà
- 27-28 Vida Consagrada: Jornades de formació (el Toro)

ÍNDIX GENERAL ANY 2004

Sr. BISBE

Homilies

- Diada de Sant Antoni 2004 5
- Acte ecumènic: 18 de gener de 2004 9
- En la missa exequial de Mn. Guillem Coll 11
- Missa Crismal 2004 69
- Missa funeral del 18 de març 73
- Paraules en l'acte de lliurament de la medalla d'or... 76
- Homilia al monestir de Sta. Clara (11 d'agost) 193
- Homilia en la professió perpètua de la
Gna. Mª Carme Alberto Pons 270
- Homilia dia de la festa 273
- Homilia a Alaior 276
- Homilia del dia de la Puríssima 2004 361

Escrits

- Sopar des Diari, 2004 14
- Dones i homes de "Vida Consagrada" 16
- Una nova quaresma 17
- Dios está cerca de ti cuando le buscas sinceramente 18
- ¿Un Casal Jove interparroquial a Maó? 20
- "Fa més felicitat donar que rebre" 78
- A la comunitat diocesana de Menorca... 79
- Otra vez día 11, pero hoy es Pascua 80
- Deixem lo Dol 82

- Discernir i arrelar la nostra fe	83
- “Més a prop dels qui estan lluny”	121
- ¡Anau-vos-ne en pau!	122
- El nostre millor vesí	123
- El “Corpus”: Día de Caridad	125
- La salvaguarda de la creació, un camí para la paz	127
- Sant Joan, una bona oportunitat	129
- El dia del Papa	130
- Bon estiu a tothom	196
- Als preveres de la diòcesi de Menorca	197
- Solidaritat = Caritat	200
- Maria, un regal, un do, una “gràcia” de Déu	279
- Comunitat Eucarística i Servei	280
- Carta abierta a los diocesanos de la Iglesia de Menorca	281
- Ser agents de pau	283
- Insistiré: fer “amb altres” per al bé de “tots”	284
- ¡Glorifiqueu el Senyor amb la vostra vida: anau-vos-ne en pau!	286
- En el marc d’una església servidora	364
- Església de pedres vives	365
- Una altra vegada la llum de Betlem	366
- Nadal 2004	367
- La pau amb vosaltres	368

Cartes

- Carta del bisbe als parroquians de Sant Lluís	24
- Carta del bisbe als parroquians de Ferreries	25
- Carta circular al clergat diocesà	28
- Solemnitat de Sant Josep	29
- Carta del 29.03.2004	84
- Carta del bisbe a les parròquies del Roser (Catedral) i Sant Francesc i al Centre Catequístic Sant Miquel	85
- Carta del bisbe als parroquians de Sant Antoni de Fornells	90
- Carta del bisbe als parroquians de Sant Rafel de Ciutadella	370
- Carta del bisbe als parroquians del Carme de Maó	372

<i>Nomenament</i>	269
CONFERÈNCIA EPISCOPAL ESPANYOLA	133
DOCUMENTS DIOCESANS DE PASTORAL	203, 287, 417
ALTRES INFORMACIONS	
- Carta apostòlica del Papa Joan Pau II amb motiu de l'any de l'Eucaristia	375
- La caridad de Cristo nos apremia	391
- LXXXIII Asamblea plenaria de la CEE	415
ACTIVITATS DEL SR. BISBE	31, 93, 151, 223, 309, 429
VICARIA GENERAL	39, 157, 317, 435
VICARIA JUDICIAL	325
SECRETARIA GENERAL	49
ORGANISMES DIOCESANS	101, 159, 227, 329, 437
DELEGACIONS I SECRETARIATS	167
CRÒNICA DIOCESANA	51, 105, 179, 257, 343, 447
AGENDA de març i abril de 2004	59
AGENDA de maig i juny de 2004	111
AGENDA de juliol i agost de 2004	185
AGENDA de setembre de 2004	261
AGENDA de novembre i desembre de 2004	351
AGENDA de gener i febrer de 2005	457

